

33.284

A

SZÉKELY NEMZETI MÚZEUM

ÉRTESÍTŐJE

*

SZERKESZTETTE

NAGY GÉZA,

MÚZEUMÓR.

*

— † † † I. RÉSZ. † † † —

*

SEPSI-SZENTGYÖRGY

JÓKAI-NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA

1891

A

SZÉKELY NEMZETI MÚZEUM

ÉRTESÍTŐJE

*

SZERKESZTETTE

NAGY GÉZA,

MÚZEUMÓR.

*

I. RÉSZ.

— A MÚZEUM TÖRTÉNETE. —

*

SEPSI-SZENTGYÖRGY

JÓKAI-NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA

1890

I.

A Székely N. Múzeum története.

A Székely N. Múzeum magvát azon gyűjtemény képezi, melyet *Cserey János* özvegye, *Zathureczky Emilia* úrhölgy 1875. nyarán, június első felében a fiai nevelőjétől, néh. *Vasady Gyula* tanártól, megvásárolt érmekből és természetrajzi tárgyakkól — kiegészítve azokat a Cserey-család régi ékszereivel, okmányaival, bécsi porcellánjaival, fa- és vastárgyaival — az *imecsfalvi* kertlakban felállított oly célból, hogy „Háromszéki Cserey-gyűjtemény“ név alatt az Erdélyi Múzeum egy külön termében Kolozsvártt helyezze el. A kis múzeumot sokan felkeresték; az érdeklődés nemcsak abban nyilvánult, hogy megnézték, hanem abban is, hogy egyes adományokkal gyarapították. Két hónap leforgása alatt 59 látogató 108 darab különféle tárgyat ajándékozott a „Háromszéki Cserey-gyűjteménynek.“ A látogatók közt voltak a magyar orvosok és természetvizsgálók is, kik ez évben Előpatakon tartották gyűlésüket s innen szeptember 3-án Imecsfalvára rándultak, hogy a gyors hirre vergődött muzeumot megtekintsék. Ekkor már a petőfalvi — szakértők szerint mintegy három vagy négy százados natronizált régi hulla is ki volt állítva, melyet még 1868-ban találtak a templom mellett kiszáradva, a nélkül, hogy elrothadt volna, ruhamaradványokkal s egy, később a Székely N. Múzeum birtokába került, ágain csillagalakban végződő vörösréz keresztrel együtt. A hullát akkor ismét eltemették, de özv. Cserey Jánosné úrhölgy megint kiásatta és lépéseket

tett, hogy gyűjteménye számára megszerezze. Nem egykönnyen sikerült. Az a félelemmel párosult babonás tisztelet, melyvel a nép a szentnek tartott hulla iránt viseltetett, már az ismételt kiásatást és közszemlére való kitételt is félig-meddig szentségtörésnek tekintette; abba pedig, hogy a „szent“ másnak a tulajdonába menjen át, csak akkor egyeztek bele a petőfalviak, midőn özv. Cserey Jánosné úrhölgy az iskolának 20 frtot adományozott, a petőfalviaknak pedig a rég elhunyt emlékére ősi szokás szerint tort rendezett. A hulla, melyet még ma is sokan a Székely N. Múzeum tulajdonának gondolnak, kevés ideig maradt az imecsfalvi Cserey-gyűjteményben. Még 1875. folyamán, október 3-án éjjel elszállította a tulajdonosnő Kolozsvárra oly szándékkal, hogy gyűjteménye többi részét is a már említett terv szerint mihamarább utána fogja küldeni az Erdélyi Múzeum számára.

De eközben megváltoztak a körülmények.

Magyarországon, főleg dr. Rómer Flóris buzgólkodása következtében ez időben kezdett a vidéki múzeumok alapításának eszméje tért foglalni s ezen eszme özv. Cserey Jánosné úrhölgy lelkében fogékony talajra talált. Felhagyott elébbi tervével s azt oda módosította, hogy folyton gyarapodó szép gyűjteményével, mely 1876. január 1-től kezdve „Cserey-Múzeum“ nevet vett föl, egy háromszéki Múzeumnak veti meg alapját. A „Cserey-Múzeum“ fáradhatlan felügyelője, Vasady Gyula, hirlapilag is terjesztette ezt az eszmét*); a közönség is melegen kezdett érdeklődni iránta úgy, hogy Kézdi-Vásárhelyt és Sepsiszentgyörgyön csaknem egyszerre mozgalom indult meg, hogy a felállítandó Múzeumot városuknak nyerjék meg. E tervek és óhajok határozottabb alakot kezdtek nyerni akkor, midőn *Szentiványi Gyula* úr, Háromszék ekkori főkirálybirája az árvizkárosultak javára Budapesten rendezett régiség- és műpar-kiállítás alkalmából felhíván özv. Cserey Jánosné úrhölgyet, hogy vegyen részt a kiállításban, a *tárgyak elküldetésekor a következő levéllel kereste fel őt:*

*) *Alapítsunk egy Múzeumot Háromszéken.* (Nemere 1876. 33. sz.) *Egy pár szó a háromszéki Múzeum érdekében.* (Uo. 51. sz.) *A háromszéki Múzeum érdekében.* (Uo. 83. sz.)

Ad sz. 255/876.

Háromszék főkirálybirája.

Nagyságos Asszony! A magyarorsz. árviz-károsultak érdekében rendezendő iparmű- és régiségi kiállításhoz Nagyságod szíveségéből küldött tárgyakat, úgy a mint azok becsomagolva hozzám érkeztek, felküldöttem Pestre a kiállítást rendező bizottsághoz azon kéréssel, hogy a kiállítás után azok küldessenek Nagyságodhoz vissza.

Midőn Nagyságodnak a kitűzött nemes cél érdekében szíves közreműködésért őszinte hazafias köszönetemet nyilvánítanám, felhasználom ez alkalmat Nagyságod előtt egy óhajtást és kérést kifejezni.

Ugyanis a lapokból olvastam, hogy Nagyságod azon szép és becses régiség-gyűjteményt, melyet egy éven át kiváló előszeregettel, gondnal és figyelemmel összegyűjteni méltóztatott, valamelyik hazai múzeumnak szándékozik ajándékozni.

Azon esetre, ha Nagyságod régiség-gyűjteményét az ország közkincsévé tenni elhatározta volna: talán alig lenne a nemes cél inkább elérve, mintha ezen becses ajándékkal Háromszéken létesítendő múzeumnak az alapja vettetnék meg s a vidéki múzeumok felállítása iránt táplált eszmének legelsőbben Háromszéken adna életet Nagyságod áldozatkész kezdeményezése.

Igen szerencsésnek érezném magamat, ha Nagyságod véleménye és elhatározása az én óhajtásommal találkozónék.

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem kifejezését, melylyel vagyok Nagyságodnak

alázatos szolgálója

Szentiványi Gyula, m. k.
főkirálybíró.

Ezzel megtörtént az első lépés a háromszéki múzeum alapítása ügyében; most már az volt a kérdés, hogy a múzeumot Kézdi-Vásárhelyen vagy Sepsí-Szentgyörgyön helyezték-e el? Amazt az alapítónő óhajtotta, emezt köz-

ponti helyzete s fejlettebb társadalmi és kulturális viszonyai ajánlották. Úgy látszott, Kézdi-Vásárhely lesz a nyertes, a mely város részéről 1876. május 26-án *Nagy Gábor* városkapitány és *Molnár Józsiás* városi jegyző urak személyében egy küldöttség kereste föl özv. Cserey Jánosné úrhölgyet s fölkérte, hogy gyűjteményét „Kézdi-Vásárhelyi Cserey-Múzeum“ név alatt e városban helyezze el, igérvén, hogy a város gondoskodni fog alkalmas helyiségről s a múzeumőr fizetését magára vállalja. Ugyanezen időtájban akart Sepsi-Szentgyörgy város küldöttsége is útra kelni, de értesülve a föntebbi ajánlat elfogadásáról, felhagyott a további lépésekkel.

Kézdi-Vásárhely azonban részint a város anyagi forrásainak csekélysége miatt, részint pedig kellő helyiség hiányában (a múzeumnak szánt s különben sem a város tulajdonát képező u. n. ezredesi lak más intézet részére volt lefoglalva) nem tudott a kívánt feltételeknek megfelelni. Ilyen körülmények közt özv. Cserey Jánosné úrhölgy Háromszékmegyének ajánlta fel gyűjteményét a következő levelében:

Méltóságos Főispán Úr!

Köztudomás az Méltóságod előtt is, hogy én, mint a történet és régészet kedvelője, azon nemes indokból, hogy a mult emlékei iránti kegyelet a népnél minél inkább fejlődjék, s a tört. öntudat, a nemzeti becsérzet a mult bővebb ismeretéből folyólag ezen rétegben is emelkedjék, — udvaromban a Cserey család ősi emlékeiből egy régiségtárt, s több lelkes adakozók hozzájárulásával egy kis múzeumot rendeztettem be.

Május havában megjelent K.-Vásárhely városának küldöttsége, mely a Múzeum elhelyezése és további gondozására a következő pontok értelmében ajánlatot tett biztonságáért.

Körülményeim, mint az akkori viszonyok mutatkoztak, hogy imecsfalvi lakásomat elhagyom, és azt Kolozsvárra teszem át, — igen természetesen, hogy a felügyelet hiánya és biztonság kedvéért, mely akkor szükségessé vált, elhelyezni akartam. Jót tenni,

egy adósságot akartam a nemzet előtt leróni az által, hogy ezen gyűjteményt a „háromszéki Muzeum“ kezdésének alapjául felajánltam a következő pontok alatt, u. m. :

1. Az ezredesi laknak délkeleti részéből 3 egymásután következő szoba adassék a tárgyak elhelyezése végett át olyformán, hogy azok a közbiztonságért vasajtók és ablaktáblákkal látassanak el.

2. Az épületben elhelyezendő tárgyaknak szükséges állványok és szekrények elkészítésére a Vasady Gyula tanár úr által bemutatott rajzok szerint történjenek.

3. A múzeum vezetését illetőleg *teljes kivádatunk*, miszerint Vasady Gyula úr, mint a múzeum eszméjének létrehozója és mostani rendezője, a felállítandó „háromszéki múzeum“ felügyeletével és vezetésével bízassék meg és szerény kívánatának évi 300 frt adassék meg — évenkénti javításával — és múzeumőri lakással.

4. A múzeum „Háromszéki Cserey-múzeum“ nevezete mellett és választmánya az összes törvényhatóságból választva vezetessék.

5. Én Cserey Jánosné, Zathureczky Emilia és fiaim Gyula és Ákos, e múzeum alapjául együttesen 1000 frt (ezer forintot) ajánlunk a következő feltételek mellett u. m.

a) életünkben ezen összegnek 6% kamatját fizetjük ;

b) egyik vagy másik elhaltával az életben levő két tagja tovább is magánál tarthatja ez összeget s fizetik a kamatot, vagy tetszés szerint befizetik a tőkét, mit egynek életével okvetlen befizetnie kell.

Ez azonban a múzeum megalakulása után külön kötvénnyel fog megtörténni és aláíratni.

Ezen megígért pontok után, melyeket K.-Vásárhely város t. cz. küldöttjei, u. m. Tek. Molnár Józsiás és Nagy Gábor városi kapitány urak biztosítottak, megnyugodva, beleegyeztem részemről, hogy a „háromszéki múzeum“-nak székhelye K.-Vásárhely legyen, — de :

Mint a feltételei pontok mutatják, úgy azótai hallgatásból is kitünik, K.-Vásárhely városa nem tett, nem tehet és felelhet meg a feltett óhajnak, részint a hely s anyagi, helyi viszonyok hiánya miatt sem, ennélfogva ma már határozott sorsdöntését tudnám s óhajtanám, már azért is, mivel a hely szűke, a felügyelet terhe alatti felelősségtől feloldozva, hogy netalán egy véletlen

szerencsétlenség érné e már felajánlt közvagyon, mely már „Háromszék“ kincsét képezik, és épp e czélből kérem fel Méltóságodat, ki mint „Háromszék“ feje, ez ügyben meggyéje részére hathatós tevékenységét és pártfogását kifejtteni, K.-Vásárhely városát hivatalosan felszólítani, hogy: ha nem képes a fent említett pontoknak megfelelni, nyilatkozatát adja, hogy a múzeum székhelye S.-Szentgyörgy városa, mint legilletékesebb helye, hol már helyiség és támogatás is felajánlatott, elhatározva lehessen.

Én ígérem, hogy addig, míg Méltóságodtól határozott választ szerencsés lehetek kapni, szívesen fogadom a további hozzájárulásokat a Múzeum gyarapodására, kiállítatom és megőrzendem a télen, de egyszersmind azt is kijelentem, hogy a Múzeum sorsa elhatározását, elszállítását és felállítatását a túlírt értelemben legkésőbbben a jövő év tavaszán, illetőleg április végeig fogana-tositva látni óhajtom.

Bízva Méltóságod bölcs belátásának határozata és tevékenységében, elvárom becses tudósítását már azért is, mivel a pesti „Székely közművelődési egyesület“ központi választmányi ülésén is lépést tettem a pártfogásra. — Vagyok Méltóságodnak

Imecsfalván, 1876. october 10-én

houleányi üdvözlettel

*Özv. Cserey Jánosné
Zathureczky Emilia s. k.*

(Főisp. lev. 665. sz.)

E levélre csakhamar megérkezett a válasz, mely így hangzik :

Nagyságos Asszony !

A „háromszéki Cserey-múzeum“ megalakítása tárgyában idei október 10-ről írt becses levelére, melyben ezen nemes ügynek támogatására felkérni méltóztatott, a következőkben vagyok szerencsés nézetemet Nagyságoddal közölni.

Mindenekelőtt őszinte, hazafias örömemet sietek Nagyságodnak kifejezni azon elhatározásáért, hogy értékes és nagy gondal gyűjtött régiség-gyűjteményét egy „háromszéki múzeum“ alapjául felajánlani és átadni méltóztatik. Az eszme nemes, méltó Nagyságodnak eddig is tanúsított közhasznú honleányi tevékenységéhez. Lelkemből kívánom annak teljes sikerét s mit e részben én is tehetek, hazafias készséggel megtenni szerencsémnek tartom.

Szives lévén Nagyságod közölni a feltételeket s egyszerűsmind nézetem nyilvánítását is kérni, elmondom azt teljes tartózkodás nélkül éppen az ügy érdekében.

Hogy K.-Vásárhely város a kitűzött feltételeknek nem felelt meg, azon nem lehet csodálkozni, mert egyszer a felajánlt épület nem a városé, hanem a szék nevelési alapjának tulajdona, mely felett a megye határozata és a magas kormány engedelmé nélkül rendelkezni nem lehet; továbbá iskolák vannak oda elhelyezve, melyeket máshoz áttenni épületek hiányában, ez idő szerint nem lehet.

A mi pedig a muzeumór fizetését illeti, a város (K.-Vásárhely) anyagi helyzete ez idő szerint sokkal nyomottabb, hogysen még kiadást tehetne.

S ha már Nagyságod ezek folytán letette azon gondolatát, hogy a Múzeum K.-Vásárhelyen állittassék fel, annak jobb és alkalmasabb helye nem is lehet, mint Sepsi-Szentgyörgy városában; hol a megyének felső népiskolája, az ev. ref. hitfelekezetnek középitanodája, mely virágzásnak örvend, és magának a városnak népiskolái vannak.

Hogy ezen iskolák közül melyekkel szándékoznék Nagyságod a múzeumot összeköttetésbe hozni, ez Nagysád elhatározásától függ, mert meggyőződésem szerint egyik iskolával összeköttetésbe kellene hozni, mivel egészen önállóan felállítani a szükséges és nagyobb költségek miatt alig lesz lehetséges.

Ha Nagysád a múzeumot a megyének szánva, a megye rendelkezése és felügyelete alá bocsájtani szándékoznék, úgy ez iránti elhatározását a megye közönségével, annak elébe kellene terjeszteni, mely hivatta lenne illetékesen határozni a kivitel módozatai felett, ha pedig a főtanodával jönne kapcsolatba, úgy ennek igazgatósága kell hogy a kérdés felett határozzon.

A továbbiakra nézt tehát ezt látnám első lépésnek, hogy Nagyságod elhatározását — a szerint, a mint az egyik vagy másik

iskolával hozná a múzeumot kapcsolatba — az illetőnek felettes hatóságával közölné s annak határozata után a kivitel felett lehetne intézkedni.

Mely után fogadja Nagyságod őszinte tisztelem kifejezését, melylyel vagyok

Brassó, 1876. október 31-én

hazafi szolgája

Szentiványi Gyula m. k.
főispán.

A múzeumi gyűjtemények kiegészítése ezen idő alatt folyton tartott. Vásárlások, ajándékok által egyre szaporodtak a tárgyak. *Vasady Gyula* kiterjedt levelezéssel az ország minden intézetét felkereste, hogy a múzeum gyarapításához járuljanak. S buzgalma nemcsak a hazában, hanem az ország határain túl is visszhangot keltett. Egy németországi tanár, *Lindemann Fülöp*, az eppingeni iskola igazgatója tanítványainak rajzait 10 pfenning belépti díj mellett közszemlére állította ki s ezen az úton 19 márkát gyűjtött az alakuló télben levő háromszéki múzeum részére. Nagy házánkfia, *Kossuth Lajos* pedig Bem érdemjelét küldte meg, a magyar szabadságharcz azon elsőrendű katonai érdemjelét, melyet Bemen kívül csupán Görgey nyert el és csakis ezen két példányban van meg (Görgey a Magyar N. Múzeumban Budapesten.) Kossuth erre vonatkozó levele így hangzik:

Collegno (al Baraccone)

Olaszország. Decemb. 24. 1876.

Vasady Gyula Tanár úrnak

Imecsfalván.

Tisztelt Tanár úr!

Ön felszólított, járuljak valamivel a Cserey Jánosné Aszszonyság által alapított „Háromszéki Múzeum“ gyűjteményeihez.

Szives készséggel teljesítem kívánságát s örvendek, hogy módomban van azt egy oly tárgygyal tehetni, mely történelmi becsesl bír, a maga nemében unicum s melyet az általam nagyrabecsült s testvériesen szeretett Székelységnek a múltak emléke, remélem, kedvessé teend.

E tárgy a magyar katonai érdemrend nagykeresztjének azon csillagjelvénye, melyet az 1848—49-ki szabadságharcban Erdélyi seregeink dicső emlékéü vezére, Bem Tábornok Nagy-Szeben bevétele alkalmából kapott s holtaiglan viselt.

A török kormány azon gyöngéd figyelmet tanusította irántunk, hogy a nagyhirü tábornok halála után e jelvényt nekem, mint az illető kormány volt főnökének s e minőségben a rend nagymesterének küldötte meg Kiutáhiába.

A dolog tehát egészen hiteles.

E napokban egy barátom látogatását várom Budapestről. Általa fogom megküldeni. Így biztosítva leszünk, hogy szállítás közben el nem téved. Utasítandom öt, hogy Orbán Balázsnak adja át, Önt pedig az átadás felől értesitse.

Fogadja Tanár úr nagyrabecsülésem kijelentését s barátságos üdvözetemet.

Kossuth Lajos m. k.

Kossuth Lajos levele új irányba terelte a múzeum ügyét.

Az alapítónő szándéka mindeddig az volt, hogy a „Cserey-gyűjtemény“ csakis a felállítandó háromszékmegeyi múzeum magvával szolgáljon; Bem érdemjele megérlette azt az eszmét, hogy az új intézet ne csak egy megye, hanem az egész székelység kincseinek tárháza legyen. Ilyen értelemben van szerkesztve azon alapítólevél, melyet özv. Cserey Jánosné úrhölgy Háromszékmegeye közönségének 1877-ik év június hó 26-án tartott közgyűlése elé terjesztett.

Az alapítólevél szövege a következő:

Méltóságos Főispán úr!

Tekintetes Megyei Bizottmány:

Köztudattá vált már az a hírlapok útján is, hogy én, mint a történelem és régészet kedvelője, azon nemes indokból, hogy a múlt emlékei iránti kegyelet a népnél is minél inkább fejlődjék, saját udvaromban részben családi örökségek emlékeiből egy régiségtárt, s több nemeskeblű adományozók hozzájárulásával egy kis múzeumot rendeztettem be, melynek alig 1½ év elteltének eredménye, mint azt a mellékelt kivonatból is láthatni, több ezer darabokra nőtte ki magát.

Honleányi buzgalommal kezdeményezett kis múzeumomnak reményem feletti gyarapodásából azon meggyőződéshez jutottam, hogy — látszólag kis dolgok méltatásában rejlik a nagyok kezessége — innen merített meggyőződésemmek, hogy nemcsak erkölcsi, de anyagi téren is érvényt szerezhessenek, elhatározám ezen gyűjteményt egy Háromszéken létesítendő múzeum alapjául ajánlani. Nincs más célom, mint a szeretett „székely nemzet“ ezen általam felkarolt iránybani haladásának tért nyitni, a művelődésnek segédkezet nyújtani, ha szerencsés lehetek az itt alább irt és Méltóságos Főispán úrnak is bemutatott feltételeket elfogadtatni.

Mielőtt ezeket előre bocsátanám, szükségesnek látom felem-

liteni, hogy a múzeumnak itt Háromszéken leendő elhelyezése iránt K.-Vásárhely város közönsége még 1876. május 26-án engemet felkért, hogy azt K.-Vásárhely városában helyeztessem el.

Nekem ez iránt kifogásom nem volt, sőt belényugodtam feltevére, hogy abban a tisztelt Háromszéki közönség is bele fog egyezni; — közöltem a tisztelt városi közönséggel a feltételeket, érintkeztem is küldöttsége útján e tárgyban, — de megállapodáshoz még nem jutottunk.

Ez alatt Kossuth Lajos nagy hazánkfia értesülvén Vasady Gyula tanár úr által, hogy Háromszéken egy székely múzeum megalakításában fáradozok, az 1848/9. magyar katonai érdemrend nagykeresztjének azon csillagjelvényét adományozá az általam alapítandó „Háromszéki Múzeumnak“, melyet „Bem“ tábornok Nagy-Szeben bevétele alkalmával kapott és holtáiglan viselt, — egy oly levél kíséretében, melyben kifejezést ad, hogy az általa nagyrabecsült és testvériesen szeretett székely nemzetnek akar kedveskedni.

Alig hangzott el Bem dicső tábornok (kit a székelyek apónak neveztek) katonai érdemrend csillagjelvényének megérkezése, melyet Kossuth Lajos nagy hazánkfia 26 évig őrzött s most ide adott, mely oly nagy mérvben öltött felébredést a székelységben Bem apó iránti lelkesedése, mert mindentelől érkeztek a múzeum gyarapítására tett ajánlatok és elhelyezése feletti javaslatok; miszerint le vagyok azon térről szorítva, hogy a múzeum elhelyezéséről Háromszék megye többségének beleegyezése nélkül tárgyalásba bocsátkozhassam.

Nem akarom a méltóságos Főispán úrnak és a tks megyei bizottnánynak hosszas tárgyalások kifejezésével türelmét fársztani, de tekintetbevételével annak, hogy a hely szűke miatt (mivel azok ma 6 helyet foglalnak el) elhelyezésében fel vagyok akadva s másfelől biztonság tekintetéből is kívánatos ezen tárgyak, melyek egy nemzet kincsét képezik — mentől előbbi elhelyezése, hogy az létrejöjjön a következő feltételek alatt:

1-ször. Adassék egy olyan megfelelő 6—7 szobából álló helyiség, hol az elhelyezendő tárgyak, tekintve a magyar nemzeti múzeum igazgatóságától, nemkülönbén a hirlapokban is közlött Xántus János úrtól Budapestről felajánlt adományok szakszerű kiállítása megtörténhet, és melynek ajtóí, ablakai vastáblákkal ellátatva, a tűzmentességet inkább biztosítják.

2-szor. Az épületben elhelyezendő tárgyaknak szükséges faállványok és szekrények, üveges és lakatos munkák a Vasadi Gyula tanár úr által bemutatott és czélszerűnek látszó rajzok szerint a legolcsóbban dolgozó vagy vállalkozó mesterek által rendeltessék el.

3-szor. Az intézet „Székely nemzeti múzeum“ czímet viseljen (azonban csakis Háromszéken legyen elhelyezve), noha ez Csik-, Gyergyó-, Kászón-, Udvarhely-, Sepsi-, Kézdi-, Orbai-, Miklósvár- és Bardocz-székek (Marosszéket kizárva, mivel ott már van a Teleki Theka), az összes Székelység közönségének közvagyonát képezi, választmánytagjai (ha azt ők is akarják) ezen megyékből választassanak és azok által ellenőriztessenek.

4-szer. A múzeum vezetését illetőleg teljes kívánatunk, miszerint Vasadi Gyula tanár úr, mint ezen múzeum alapjának eddigi rendezője és vezetője, a felállítandó Székely nemzeti múzeum további felügyelésével és igazgatásával ezután is bízassék meg, eddigi és ezután tevékenysége és szorgalmas munkálkodásáért szerény kívánata legalább is a mai helyzetbeli fizetése biztosítsassék.

5-ször. Ezen felemlített pontok elfogadása után én özv. Cserey Jánosné, Zathureczky Emilia, fiaimmal, Ákos és Gyulával adunk együttesen ezen múzeum alapjául 1000 frtot (Egyezer forintot) o. ért. következőleg: életünkben az összegnek 6°/_o-os kamatját fizetjük addig, míg csak közülünk egyik lesz életben, mely esetben ezen összeg, azaz Egyezer frt, egész befizetését vonja maga után.

A mi már a múzeum létrehozását illeti, czélszerűnek látom a Vasady Gyula úr által személyesen is felemlített eszmének kivitelét, ki még mélt. Pulszky Ferencz, a múzeumok főfelügyelője támogatását is megnyerte az iránt, hogy 100,000 drb sorsjegy elárusításával 10,000 frt játszassék ki 460 darab nyereménnyel, — egyébiránt az igen tisztelt megyei bizottmányból kiküldött szorosabb bizottság bölcs felfogásától fog függni ez iránti és a többi teendőik, illetőleg az érdekelt megyékkel összeköttetésbe jönni s afelett határozni.

Kérem a Méltóságos Főispán urat és a tek. megyei Bizottmányt, méltóztassék ajánlatom felett, hogy ezen múzeum K.-Vásárhely vagy S.-Szentgyörgy városában leendő legczélszerűbben elhelyezve, döntőleg határozni és engem az eredményről mielőbb értesíteni.

Ezek után vagyok a Méltóságos Főispán úrnak és a tks
Megyei Bizottságnak

Imetsfalva, 1877. márczius 10-én

honleányi üdvözlettel

Özv. Cserey Jánosné
Zathureczky Emilia s. k.

A megyei közgyűlés *Potsa József* főispán urat kérte fel köszönetének s haláljának kifejezésére, a ki mindjárt a gyűlés utáni napokban Imecsfalvára utazott s előszóval tolmácsolta a nagylelkű alapítónőnek Háromszékmegye érzelmét, egyszersmind átadván a néhai *Forró Ferencz* alispán úr által a megye közönségének nevében kiállított köszönő levelet s a közgyűlési határozat jegyzőkönyvi kivonatát.

A gyűlés lefolyása, a mennyiben az a múzeumra vonatkozott, a „Háromszékmegye közönségének 1877-ik évi június hó 26-án tartott közgyűlésében szerkesztett Jegyzőkönyv“ szerint ez volt:

91. Olvastatott 4479-dik sz. a. imecsfalvi özv. Cserey Jánosné ő Nagysága kérése a Háromszéki Múzeum elhelyezése iránt.

Az állandó választmány véleménye felolvastatván, imecsfalvi özv. Cserey Jánosné szül. Zathureczky Emilia úrasszonynak, hazánk egyik fennkölt lelkű hölgyének, megýénk honleányának egy székelý múzeumnak Háromszékmegyében leendő létesítése iránt tett adakozása és áldozatkész alapítása — ezennel hazafias hálával és őszintén méltányló elismeréssel fogadtatik, és maradandó emlékül szóról szóra jelen jegyzőkönyvben iktattatni határoztatik, a mint következik:

Főispán úr ő méltósága felkérertetett, miszerint özv. Cserey Jánosné ő nagyságának ezen megye köszönetét kifejezni sziveskedjék.

Mely fennebbi alapítványban kifejezett magasztos eszmének megfelelőleg határoztatik :

1-szor. Az alapítványlevélben felsorolt műkincsek hálás elismeréssel egy Háromszékmegyében létesítendő múzeum alapítására elfogadtatnak.

2-szor. Ezen múzeum a nagylelkű alapító emlékéül ezennel „Cserei Székely Múzeum“ nevet viseljen.

3-szor. Annak mikénti elhelyezése, mint szintén annak további fentartására, gyarapítására és gondozására vonatkozó feltételeknek, a nemeskeblű alapítónő közbejöttével leendő megállapítása végett egy bizottság küldetik ki, — és annak elnökéül Főispán úr ő méltósága kéretik ezennel fel, — mely is munkálatát elkészítvén, azt mihamarább közgyűlésünk elébe terjeszse be, a bizottságban következő atyánkfiai neveztetnek ki: Székely Gergely, id. Donáth József, Császár Bálint, Nagy Gábor és Horváth László.

Háromszékmegye közönségének köszönő levele pedig a következő :

Nagyságos Asszony !

A hazafiai kegyelet őszinte indulatával fogadók Nagyságodnak Imecsfalváról f. évi márczius hó 10-én megyei bizottmányunkhoz intézett iratát, melyben is Nagyságod és családja történetének példájára Ákos és Gyula kedves fiaival együttesen egy oly honleányi áldozattal ajándékozta meg megyénket, midőn is az által nemcsak hogy az anyagi gonddal, fáradsággal és anyagi áldozattal is gyűjtött jelentékeny műkincseit egy Háromszékmegyében létesítendő „Székelyföldi Múzeum“ alapítására felajánlani kegyeskedett, de azt egyszersmind 1000 frt alapítvánnyal is áldozatképen támogatni méltóztatott.

Midőn is ezen nagylelkű honleányi adományért Nagyságodnak hálás elismerésünket és hazafias köszönetünket fejezzük ki

és e czélből közgyűlési határozatunknak is jegyzőkönyvi kivonatát ide mellékeljük.

Hazafias üdvözlettel maradtunk

Sepsi-Szentgyörgy, 1877. június 28-án.

Háromszékmege közönsége.

Forró Ferencz s. k.
alispán.

Ugy látszott, hogy a Székely N. Múzeum sorsa ezek után biztosítva van s egyéb teendő nincs, mint kellő helyiségről való gondoskodás, a Sepsi-Szentgyörgyre való átköltötetés és az átadás módzatainak megállapítása. Hiú remény volt. Egy sajnálatos és mindenkire nézve kínos korszak következett most, melyben a nagylelkű alapítónó s azok, kikre a múzeum jövődjé gondozása várt, álltak egymással szemben. Több, mint két hosszú esztendő múlt el, melyet a félreértések hosszú láncolata, kölesönös szemrehányások, szenvedélyes hirlapi polemiák töltöttek ki, a míg a múzeum mindkét részről sürgetett átvétele végre megtörténhetett.

Csak 1879. tavaszán kezdődött meg a gyűjtemények átszállítása Imecsfalváról Sepsi-Szentgyörgyre a Mikótanoda által minden díj nélkül felajánlt s 4 emeleti szobából és egy zárt folyosóból álló helyiségbe, a hol idáig maradt elhelyezve a múzeum amaz intézet nagylelkűségéből, s 1879. szeptember 15-én ment át a három székely mege, Csik, Háromszék és Udvarhely közönségének birtokába. Ekkor lett a „Cserey-gyűjtemény“ valóban „Székely Nemzeti Múzeummá“, mely ezentúl az említett három mege fő- és alispánjaiból s az ezen megyék területén levő városok, u. m. Csik-Szereda, Bereczk, Kézdi-Vásárhely, Sepsi-Szentgyörgy és Székely-Udvarhely polgármestereiből álló bizottság felügyelete alá helyzetetett.

Az átadásra és a múzeum további gondozására vonatkozó okmányok szószerinti szövegben a következők:

Jegyzőkönyv.

Felvétellett S.-Szentgyörgyön, 1879. szeptember 15-én d. e. 10 órakor a Cserey múzeum helyiségében.

A Cserey múzeum alapítója Nagyságos Cserey Jánosné született Zathureczky Emilia úrasszony által az általa alapított és Három-, Csik- és Udvarhelymegyének adományozott múzeum átvételére f. év szeptember 15-két tűzvéni ki: Háromszékmegye főispánja, Méltóságos Potsa József úr által az alapítványlevél értelmében meghívtak a mondott megyék fő- és alispánjai, úgyszintén S.-Szentgyörgy, K.-Vásárhely, Bereczk, Csik-Szereda és Udvarhely város polgármesterei a fentebb mondott múzeum átvételére.

A meghívás folytán megjelentek Háromszékmegye részéről főispán Méltóságos Potsa József, alispán Forró Ferencz, S.-Szentgyörgy részéről Császár Bálint polgármester, K.-Vásárhely részéről Szóts József polgármester, Udvarhely részéről Solymosy Károly polgármester.

A többi meghívottak kimaradásukról Méltóságos Potsa József főispán urat értesítették.

Az alapító Cserey Jánosné ő nagysága részéről jelen van Mélt. Cserey Gyula úr és jelen van múzeumőr V. Vasadi N. Gyula. A jegyzőkönyv vezetésével felkérte S.-Szentgyörgy város polgármestere Császár Bálint.

Alapító Méltóságos Cserey Jánosné úrasszony megbizottja Méltóságos Cserey Gyula úr édes anyja nevében kinyilatkoztatja, hogy noha az alapítványi levele által Marosszéket kizárta volt, most azonban az az óhajtása, hogy ez is a múzeum tulajdonosai közé felvéssék s *még ezen óhajtása teljesülést nyer, az átadást ideiglenesnek tekinti.*

Továbbá óhajtása az, hogy az átadásról szerkesztett jegyzőkönyv egy példánya az átvevő küldöttek által aláírva, számára kiadassék.

Ezeknek előre bocsátása után a leltár több számai után bejegyzett tárgyak kérettek elő, melyeket V. Vasady Gyula úr a legnagyobb pontossággal előmutatott, miután a küldöttség meggyőződött a pontos elhelyezésről és a tárgyak meglétéről, az átvételt megkezdette a következő renddel:

1. Porcellánüveg és hasonneműek darabszáma		127
2. Szövetnemű tárgyak	" "	108
3. Bőrtárgyak	" "	32
4. Csonttárgyak	" "	17
5. Fából készült tárgyak	" "	98
6. Réz, ólom és vas	" "	179
7. Bronztárgyak	" "	121
8. Kőkorszaki tárgyak	" "	10
9. Természetrajzi tárgyak, u. m. állat 2, madár 3, növény 97, ásvány 483, kő- zet 158, csont 72, kagyló 347, tojás 198, fészkek 24, rovar 128, lepke 169, selyem 4-féle, boncztani tárgy 8.	}	1695
10. Képek és figurák	darabszáma	137
11. Ezüst- és aranytárgyak	" "	76
12. Különféle tárgyak	" "	80
13. Pénzek és érmek (bankók 57)	" "	761
14. Könyvek (nyomtatott)	" "	2983
15. " (írott)	" "	103
16. Okmányok (hártján írva 17 drb)	" "	1097
17. Szomoru jelentések	" "	797
18. Különböző nyomtatványok	" "	126
19. Pecsétlenyomatok	" "	138
20. Czimerek	" "	8
21. Maggyűjteményfélék	" "	38
22. Római téglák és tárgyak	" "	133
23. Földabroszok	" "	14
24. Földteke	" "	1
25. Album, melyben 1041 kép van, szakszerűleg rendezve		1
26. Bélyeggyűjtemény (posta) 1018 drb ragasztva		1

Összesen 8779 drb.

A küldöttség ezzel bevégezvén teendőit, az átvett tárgyakat, illetőleg az úgynevezett Cserey-múzeumot a „Székely nemzet“ nevében átvetnek jelenti ki és múzeumőr V. Vasadi Nagy Gyula úrnak, mint a „Székely Nemzeti Múzeum“ örének felelősség terhe alatt továbbra is felügyelete és gondozására bizza.

A leltárt a jegyzőkönyvbe felvett eredmény szerint aláírja s avval egyik példányát az alapítónőnek megbízottja kezéhez ki-

adja, a másik példányt pedig a múzeumőr V. Vasady N. Gyula urnak felügyelete alatt hagyja.

Potsa József s. k.
Háromszékmege főispánja.

Solymossy Károly s. k.
Sz.-Udvarhely város polgármestere.

Szöts József s. k.
K.-Vásárhely polgármestere.

Császár Bálint s. k.
polgármester.

Forró Ferencz s. k.
Háromszékmege alispánja.

Özv. *Cserey Jánosné*
megbízásából:

Cserey Gyula s. k.

V. *Vasady N. Gyula* s. k.
múzeumi ör.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Háromszékmege házánál 1879. szeptember hó 15-én délután 4 órakor.

J e l e n v a n n a k :

Háromszékmege főispánja Méltóságos Potsa József, alispán Forró Ferencz, Udvarhely város polgármestere Solymosi Károly, K.-Vásárhely város polgármestere Szöts József, S.-Szentgyörgy város polgármestere Császár Bálint.

Jegyzőkönyvet vezette Császár Bálint.

1-őr. Főispán úr Potsa József ő méltósága kérdésbe teszi, hogy miután mai nap Háromszék-, Csik- és Udvarhely megyék nevében az úgynevezett Cserey-múzeum, alapító Cserey Jánosné ő méltósága megbízottja, Cserey Gyula úrtól átvétetett: a küldöttség minő intézkedéseket lát szükségesnek?

H a t á r o z a t :

A küldöttség egyhangulag elhatározza, miszerint Háromszékmege főispánja kéressék föl, hogy a székelly nemzeti múzeumot megbízott szakértők által részletesen átvétetni méltóztassék.

Úgyszintén Vasadi Gyula múzeumőr felesketéséről gondoskodni, a székely megyéket a kellő támogatásra felhívni s minden e tárgyban szükségesnek mutatkozó intézkedések eszközésével ő méltósága bízatik meg.

Önként értetvén, hogy annak idejében főispán úr ő méltósága eljárása eredményéről az igazgató közgyűlést értesíteni fogja.

Miután ez alkalommal több elintézni való tárgy fenn nem forgott, ő méltósága a küldöttség tagjainak közreműködését megköszönvén, a gyűlést berekeszti.

Potsa József s. k.
Háromszék főispánja.

Forró Ferencz
Háromszékmege alispánja.

Solymossy Károly s. k.
Sz.-Udvarhely város polgármestere.

Császár Bálint
s.-szentgyörgyi polgármester.

Szőcs József
K.-Vásárhely polgármestere.

Az 1879. év deczember hó 4-én a Székely Nemzeti Múzeum felügyelő bizottságának gyűlése tartatik.

Jelen vannak: Udvarhelymege részéről főispán, Méltóságos Daniel Gábor, Csikszékmege részéről alispán, méltóságos Lázár Dénes, Háromszékmege részéről főispán, Méltóságos Potsa József és a három megyébe eső városok polgármesterei közül Sepsi-Szentgyörgy város polgármestere Császár Bálint.

1. Háromszékmege főispánja meleg szavakban üdvözlőlvén a megnevezett megyék részéről megjelent felügyelőket, miután röviden megismertette a Székely Nemzeti Múzeum jeleni helyzetét, felkérte Udvarhelymege főispánja méltóságos Daniel Gábor urat, mint a székely megyék közül — kinevezésre nézve — legidősb főispánját az elnökség elfogadására s egy-

szersmind ajánlathozza, hogy a jegyzői toll vezetésével Seps-Szentgyörgy polgármestere Császár Bálint bizassék meg.

Daniel Gábor főispán úr ő méltósága a felkérésnek engedve, az elnöki széket elfoglalja, Császár Bálint polgármester pedig a jegyzőkönyv vezetését átveszi.

2. Elnöklő főispán úr felhívja a bizottságot, hogy miután mindhárom megye kellőleg van képviselve, bocsátkozzanak eszmecserebe, hogy minő intézkedések lesznek szükségesek arra nézve, hogy ezen nemzeti intézet fejlesztését a nemzet méltóságához illőleg eszközölhessék.

Rövid eszmecsere után határozatilag kimondatik, hogy :

A székely nemzeti múzeum ügy- és vagyonkezelése, úgyszintén igazgatásához kellő szabály kidolgozása szükséges — még pedig :

a) a felügyelőség számára egy ügykezelési és tanácskozási szabályzat ;

b) az igazgatóság, úgyszintén a múzeumőr számára utasítás.

Ezen utasítás keretében lesz beillesztendő a nemzeti múzeum leltára, pénze és számadásai vezetésének kezelési szabályzata is.

Egyszersmind határozatilag kimondatik az is : hogy a készítendő szabályban az elnökségről és a jegyzői toll vezetéséről akkép legyen gondoskodva, hogy a felügyelőség gyűlésében az elnökséget kinevezése szerint legidősebb főispán teljesíteni ; a jegyzői tollat Háromszék megye alispánja, — akadályoztatása esetében pedig mindenkor S.-Szentgyörgy polgármestere vezeti.

3. Kérdésbe tétetvén, hogy a fennebb megállapított elvek alapján a szabály és utasítások kidolgozásával ki lenne megbízandó ? Egyhangú megállapodás után

Megbízotnak Udvarhelymegye méltóságos főispánja Daniel Gábor elnöklete alatt Udvarhelymegye alispánja Dr. Török Albert és Udvarhely polgármestere, Solymosi Károly urak azon utasítással, hogy a szabály és utasítások elkészítése után az illető megyék főispánjaival előlegesen közölvén, azoknak észrevételeivel együtt a következő felügyelői gyűlésre napirendre hozassék.

4. Kérdésbe tétetik, hogy míg ezen szabály és utasítások elkészülnek és a felügyelőség által elfogadtnak, a múzeum igazgatása iránt minő ideiglenes intézkedések szükségesek?

A múlt gyűlés határozata alapján a múzeum igazgatásával továbbra is Háromszék megye főispánja bízatik meg, — azon utasítással, hogy a következő felügyelőségi gyűlésig a székely nemzeti múzeum részletes átvételét legjobb belátása szerint eszközölje, hogy e tekintetben a jövő gyűlés bevezetett tényekkel találkozzék.

5. Kérdésbe tétetik, hogy miután ezen múzeum átvétele által a székely nemzet vállalt garantiát, annak fejlesztését illetőleg minő intézkedések volnának szükségesek különösen pénzsegély eszközölhetésére nézt?

Hosszabb eszmecsere után határozatilag kimondatik:

a) Meneztessék egy felhívás Udvarhely- és Csikmegyékhez, hogy miután a nemzeti múzeum beállítási és fentartási költségeihez eddig mivel se járultak: méltóztassanak saját pénztáraikból évenként bizonyos összeggel járulni s azonkívül ezen intézet felvirágzását társadalmi úton is támogatni.

b) Szerkesztessék egy felhívás a Székely Köz-mívelődési Egylet, a székely megyék és városok, azoknak egyeseihez, melyben fejtsék fel, hogy a megyék, városok és az egyesek támogatása, áldozatkészsége

nélkül ezen sikert ígérő intézet a fejlődés állapotába nem léphet; hogy a jelen állapotba maradása a székely nemzet egyetemének betudható mulasztása lenne és mintegy felkiáltó jelként tenne tanúságot arról, hogy a székely nemzet culturalis fejlődése tetőpontjáról megtért.

Az ily értelemben szerkesztendő felhívások a három megye főispánjai aláírásával ellátva, küldesse-nek szét.

Miután több tárgy elintézendő nem volt, az elnöklő főispán úr a Székely Nemzeti Múzeum iránti meleg érdekeltséget és a megjelenteknek szíves pártfogásukat megköszönvén, éljenzések között a gyűlést berekeszti.

Daniel Gábor, s. k.
főispán, mint elnök.

Császár Bálint, s. k.
jegyző.

A székely nemzethez.

Az özv. Cseréy Jánosné által alapított „*Székely nemzeti múzeum*“ Seps-Szentgyörgyön elhelyezve, ma már a székely nemzet birtokában van.

Ezért a múzeumért szólunk hozzátok székelyek!

Kincs van birtokunkban, mely közös mindnyájunké. Letétele alapköve egy kulturális intézménynek, mely a műemlékek összeszerzése s az utókor számára való kegyeletes megőrzés által megbecsülhetlen kincstárát fogja képezni a székely nemzeti művelődésnek, a székely nép történeti fejlődésének.

A székely nép, mely hazai történelmünkben oly kiváló szerepet játszott, melynek a letűnt kor lapjain annyi nevezetes eseményekkel van összekötve élete, saját keblében fogja megőrizni a múlt emlékeit a késő utódok számára. A régi kor emlékei összekötik az elmúlt idők történelmét a jelennek; csak úgy tudunk jól élni a jelennek, ha ismerjük a múltat. Egy ilyen összekötő hid a székely nemzet múltja és jelene között: a *múzeum*.

Ezért a múzeumért emelünk szót hozzátok székelyek!

A történelem számára akarjuk megőrizni nemzetünk emlékét!

Ámde ezen nagy munkához nem elég egyesek buzgósága, nem elég egyesek fáradozása: ide a székely nép derék fiainak és leányainak kitartó lelkesültsége kell. Csak a vállvetett munkáság, csak a szakadatlan hangyaszorgalom képes fentartani, nagy céljának megfelelően fejleszteni egy „*Székely nemzeti múzeumot*“. Jertek, hozzátok áldozatot a nemzeti művelődés oltárára!

A székelység földje telve van megőrzésre méltó műkincsekkel. A régi kor elrejtett emlékei még ma is gazdag leletekben kerülnek elő a föld mélyéből. Ezeket összehordani és megőrizni feladata a „*Székely nemzeti múzeum*“-nak. Minden régiség: *fegyverek, pénzek, érmek, okiratok, könyvek, öltönyök*, stb., melyek a székely nép történeti múltjára világot vethetnek, ide tartoznak. Gyűjtsétek össze és küldjétek be ide!

A „*Székely nemzeti múzeum*“-nak azonban a *régiségeken* kívül magába kell foglalnia mindazt, a mi földje *terményeiről* világos képet adhat; magába kell foglalnia *közzetei*, feldolgozásra használt *faneműi* stb. gyűjteményét, hogy legyen ez a múzeum a szó teljes értelmében *székely múzeum*.

Felhívjuk tehát a székely nemzetet: járuljon hozzá a múzeum fejlesztése nagy munkájához: Minden egyes adakozó megörökítette nevét a művelődés oltarán; minden egyes adakozó egy követ vitt a nagy nemzeti templom alapjához!

Teljes bizalommal és bennetek helyezett jó reménnyel fordulunk hozzátok, siessetek bármi, talán értéktelennek látszó, de mindenesetre a múzeum céljának megfelelő tárgygyal hozzájárulni. Az adakozók nevei azonkívül, hogy jegyzőkönyvileg és a küldött tárgyon megörökítettnek, egyszersmind hirlapilag is közzétételnek. A küldemények Sepszi-Szentgyörgyre a múzeum igazgatóságához intézendők.

Hiszszük, hogy szavunk nem fog a pusztában elhangozni, mert a székelységnek értelmes és lelkes közönsége van. És a székelység, annak derék fiai és leányai megértik a kor intő szózatát!

Daniel Gábor,
Udvarhely megye főispánja.

Mikó Mihály,
Csikmegye főispánja.

Potsa József,
Háromszék megye főispánja.

Özv. Cserey Jánosné úrhölgy alapítólevelében Csik-, Háromszék- és Udvarhelymegye közönségének ajánlta föl gyűjteményeit, utóbb azonban, hogy a Székely N. Múzeum valóban az egész székelység tulajdona legyen, a régi Marosszéket is óhajtotta volna még felvenni a másik három megye mellé tulajdonosnak. A múzeum átadása alkalmával határozottan ki is fejezte ezen óhaját, sőt a múzeum végleges átvételének elismerését ezen kívánsága teljesítéséhez kötötte. De Marosszék, bár az alapítónő tudatta szándékát Maros-Tordamegye főispánjával, sohasem foglalta el helyét a múzeumi felügyelő-bizottságban, sőt az iránt sem nyilatkozott, hogy akar-e részt venni a múzeum gondozásában? Érdeklődést csupán egyes marosszékiek tanusítottak; igaz, hogy ezen érdeklődés becsesnél becsesebb tárgyakkal gazdagította a Székely N. Múzeumot.

A Marosszék részességére vonatkozó oklevelek a múzeum átadási jegyzőkönyvén kívül a következők:

—
Maros-Tordamegye Főispánjának

cs. kir. kamarás uzoni Béli Gergely urnak

Maros-Vásárhelytt.

Azon honleányi érzetből indulva ki, hogy székely nemzetem tudományos művelődését némileg előmozdítsam — tettem több muzeumi tárgyakkól egy múzeumi alapot, mely ma már „Székely nemzeti múzeum“ nevet viseli.

Ezt az összes székely nemzetnek javára gyűjtöttem, s miként az ide mellékelt átadási jegyzőkönyv másolatja bizonyítja, Marosszéket is tulajdonosává tettem a Székely nemzeti múzeumnak.

Miről értesíteni honleányi kötelességemnek ismervén, maradtam

A Méltóságos csász. kir. (kamarás) főispán urnak

Imecsfalván, 1879. december 10-én

alázatos szolgája

*Özv. Cserey Jánosné
Zathureczky Emilia s. k.*

Marostordavármegye főispánjától.

Szám 352—1879.

f. i.

Nagyságos Asszony!

Van szerencsém Nagyságodat értesíteni, hogy folyó hó 10-én becses sorai kíséretében hozzám küldött jegyzőkönyvet, melyben a volt Marosszék is a Székely nemzeti múzeum tulajdonosai közé felvétellett, vezetésem alatti Marostordamegye közönségének áttettem.

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Maros-Vásárhelytt, 1879. évi december hó 19-én.

Béldi Gergely s. k.

A Székely Nemzeti Múzeum első öre, *Vasady Gyula*, kinek fáradhatlan tevékenysége és buzgalma a lelkes alapítónón kívül mindenestre legtöbbet tett arra, hogy ezen intézet létrejött, kevés ideig örvendhetett eszménye megvalósulásának. 1881. elején a betegség ágyba szögezte s június 6-án reggeli 4 órakor 36 éves korában elhunyt. Rövid életrajza néh. *Szentiványi Ignác*z által összeállítva itt következik :

Nagy-Vasadi Vasady N. Gyula született 1845-ben Gyulafehérvárott, hol atyja orvos volt. 1848-ban apja Kolozsvárra tétetett át a kórházba, hol még ezen évben elhalálozott. Az árván maradt Vasady Gyula kezdetben a nagy-szebeni katonai intézetben tanult, de anyja onnan nemsokára kivette s Kolozsvárott Stein János könyvkereskedésébe adta. Innen, miután anyja Finály Henrikhez férjhez ment, Győrbe költözött s ott antiquariusi üzletet nyitott. Itt szerezte régészeti ismereteit, mire nagy hajlama volt. Győrben nagy buzgalmat fejtett ki a tűzoltói intézmény meghonosításában úgy a társadalom, mint a sajtó terén. Mivel azonban üzlete nem a legjobban ment, ismeretvágyától is ösztönöztetve, Bécsbe ment, hol egy banknál nyert alkalmazást s ott mindaddig szorgalmasan működött, míg a bank megszűnt. Ekkor báró Derra gyermekei mellé ment, mint magántanító a magyar nyelvben. Meghalván egyik tanítványa, b. Derráék Olaszországba költöztek, ő pedig lejött Kolozsvárra, hol sikerrel buzgólkodott a tűzoltóság meghonosítása körül. Ezen idő alatt írta meg a „Tűzoltás kézikönyvét“, e munkája azonban kéziratban maradt. Kolozsvárról a csuesai vasúti állomásra tétetett, hol mint pénztárnok működött. Itt rövid ideig hivataloskodott; 1872-ben Brassóba hívták meg a Spitzer és Burches intézetébe, a magyar nyelv és irodalom tanítására, hol egész 1875-ig maradt. Ez

alatt több magyar hírlapba levelezett „Pazar Gyula“, „Voltaire“, „Zerus“ és más nevek alatt. Werthanes Jakudzián örmény pappal pedig elkészítette az első magyar „Örmény nyelvtant“; e mellett a régészettel is foglalkozott. 1875. június 8-án Cserey Ákos magántanítója lett, a kit három évig oktatott. Imecsfalván a Cserey-háznál talált történelmi tárgyak vezették arra a gondolatra hogy egy kis családi múzeumot rendezzen be s ez a gondolat szülte a másikat, a Székely N. Múzeum megvalósításának gondolatát. Neki köszönhetni, hogy létrejött ez a múzeum, melyet páratlan szorgalommal rendezett be. A múzeum leköltöztetése megtörte egészségét. Minden gyengélkedése mellett is ő maga csomagolt be minden tárgyat és Szentgyörgyön is lankadatlan szorgalommal, minden segítség nélkül, egymaga rendezte be a múzeumot. Ezen lázas, túlfeszített munka és megerőltetés kifejlesztette benne a lappangó kórt; a tüdeje lett megtámadva s munkássága közepén, annyi szorgalom és tevékenység után, élte delén érte a halál. Mig élt, minden erejét és tehetségét a Székely N. Múzeumnak szentelte.

A múzeum vezetését Vasady elhunytja után, az ő halála előtt csak két nappal szervezett igazgató-választmány vette át, mely Potsa József főispán úr, mint a felügyelő-bizottság kiküldöttjének elnöklete alatt a következő tagokból alakított meg: *Horváth László*, háromszékmegyei főjegyző, mint a székely közművelődési egyesület megbízottja, a kit az igazgatóválasztmány közfelkiáltással elnöknek választott meg, de még az 1881-ik év folyamán Kis- és Nagyküüllőmegyék tantelügyelőjének neveztetvén ki, Sepszi-Szentgyörgyről csakhamar elköltözött; *Kovács Simon*, sepsi-szentgyörgyi róm. kath. lelkész (eltávozott S.-Szentgyörgyről 1888 tavaszán); *Málik József*, a sepsi-szentgyörgyi polg. leányiskola igazgatója; *Pünkösti Lajos*, háromszékmegyei s egyszersmind múzeumi pénztárnok; *Révay Lajos*, sepsi-szentgyörgyi ref. lelkész, 1882. február 4-től az eltávozott Horváth László helyett az igazgatóság elnöke, (meghalt 1889. augusztus 16-án); *Simó Dénes*, a sepsi-szentgyörgyi polg. fiúiskola igazgatója (meghalt 1885. márczius 17-én); és *dr. Szász István*,

sepsi-szentgyörgyi polg. fiúiskolai tanár, később igazgató s egy ideig az igazgató-választmány jegyzője (meghalt 1888. május 31-én); ezekhez jött még özv. Cserey Jánosné úrhölgy képviselője, *Szentiványi Ignác* (meghalt 1885. szeptember 26-án) s a később megválasztott múzeumőr mint igazgatósági jegyző.

Az igazgatóság a múzeumóri teendőkkel ideiglenesen *dr. Szász Istvánt* bizta meg, a ki a múzeum ügyeit Vasady halálától egész november 14-ig vezette. A múzeumóri állás betöltésére a felügyelő-bizottság pályázatot hirdetett s 1881. október 15-én tartott gyűlésén a pályázók közül *Nagy Géza* M. N. múzeumi régiségtári díjnokot választotta meg. Nagy Géza, miután november 11-én *Potsa József*, háromszékmegyei főispán s *Forró Ferencz* alispán urak előtt letette az esküt, 1881. november 14-én vette át *dr. Szász Istvántól* a múzeum kulcsait s 8 éven át volt múzeumőr. 1889. szeptember 19-én Budapestre a M. N. Múzeum érem- és régiségtárához neveztetvén ki, az október 30-án *Daniel Gábor*, udvarhelymegyei főispán úr elnöklete alatt tartott felügyelő-bizottsági gyűlés *Császár Bálint*, sepsi-szentgyörgyi polgármester urat bizta meg a múzeum átvételével, kinek elnöklete alatt a *Domján István*, *Horváth István*, *Várkonyi Endre* Mikó-tanodai tanár urakkal és *Zayzon Béla* polg. fiúiskolai igazgató úrral kiegészített igazgató-választmány november 1-én tartott gyűlésében *Császár B.* úr mellé *Domján I.*, *Horváth I.* és *Várkonyi E.* urakat küldte ki az átvétel eszközzésére s egyszersmind ezen alkalommal a Mikó-tanoda előljárósága részéről az átvételben való közreműködésre s illetőleg a múzeum ideiglenes kezelése s a kulcs átvételére felkérte *Benke István* kollegiumi rendes tanár úr.

A Székely N. Múzeum egy új korszak küszöbén áll. Adja a gondviselés, hogy a tervbe vett Múzeumi Csarnok a Székely-Mikó-kollegium további támogatásával egy jobb jövőnek legyen a kiindulási pontja s felvirágozzék ez a szép hivatásra várt intézet!

(ng.)

II.

A Sz. N. Múzeum állandó csarnoka.

(—e —n.) A Székely Nemzeti Múzeum, melyet a fennebb vázoltak szerint a lelkes honleány, özv. Cserey Jánosné Zathureczky Emilia urnő alapított, hiába őrzi a régi dicsőség oly sok becses ereklyéjét, ha nincs *állandó csarnoka*. E nélkül a kitűzött célhoz kötött feladat nem oldható meg a maga teljes valóságában. Állandó épület hiányában mindig bizonytalan a jövő, fogyatékos a berendezés, kifogásolható a kezelés és felügyelet.

Ezen körülmény — párosulva a lefolyt évtized tapasztalataival — indította a Múzeum felügyelő-bizottsága elnökét s illetőleg mélt. hatálykai Potsa József háromszékmegyei főispán urat ama régtől fogva érlelődött eszme gyakorlati keresztülvitelére, hogy a Múzeum számára állandó helyiségül egy czélszerű csarnok építtessék, a székely nép filléreiből való közadakozás és más társadalmi mozgalom útján

Nem lenne hát teljes a Múzeum alaptörténetéről a fentebbiekben vázolt történeti kép, ha elhallgatnók s illetőleg ide nem iktatnók az állandó épület létesítésére irányult amaz üdvös mozgalmakat, melyek lehetővé teendik, hogy Sepszi-Szentgyörgy székhelylyel a Székelyföld ismét egy oly kulturális intézménnyel legyen gazdagabb, melynek Csarnokát a székely nemzet újabb áldozatkészsége hozta létre a nagyok nagyjainak lelkesítésével és vezérletével!

Ime, idevonatkozólag az első lelkes, hazafias felhívás :

— *Hatolykai Potsa József főispán levele Daniel Gábor, Udvarhelyvármegye főispánjához.* —

Méltóságos ur !

Betegen, elzárva a világtól, csendes perczeimben a multa gondolék. A mult, székely fajunk multja foglalkoztatott. Elhagyatva, elzárva állunk ezredéve e kis földön. Czimerünk nap és hold és az edzett férfikar. Igen a nap és hold világánál létért küzdünk ! Kitartó küzdelmünk megtartá érintetlenül e földet, és a ki ismeri népünk, az kétségbe nem esik, élni és virágozni fog az, és az utolsó is magyarul áldja Istenét.

Minden nemzet a mult dicsőségéből merít erőt és tanúságot a jelen és jövőre. A mi történelmünk a nemzedékről-nemzedékre híven átment hagyomány. Mult miveltségünk emlékeit a vad harczok lerombolták. Nekünk nem voltak váraink, hová kincseink, multunk ereklyéit elhelyezzük. A mi erőnk karunk volt, melyet ég felé emelünk, és Istenünk élni engede.

Mit hagyunk unokáinkra, mely régi dicsőségre, kitartásra és fajunk iránti szeretetre ébreszsze ?

Mivelt népek összegyűjtnek mindent, mi a multa emlékeztet, mindent, mi az élő nemzedéket a terület ismeretére vezeti és így együtt elé áll a történelem és a földisme csarnoka.

Nekünk egy lelkes honleány összegyűjté multunk emlékeit a székely nemzetnek ajándékozva, jobbaink azt évenkint gyarapították.

Megbecsülhetetlen kincs áll rendelkezésünkre. Ez hitbizomány, melyet a késő nemzedéknek fentartani, gyarapítani elodázhatlan kötelességünk.

Kincsünk a jelen, a jövő nemzedék kincse. Multunk dicsőségének, fényének, munkájának ismerete szolgál zálogul, hogy a jövő nemzedék nem fog, annak nem szabad ellankadni, elsatnyulni.

Ez összegyűlt kincsnek nincs fedele, ma-holnap ládában egy félszerbe kerül, avagy gazdát cserél. Lehet híven megőrzik, de egy bizonyos, nem lesz a székely nemzet egyetemes tulajdona.

Mi mit teszünk? Megyegyűléseinken tanácskozunk, de az ügy előbbre nem halad. A megyegyűlés határozatai gyámság alatt az ügyet előbbre vinni nem fogják.

Vegyük kezünkbe mi az ügyet, hívjuk fel a székely népet.

Többen vagyunk mint 500,000, kik székelyek vagyunk, vagy székely vérből származtunk. Tíz krajczár nem kell egy székelytől és kincsünknek csarnoka lesz.

Ha három vármegye főispánjai, alispánjai és rendezett tanácsu városainak polgármesterei, mint a múzeum felügyelőbizottság tagjai egy akarattal, egy lélekkel kezünkbe vesszük az ügyet, meglesz!

Igen! az anyamegye költő főjegyzőjének ihletett tolla a Budvár romjai alól hívja fel a székely népet és mi írjuk alá.

A felhívással keressük fel mindazok utódait, kiknek a székely kard dicsősége, székely ész és székely munka jóllétet adott, bárhol lakják.

Székely nőink és leányaink dolgozzanak, mulassanak e nemes czélra. Vevőt a munkára, mit szép és jó kéz dolgozott és árul, ki mulatni szeret, jó és kedélyes társaságban bárhol találni.

Én soha sem csalatkoztam, midőn jóra és nemesre köröm társadalmát felhívtam.

Bizom, bizzunk az ősi erényben.

Minket nem a hivatalos állás tett székely fajunk tagjává. A mi őseink vére is itt hullott a haza védelmében.

Hol a mult dicsősége emlékének csarnokot emelnek, atyáink szent emléket örökítik meg.

Ha mi most az elsők vagyunk, legyünk elsők a munkában.

Szép, szent ügyért küzdelmünkben népünk követ, követni fog.

A munka méltó hozzánk, méltó lesz az eredmény is.

A székely múzeum épülete székely pénzből, székely művész kezéből idomulva, székely anyagból, székely munkával, hirdetni fogja, hogy élt, él, itten egy nép, mely arra érdemes. Ki a multat meg tudja becsülni, az életrevaló, életképes.

Közreműködésre kérem fel Méltóságodat, kérve, hogy ha ezekben velem egyetért, felügyelő társamat is felkérni méltóztassék.

Fajunk kitartásával, a nemesért, szépért fogékonyságával biztos a siker.

És akkor a székelyek filléreivel felépült csarnok homlokzatán

szárhegyi fehér márványba vésvé ragyogjon lánnglelkü költőnk szava: Nem fajult el még a székely vér, Minden cseppje drága gyöngyöt ér.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.
Kelt Sepsi-Szentgyörgyön, 1890. január 18-án.

Potsa József,
főispán.

32—1890.

főisp.

Méltóságos Potsa József főispán urnak

Sepsi-Szentgyörgyön.

Méltóságos Főispán Úr!

Folyó hó 18-án 70. szám alatt kelt nagybecsű átírata meglatott. Az én gondolkozásom is a székely nemzet szellemi és anyagi érdekeinek fejlesztésével összeforrt. A székely nemzet gyarapodása és felvirágzása nekem is legelső óhajom, törekvésem. Méltóságodnak magasztos eszméjét, hogy a székely nemzet saját maga erejéből emeljen múzeumának csarnokot, teljesen magamévá teszem. De mielőtt a további lépések megindíthatnának, szükségesnek látom Méltóságodat fölkérni, hogy az eszme kivitelére, végrehajtására vonatkozó tervet és módozatot is velem közölni sziveskedjék.

Fent hivatkozott átíratot mellékelten $\frac{1}{2}$. alatt visszazárom.
Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.
Székely-Udvarhelytt, 1890. jan. 25-én.

Daniel Gábor,
főispán.

M. Daniel Gábor főispán urnak

mint a Székely Nemzeti Múzeum felügyelőbizottsága elnökének

Székely-Udvarhelytt.

Idei január hó 25-kéről 32. számú levelét köszönöm. Abban biztosítékát látom, hogy az ige testté válik.

Levelem a nyilvánosságnak adtam, e nélkül a társadalmi akció nem történhetik meg.

Gondoskodtam, hogy ismert jó székely atyánkfiai kezébe jusson; mert a helybeli lap szűk körben mozog, és nekünk sok székely közreműködésére van szükségünk.

Csikból még rokonszenves hangot nem vettem. Addig ottan akcióba menni nem lehet, míg a felügyelő bizottsági tagok nem kerestetnek meg.

Azért legelőbb is kérem Méltóságodat, hogy a felügyelő-bizottság tagjaival a már kettőnk nézetét „hogy a székely nemzet maga emeljen csarnokot“ közölni sziveskedjék és tőlük kérni nyilatkozatot.

A felügyelők, a három megye vezetői, együttes közreműködésére szükség van, és míg meg nem tagadják, nem lehet egyet is ignorálni.

Kénosy főjegyző urat szemeltem ki, hogy ő készitené el a felhívást a „Székelyekhez“, melyet a felügyelőség aláírva, aláírási ívvel világgá bocsátanánk.

Különösen az alispánok és országgyűlési képviselők közreműködését kell biztosítani, ezek körükben igen sokat tehetnek.

Hogy a minden felekezeti székely papság közreműködik, abban nincs kétségem.

Bármely kis adomány legyen becses az elfogadásra, hisz az érték becsesebb működésünkben, ha a székelyek egyetemes hozzájárulását nyerjük meg.

Egyleteink, pénzintézeteink közreműködésére hatnunk kell, és ezért sietve kell tenni; mert ezek ezen következő két hónapban tartják gyűléseiket.

Néptanítóink, a magyar kultúra napszamosai, mindig készek, fáradságot nem kímélnek, hol egészséges eszmét kell valósítani. Ezekre számíthatni, hogy tanítványaik fillérei összegyűlnek.

A székely iparosok mesterségük termékeiből adnak a szent célra.

Ezek és a példabeszéddé vált székely nők munkássága összegyűjt megbecsülhetetlen értéket.

És mi ezekből a székely ipar termékeiből kiállítást rendezünk, megközelíthető helyen.

Bemutatjuk életrealitásunk, mit szívesen megnéznék és értékesítjük iparosaink és székely nőink becses munkáját.

Ez mind elérhető, kitartás és akarattal.

Senkitől erején felül nem fogunk kívánni.

De megkívánjuk mindenkitől, ki székely, a részvétet nemzeti ügyünk előmozdítására.

A mérnöki karban, a magyar ipar, lehet mondani ezen egyedüli igaz barátjai, és vásárlói között, akad egy székely is, ki üres idejében elkészíti a tervét és költségvetését a múzeum épületének, hogy a székely kitartás és áldozatkészség ezen maradandó emlékében saját művével nevét is megörökítse az utókornak.

Ott van a Székely-mívelődési egyesület, melynél, más megyéket nem tudom, de Háromszékvármegyének meg kell lennie a befizetett tagsági díjak azon hányadának, mely alapszabály szerint tulajdonunk.

Méltóságodnak mint a főrendiház tagjának lesz hivatása ottan megkeresni mindazon fényes családok jelenlegi névviseleit, kik nemzeti ügyért mindig tesznek, és annál inkább nem vonják meg az áldozatot, ha eleik székelyek voltak, avagy őseik története összeforrt a székely nemzet történetével.

Ezek az én terveim. A fentebbiek összeműködésének kell összehozni azon filléreket, melyekből felépül, fel kell épülnie a Székely Nemzeti Múzeum csarnokának.

Bizom felügyelő társainkban. Nem hiszem, nem hihetem, hogy ne vegyenek részt a munkában.

Bizom, bizzék Méltóságod ; mert munkánkban részes lesz a székely nép egyeteme.

Ezt legkönnyebben úgy érzük el, ha minden lépésünk, minden működésünk nyilvános lesz. Erre meg kell nyernünk a székelyföldi sajtót, ez lesz, ennek kell lenni leghivebb szövetségesünknek és munkatársunknak a nemzeti ügy létrehozásában.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Kelt Seps-Szentgyörgyön, 1890. január 27-én.

Potsa József,
főispán.

A Székely Nemzeti Múzeum felügyelősége által 1890. február 25-én tartott üléséről fölvett jegyzőkönyv 4-ik pontja értelmében a Múzeum állandó csarnokát illetőleg álljon itt a következő kivonat :

„Mint hogy a nyilvánosság teréről is tudvalevőleg Mélt. Daniel Gábor és Potsa József főispán urak által czélba van véve, hogy a Székely Nemzeti Múzeum részére állandó csarnok építtessék s e végből Potsa József főispán úr ajánlata értelmében egy adakozási felhívás lenne kibocsátandó :

A felügyelőség — támaszkodva az indítványtevő főispán úrnak a nyilvánosság terén is kifejtett motívumaira — egy közadakozási felhívás fogalmazására *Kénosy Béla* udvarhelymegyei főjegyző urat kéri fel, mely felhívás a felügyelőséget gyakorló három vármegye fő- és alispánjai által aláírva bocsáttatik ki az aláírási ívek együttes mellékelésével. A gyűjtést Háromszékmegye főispánja teljesíti, ugy szintén a vezetést is, mely czélból Háromszék vármegye t. pénztárnoka a pénzek kezelésével megbizatik.“

Felhívás a székely honleányokhoz és honfiakhoz.

Karddal a kézben, lángoló hazaszeretettel a szivben állottak őrt őseink a magyar haza keleti határain a századok hosszú sorain át. És ha a székely még él s ez a föld, „*mely éltet s hantjával eltakar*“, ma is székely: élő bizonyága annak, hogy őseink egy gondolatban, a fajfentartás nagy és nemes gondolatában mindig egyikek voltak. A lobogóért, melyre a székely eszme volt felírva, oh mennyi vér hullott! . . . De a kiontott vér az igaz hazafi vére volt, „*melynek minden kis cseppje drága gyöngyöt ér*“. Nyomán fakadt fel a legszebb virág, a székely szabadság örökké élő virága. Ős történelmünk a görög hitrege egy csodás képét tárja előnkbe, mert bár annyszor vertek le, de Anteusként mindig ujult erővel támadtunk fel a földről, a mely édes anyánk volt . . .

. . . A mult idők ködös homályán át fel-fel csillannak olykor lelkünk előtt az ősz emlékek képei. Látjuk az ősz Budvárt a főrabonbánok népes udvarával és látjuk a tomboló vész és vihar között Csaba segélyhadát. Pedig

*„Rég kihavcadt innár Budvárának ormán
Áldozatnak lángja ;
Örökre elnémult székely rabonbánok
Ádlástmondó hangja.“*

És Csaba vezér segélyhada? Nyomuk még ott csillog a „hadak utján“, de a holt vitézek megtértek őseikhez . . . *„Régi dal, régi dicsőségről.“* . . .

A székely költő azt mondja :

*. . . „Más időket élünk, más a nagyság utja,
Pihenhet a fegyver.
Miveltség a jelszó s a mennyire haladt,
Annyit ér nép, ember.“*

Kövessük őt.

* * *

Egy lelkes honleány, özv. Cserey Jánosné Zathureczky Emilia S.-Szentgyörgyön Székely Nemzeti Múzeumot alapított, összegyűjtve benne a mult annyira drága ereklyéit.

És ez a múzeum, a székely nemzet e közkincese hajléktalan. Nincs állandó épülete. Ám építsünk számára díszes palotát. Miként őseink egyek voltak a harc viharai között, legyünk mi is egyek a béke napjaiban. Rakjuk le a székely kultúra szent oltárára a honfáldozat filléreit.

A székely zászlót, melyet annyi babérral koszoruzva hagytak ránk őseink, csakis így, a közös székely célok egységes támogatásával vihetjük előbbre és csak így tarthatjuk fenn ősi jelleünket. *„Nyugat tengerében elveszítné fényét Kelet üstököse“* . . .

A hazafias adományokat Potsa József, Háromszékvármegye főispánja veszi át és számolja el.

*„Testvérek, székelyek ! Eljött már az idő,
Tegyünk szent fogadást.
Együtt munkálkodunk jövőben a jóra
S el nem hagyjuk egymást.“*

*És ha Hadur látja fenn a magas égből
Szivünk tisztaságát,
Nem vonja meg tőlünk, törekvéseinktől
A siker áldását.*

Sepsi-Szentgyörgyön, 1890. év május hó 1-én.

A Székely Nemzeti Múzeum felügyelő bizottsága :

Vargyasi Daniel Gábor,
Udvarhelyvármegye főispánja.

Hatolykai Potsa József,
Háromszékvármegye főispánja.

Zsögödi Mikó Bálint,
Csikvármegye főispánja.

Dr. Török Albert,
Udvarhelyvármegye alispánja.

Br. Apor Gábor,
Háromszékvármegye alispánja.

Becze Antal,
Csikvármegye alispánja.

III.

A Székely N. Múzeum ismertetése.

ELSŐ FEJEZET.

A Székely N. Múzeum Imecsfalváról Sepsi-Szentgyörgyre való leköltöztetése óta, 1879-től, a Mikó-kollégium udvarán levő ugynevezett „régí korcsmaház“, vagyis a kollégiumi könyvtár-épület emeletén 4 szobában és 1 zárt folyosón van elhelyezve. A szobák közül a legbelsőben a régiségek és ipartárgyak vannak kiállítva, ugyanitt találtak helyet az okmányok is néhány közszemlére kitett nevezetesebb kézirattal és könyvvel együtt; a középső szobában vannak a természetrajzi tárgyak s ide szorultak egy szekrénybe az őskori gyűjteményt kiegészítő, a történelem előtti idők agyagiparára nézve nagyon fontos és tanulságos sepsi-szentgyörgy-epre-tetői, kézdi-vásárhelyi, imecsfalvi, tordosi, nándorvályi stb. cserépleletek; a külső szobát a könyvtár tölti meg a kézirat és kép- (fa-, réz-, aczélmetszet, kő- és fénynyomat stb.) gyűjteménnyel együtt; a lépcső melletti szoba pedig a múzeumőr dolgozó szobájának volt lefoglalva s egyszersmind lakásul is szolgált; a folyosón régi butorok, szekrények, ládák stb. vannak elhelyezve a székely népipar különböző tárgyaival együtt, továbbá római feliratos és egyéb korbelti téglák, különböző időből való kőemlékek, a falakon régi olajfestmények, khinai s egyéb képek, címerek, míg a szekrényekre és ládába a könyvtári helyiségből kiszorult, a gyűjteménynek több, mint felét képező könyvek vannak elpakolva. A helyiség, melyet a kollégium az átköltöztetés idejében csak szükségből s ideiglenesen ajánlt fel addig, a míg a múzeumi felügyelő bizottság alkalmasabb helyiségre tehet szert, különösen az utóbbi években már nagyon szűknek bizonyult a folyton gyarapodó gyűjtemények befogadására. Rég beállt a túltömöttségnek az a minden szakszerű elrendezést teljesen megakadályozó helyzete, melyet *Hampel J.* ur, a M. N. Múzeum érem- és régiség-tárának őre, a b.-gyulai múzeumra vonatkozólag ekkép jellemez: Nagy bajnak tartjuk, hogy ha a túltömöttség beállott és azon nem lehet rögtön vagy legalább is a legközelebbi jövőben segíteni. Általános tapasztalás a múzeumokban, hogy csak addig felhelhetnek meg hivatásuknak, csak addig van oktató hatásuk, a míg kellő módon vannak elhelyezve az emlékek. Mihelyt annyira felgyűlt az anyag, hogy raktárszerűen össze kell szorítani a tárgyakat, megszűnik e jó ha-

tása és beáll az az állapot, hogy sem a néző közönséget nem gyönyörködteti, sem az adakozókat nem buzdítja, sem magát a múzeum személyzetét nem serkenti további hatásos tevékenységre. Több „vidéki múzeumban tapasztalható a hely szűkéből származó szomorú pangás.”*

A Székely N. Múzeumnak legalább is még egyszer nagyobb helyiségre volna szüksége, hogy a tárgyak összezsufolásából származott bajok megszűnjenek. Remélhető, hogy az a fordulat, mely ezen intézet sorsában kilátásba helyeztetett a Mikó-kollégium kezelése alá való bocsátása által, már a legközelebbi időkben elfogja enyésztetni e bajokat; a mint értesültünk, ama terv megvalósulása esetén a kollégium a piacra néző nagy épület most bérben levő földszinti helyiségeiben szándékszik elhelyezni a múzeumot s ha a tulajdonos megyékkel létrejön a megegyezés, az átköltöztetés már a jövő év tavaszán megkezdődik. Ez a tűzveszélytől is sokkal inkább biztosítani fogja a múzeumot, melytől a mostani fapadlások gerendás épületben csak a gondviselés őrizte meg.

A múzeum egyes gyűjteményeinek, a régiségek- és érmeknek, az ipar- és néprajzi tárgyaknak, a természetrajzi gyűjteménynek s a könyv- és oklevéltárnak ismertetése alább következik; köztük részletesebben kiterjeszkedünk a régiségekre, különösen pedig azokra, melyek Háromszéken s a Székelyföld többi részeiben kerültek napvilágra.

I. Régiségek. Érmek.

Minden régiség-gyűjteményben, ha csak egy speczialis körre nem szorítkozik, kiváló hely illeti meg a történelem előtti idők emlékeit. Erdély területén ezek benyúlnak a Kr. u. II. századba, abba a korba, a midőn az utolsó dák király, Dekebal, legyőzetése után a római uralommal a római, meg a görög és ázsiai kultúra a nagy birodalom ezen tartományában is gyökeret vert; mellette azonban a határszéli hegyvidék, mint a mai Háromszék területének barbár lakossága tovább is használta hagyományos ősi eszközeit s megszokott diszítés formáit. Kezdetük pedig visszamegy abba a századokkal még nem jelölhető homályos őskorba, midőn az ember legegőbb feltűnt e vidéken s itt létének nyomait kezdetleges kő- és csonteszközeiben s durva agyagedényeiben a föld népe a mi korunkig megőrizte. Két, három, négy, sőt még több ezer évesek is azok a tárgyak, melyeket a következőkben fogunk ismertetni.

Az őskori gyűjtemény a vidéki múzeumokhoz mérten elég jelentékenynek mondható, bár másfelől az sem tagadható, hogy az egyes eszközök különböző tipikus alakjaiban nagy hézagok

* *Archaeologiai Értesítő.* Uj folyam VII. köt. 4. sz. 330. s. köv. 1.

vannak.* Nagy baj, hogy a székely nép, ha csak teheti, eltitkolja a leleteket s kereskedőknél vagy Brassóban igyekszik elárusítani:** a magángyűjtők konkurrencziája is igen sok tárgyat elvon méltó helyétől, a múzeumtól, köztük vannak olyanok is, kik csak egy-két tárgyat őrizgetnek, de azokhoz úgy ragaszkodnak, hogy semmikép sem lehet tőlük megszerezni; ép ily nehezen válik meg a nép a kőekéktől és csákányoktól, melyeket — miként egész Magyarország területén — menyköveknek tart s babonás gyógyító erőt tulajdonít nekik; nagy baj az is, hogy a bronzot aranynak nézik s gyakran megcsonkítják, mint tették a Székely N. Múzeum egyetlen bonz kardjával, mely egyike volna a legszebb és leg-hosszabb példánynak, ha a találó a markolatát tönkre nem tette volna.***

A *kőeszközök gyűjteménye* 17 ép fejszét, csákányt, fokost, baltát s kalapácsot és 11 töredéket, 24 vésüt és éket, 1 obszidiánmagot, 8 szilánkot s pengét, összesen 61 darab eszközt foglal magában, ide nem számítva a kova-, jászpisz- s egyéb kőnemből való szilánkokat és töredékeket, melyekkel együtt több mint kétszer annyira rug a darabok száma. Az ismert lelhelyü eszközök közül 24 darab Háromszék területén találtatott, u. m. Árkoson 2, Besenyőn 4, Fotoson 1, Hiliben 1, Ilyefalván 1, Imecsfalván 2, Kőröspatakon 1, Lisznyón 2, Nyujtódon 1, Osdolán 1, Sepsi-Szentgyörgyön (Örkő) 1, Sepsi-Szentivánban 2, Szacsván 3, Szent-Katolnán 1 és Zabolán 1. Udvarhelyszékről valók a bardóczi, felső-rákosi és a Vargyas vidékén lelt *kőeszközök*. Mindezek azonban csak szórványosan fordulnak elő; kőkori telepnek vagy temetőnek eddigelé még nem sikerült nyomára akadnunk, mert a bessenyei telep, a kol *kőeszközök* is jönnek napvilágra, sokkal későbbi.

A Székely N. Múzeum *kőeszközei* között első helyen említünk egy diszesen cléállított ismeretlen lelhelyü fokost, mely elébb néh. gr. Kálnoky Dénes birtokában s ebből a körülményből következtetve, talán *Erdővidékén* találtatott; a múzeumnak a folyó 1889-ik év tavaszán Bernáld Janka k. a. ajándékozta. A *kőeszközök* alakja az anyag nehéz idomíthatása miatt kevés változatosságot mutat,

* A Székely N. Múzeum *őskori gyűjteménye* cím alatt ismerttettem az országos régészeti és embertani társulat 1882-ik évi márczius havi ülésében; megjelent az ismertetés az „Archaeologiai Értesítő“ u. a. évi folyamában. (II. k 1. rész. 28—32 l.) — Egy másik ismertetést, mely egy a hallgatók csekély száma miatt elmaradt felolvasásnak volt szánva, a „Nemere“ cz. lap ugyanazon évi folyamában tettem közzé. (65., 67., 69., 70., 71., 72. sz.)

** Egy jellemző esetet beszélt el boldogult Cserey Gyula. A hetvenes években Gelenczén nagyobb tömegben találtak thasosi tetradrachmákat. Cserey Gy. az akkor már alakuló félben levő imecsfalvi gyűjtemény számára darabját 2 frtjával akarta megvásárolni, de a találó inkább Brassóba vitte s ott lassanként 50—60 krajczárjával árusította el, mint hogy „uraknak“ adja el; „hátha megcsalják“.

*** Itt újra megjegyzem, hogy az arany soha sem kap rozsdát, a földben is megtartja természetes sárga színét. Az, a minek zöld rozsdája van, nem arany, hanem bronz, vagyis önnal kevert réz.

ezen fokos idomainak tagozása által nyert a rendesenl kecesebb alakot; egyes részeit a körvonalak gondos kidolgozása emeli ki; a nyéllyuk menetét külső részén is feltünteti az erősen kidomborodó felület; a félkörív-alaku élben végződő pengét szélein befelé hajló körvonalak jellemzik; a másik oldalon levő foka pedig félgömbalakban végződik; hossza 13 cm., szélessége a lyuknál 5 cm., élénél $4\frac{3}{8}$ cm., fokánál $3\frac{5}{8}$ cm., a lyuk átmérője $2\frac{1}{2}$ cm. A szebb példányok közé tartozik egy *Árkos* és *Bölon* között „Vadas” nevű helyen az árokban talált csákány is, mely 1883. tavaszán árkosi Benkő Ferencz úr ajándékából jutott a múzeum birtokába. A csákány teste nyulánk, a nyéllyuk a közepén van alkalmazva s két oldalán egyforma hosszúságban nyulik el a két lefelé hajló, vége felé folyton keskenyedő s kihegyesedő gömbölyded szár; hossza $13\frac{3}{8}$ cm., legnagyobb szélessége (a lyuknál) 5 cm., a lyuk átmérője $1\frac{8}{8}$ cm. Ugyancsak Benkő Ferencz úr ajándékozott ugyanazon alkalommal egy kőfejszét is, mely nagyságával tűnik ki. A fejsze általános idoma hegyeinél megtört háromszög, a nyéllyuk mindjárt a foka alatt van; hossza $17\frac{3}{8}$ cm; szélessége 8 cm., vastagsága $7\frac{3}{8}$ cm., a lyuk átmérője 3 cm. Találták az *árkosi* határban egy kökényesen, hol szántáskor az eke vetette ki. A *Lisznyón* talált dolerit-fokost, melyet 1879. szeptember havában lisznyói Jakó László úr ajándékozott a múzeumnak, dús csillám- és magnetit-tartalma teszi feltűnővé; alakjánál fogva is a gondosabb kivitelűek közé tartozik; pengéje nyulánk háromszöget képez, sokkal rövidebb foka négyszög alakú, a nyéllyuknál, hol a penge és fok körvonalai összeérnek, egy kiszögellő gerincz választja el az egyes tagokat; hossza 17 cm., szélessége a lyuknál 5 cm., fokánál 3 cm., vastagsága 4 cm., lyukának átmérője $2\frac{1}{2}$ cm. Szacsvai Csorja Jánostól 1886. augusztus havában egy négyszögű fokban végződő kőbaltát kapott a múzeum; lelhelye *Szacsva*, a „Lapos” nevű erdő rész; hossza 12.₅ cm., éle 6 cm., szélessége a fokánál 5 cm., vastagsága $5\frac{5}{8}$ cm., a lyuk átmérője 2 cm. Nagyobb kőbalták vannak még *Osdoláról* (Zsögön József ajándéka), *Zaboláról* (Aczél Zsigmond úr ajándéka) és egy ismeretlen leltelyű (Elekes Mátyásné ajándéka), továbbá egy 9.₅ cm. hosszú, $3\frac{5}{8}$ cm. vastag, fokánál 4 cm., élénél $4\frac{1}{2}$ cm. széles balta a *mihályfalvi* (Nagy-Küküllő m.) leletből, melyhez tartozik még egy baltatöredék, egy kővésű, 2 szarvasagancsból készült csákány, 1 agyagkorong, 2 vörösre égetett agyagtapasz vessző-nyomokkal és cserépdarabok zig-zugos és párhuzamos vonalakkal, bütykökkel, egyenes vonalba benyomott pontokkal diszitve, a leletet ajándékozta 1887. őszén Gidófalvy Géza nagyszebeni tanár úr. Kissebb kőbalták vannak *Fotósról* (hossz. $7\frac{5}{8}$ cm., szél. fokánál $4\frac{5}{8}$ cm., tompa élénél 3 cm., vast. $3\frac{3}{8}$ cm., a lyuk átm. 2 cm., ajándékozta 1885. őszén Berde Sándor ref. lelkész úr), *Felső-Rákosról* feltűnően nagy nyéllyukkal (hossz. $6\frac{1}{2}$ cm., szélessége $2\frac{5}{8}$ cm., vast. $3\frac{5}{8}$ cm., ajánd. Biró Istvánné 1886. nyarán), *Vargyas* vidékéről (hossz. $6\frac{5}{8}$ cm.,

szél. fokánál 2.₅ cm., a lyuknál 4 cm., élénél 4.₄ cm., lyukának átm. 2—2.₄ cm., a vizmosás által megrongálva, ajándékozta 1887. elején Daniel Gábor udvarhelymegyei főispán úr), *Bardoczri* (Bartha Sándorné úrhölgy ajándéka), s egy ismeretlen lelhelyű (Pütkösti Gergelyné úrhölgy ajándéka; talán *Torja* vidékéről), van aztán két egészen kicsiny kalapács oly szűk lyukkal, hogy használati módjuk alig képzelhető; egyiket, melynek hossza 4.₅ cm., szél. 3.₅ cm., vast. 0.₇ cm., találták a *sepsi-szentiványi* határban a Feketeügy mentén, ajándékozta 1884. nyarán Sándor István úr; a másik lelhelye az „Örkő“ *Sepsi-Szentgyörgy* nyugoti részén s 1886. őszén került a múzeumba Nagy Gyula úr ajándékából, hossza 4 cm., vastagsága 1.₃ cm.; szélessége 1.₆ cm. Egy lyukánál eltört, de újra kifurt serpentin-baltát, melynek lelhelye a híres *tószegi* őstelep, 1881. nyarán Antos János úr küldött más egyéb tárgyakkal együtt a múzeumnak. Balta töredékek vannak *Szent-Katolnáról* (Bánffy Farkas úr ajándéka), *Hilibről* (vásárolta özv. Cserey Jánosné úrhölgy), *Sepsi-Besenyőről* a „Bábolna-árok“ menti őstelepről (ajándékozta Forró Béla úr), a *mezőfalvi* pusztáról, (Bihar; ajándékozta 1887. tavaszán Zathureczky Albert úr), a *mihályfalvi* leletből, s 6 darab a *tószegi* őstelepről. Az át nem furt kőeszközök közt első helyen említünk egy középen kidomborodó nagy fejszét; hossza 21 cm., szélessége élénél 6.₅ cm., fokánál 3 cm., legnagyobb vastagsága 5 cm., találták *Kőröspatakon*, ajándékozta 1882. tavaszán Molnár Balázs úr. Egy nagyobb lapos kőeket a folyó 1889-ik év elején Bede János úrtól kapott a múzeum, a puha anyag, melyből készült, nem igen tette alkalmassá arra, hogy rendes házi eszköznek használják, úgy látszik, inkább vallásos szertartásoknál alkalmazhatták; hossza 16 cm., szélessége felső végén 3 cm., élénél 6.₅ cm., vastagsága 2.₅ cm., lelhelye *Illyefalva*, az Illyepatak menti erdőréz. Hasonló, de kisebb (6.₃—8 cm. hosszu, 3.₃—4.₃ cm. széles, 0.₆—1.₂ cm. vastag) kőeszközök vannak *Lisznyóról* (találták a Lisznyópaták fejenél, ajándékozta 1888. őszén lisznyói Jakó László úr), *Sepsi-Szent-Ivánról* a Feketeügy mentéről (ajándékozta 1884. nyarán Sándor István úr), *Besenyőről* (ajándékozta 1884. nyarán Forró Béla úr) és *Nyujtódról* (még az imecsfalvi gyűjteménynek adta Kozma Ilka k. a.); másnemű keményebb anyagból valók a *mihályfalvi*, *tordosnándorvályi* és *tószegi* leletekhez tartozó kőek, van egy *Besenyőről* is tompa éllel, és 4 drb ismeretlen lelhelyű. *Szacsvárról* került az imecsfalvi gyűjteménybe Keresztes Gyula úr ajándékából egy 32 cm. hosszú, egyik felén lapos, másikon domboru, mindkét végén éllel ellátott keskeny vésű. Ugyanitt találtak egy 15 cm., törött részén 8.₅ cm. magas és 8.₈ cm. vastag obszidián-magot, mely megközelíti a Magyarország területén eddigelé legnagyobbnak ismert debreczenit; nagyon kár, hogy a Székely N. Múzeum példányáról a felső végén egy nagyobb darab le van törve. Egy *Imecsfalván* talált kis obszidián kés-penge és szilánk, egy obszi-

dián-nyilcsucs a *Hegyalja* vidékéről (Jobszty Gyula úr ajándéka Beregszászról 1881. tavaszán), egy *Bessenyőn*, a „Kis-Telek“ nevű határrészben lelt és négy ismeretlen lelhelyű szintén obszidián-szilánk egészíti ki a gyűjteményt. A kova- s jászpisz-szilánkok jobbra a *tordosi* és *nándorvályi* őstelepről valók, honnan Torma Zsófia úrhölgy 1881. tavaszán 70 darabot küldött egyéb tárgyakkal együtt. Vannak aztán szilánkok tüzkőből s füstös szarukőből vagy népiesen „disznó-kovából“ a *bessenyői* őstelepről is, hol különösen a „Kis-Teleken“ fordulnak elő.

A mi ezen eszközök anyagát illeti, korán elhunyt barátom dr. Szász István meghatározása szerint: főleg andesit, azután csillámpala, dolerit, trachit- és dacittuffa, homokkő, serpentin, továbbá obszidián, tüzkő, jászpisz, varjukova sat. Az andesit, melyből a Háromszéken lelt kőeszközök nagy része készült, ugy szintén az obszidián és tüzkő e vidék kőzeteiben tudtommal nem fordul elé.

A kő mellett állatcsontokból is készített az őskori nép különböző eszközöket. Háromszék területéről Bessenyőről, Imecsfalváról és Sepsi-Szentgyörgyről van néhány darab. *Bessenyőn*, a „Kis-Telek“ nevű határrészen egy végén kifurt, 4 $\frac{1}{3}$ cm. hosszú és 1 cm. átmérőjű, végén kihegyesedő nyilcsúcsot találtak, fent a faluban pedig, Forró Móricz úr telkén egy 20 $\frac{1}{2}$ cm. hosszú őzágancsból készült tört; Forró Béla úr 1884. nyarán mindegyiket a múzeumnak ajándékozta. Az *imecsfalvi* temetőben, hol őskori cseréptöredékek nagy számmal fordulnak elé, bekarcolt vonalakkal díszített csontlemez töredékek kerültek napvilágra; özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándéka. A *sepsi-szentgyörgyi* határon, az „Epres-tetői“ barbár telepen pedig az 1883. őszén rendezett ásatás alkalmával egy amulettnek használt állatfog találtatott, mindegyik oldalán furási kísérlettel. Szarvaságancsból készült csákányok vannak a *tószegi* őstelepről (5 egész és 1 töredék), azután a *mihályfalvi* leletben (kettő, az egyik több darabba törve), török *Tószegről*, ugyaninnen áruk, tűk, vakarók nagy számmal s azután a *tordosi* és *nándorvályi* őstelepről, egy 25 cm. hosszú szárcsontból készült, alján egész egyenesre csiszolt s itt a csiszolt lapon 2 cm. széles eszközt, melyet a régészek korcsolyának tartanak, de Herman Ottó úr egészen hasonló alaku hálósúlyokat talált, Hosszu Ilona k. a. ajándékozott a Székely Nemzeti Múzeumnak 1883. tavaszán.

Az őskori nép fejlődésében a fémek megismerése nagy fordulatot idézett elé. A fémek közt csillogó sárga színével legelőbb is az arany vonta magára a primitív népek figyelmét, de ritkasága miatt nem szerezhették oly nagy jelentőséget, mint a réz, mely ónnal vegyítve, használata által egy egész kort — az u. n. bronzkort — jellemez az emberiség történelmében. A bronz kultúra, a mennyire a tudomány mai álláspontján következtethetjük, nem Európában kezdődött; egyes sajátságos eszközök, mint a peremes

és tokos vésük (palstabok, celtek), másfelől a kőkorbán ismeretes kifurt csákány- és balta-typusok hiánya egy nagy területen — az egész Nyugat-Európában — arra mutatnak, hogy a bronzkultura elterjedése nagy népvándorlással volt kapcsolatban. Tekintve, hogy ugy az európai, mint az ázsiai árjánál van egy közös ércnév (latin **aes**, germán **ais**, **eisarn**, **eisen**, **îsarn**, **iron**, **eir**, **iarn**, **jern**, szanszkrit **ajasz**, irán **asz**, **ehen**, kelta **jaran**), föl kell tennünk, hogy már szétválásuk előtt bizonyos fokig értettek az érczek feldolgozásához s így akár Közép-Ázsiában volt az őshazájuk, akár pedig, a mi a közös állat- és növényneveknél fogva valószínűbb, a mai Oroszország belsejében: Nyugat-Európában s a Kárpát- és Balkán melléki vidékeken való terjeszkedésük alkalmával magukkal hoztak egy bizonyos fémkulturát, a mi nem lehetett más, mint a bronzkultura. Európa kőkori lakosai némely vidéken, különösen hazánkban, akkor már ismerték a rezet, de csak nyers állapotban kovácsolták, eszközeiket nem öntés által készítették s a rezet nem vegyítették ónnal. Ezen réz eszközök, jobbára csákányok, szorosan a kőeszközök típusához csatlakoznak, míg a bronzkorban az ilyen typusok csak egyes vidékeken találhatók, helyettük a nyélbe való alkalmazásra sokkal czélszerűtlenebb vésü-typusok voltak elterjedve ugyannyira, hogy nyugoton még a vaskorba is átnyulnak. Ez azt mutatja, hogy a kőkorra következő rézkor nincs szerves összeköttetésben a bronzkorral, ellenben a kőkorrall kapcsolatban van, a mint azt Pulszky Ferencz úr összehasonlításai után a külföldi régészek is kezdik elfogadni; a kőkori nép kifejlő félben levő fém kulturája megakadt a további fejlődésében, helyébe egy más, a bronzkultura lépett, még pedig erőszakos módon, a régi hagyomány szálait összetépvé. Nagy valószínűséggel köthetjük tehát össze e kultura kezdetét az árják bevándorlásával, a mely népáramlat a Kr. e. XVI—XV. század körül indulhatott, meg tekintve, hogy nemsokára ezután a Ramesszidák alatt Egyiptomot is kezdik háborgatni.

Vörösréz eszköz. kettő van a Székely N. Múzeumban; mindegyik csákány, azon gyakran előforduló typusból, melynek a közepén van alkalmazva a nyél számára szolgáló lyuk s a két penge éle keresztben áll egymással. Az egyik, mely a *csernátoni Csonkavárban* találtatott s 1881. telén dálnoki Bartha László úr ajándékából jutott a múzeum birtokába, 23.₃ cm. hosszú, közepén 5 cm., a két élénél 3.7 és 4.₁ cm. széles, a nyéllyuk átmérője 3.₂ és 3.7 cm. A másikat* egy vadásztársaság találta a *bodoki erdőben*, a *Kincsvára* oldalában levő uton, hova a vizár sodorhatta s a múzeumnak 1885. július havában Kelemen Lajosné úrhölgy ajándékozta. Durvább, mint az előbbi s egyik végén csonka. Hossza 21 cm.; szélessége élénél 5.₅ cm., csonka végén

* Ismertettem a „Székely Nemzet“ 1885-ik évi július 9-ki (104-ik) számában.

2 cm., közepén 7 cm.; a lyuk átmérője 3,5 cm.; legnagyobb vastagsága 3 cm.

A bronz gyűjtemény összesen 155 darab eszökből és részeiből s 57 darab apróbb töredékből áll.

Legjelentékenyebb ezek közt a *zágoni* lelet, mely egymaga 85 darab tárgyat foglal magában a töredékekkel együtt. Zágon község területén két helytt is találtak bronzokat. 1877. folyamán a „Cseremás“ nevü erdőrészben* került napvilágra egy nagyobb lelet, melyből 52 darab jutott az imecsfalvi múzeum birtokába és pedig 3 darab Bartalis Jánosné úrhölgy, a többi Zágon község adományából. A lelet másik részét, mely összesen 42 darabból állt, a „Metehegyén“. Székely József szántóföldje melletti sziklás hely keleti oldalán kőhányás alkalmával találta három munkás az 1888-ik év tavaszán; ebből 3 tárgyat u. m. egy lándzsacsúcsot, fokosvésüt és sarlót Rápolti Mózes rétyi körjegyző úr megvásárolva, a megyének küldött be azon értesítéssel, hogy ha a múzeumra nézve érdekesek. a többi is megszerzhető; a megyei hatóság közbenjárása folytán 9 darab kivételével a többi is bekerült a múlt év november havában a Székely N. Múzeumba. A „Cseremási“ lelet főleg vésükből, sarlókból és karikákból áll. legérdekesebb darabja azonban egy lószerszámdisz és egy edényrészlet. A lószerszámdisz** 10 kisebb-nagyobb karikából van összeállítva; felső részét egy körivalaku tokkal ellátott s 3 cm. átmérőjü kis karika képezi. a tokba egy nagyobb, 6 cm. átmérőjü karika van foglalva, melyről ismét 2 kisebb s ezek közül mindegyikről 3—3 még kisebb (2,7 cm. átmérőjü) karika csüng le, alól mindegyik kis ékalaku nyulványnyal ellátva. Az edénynek a felső része van meg, mely 15 cm. átmérőjü s mindkét oldalán két-két szegecskével hozzáerősített füllel van ellátva, öble felé négy párhuzamos sort képező domboruan kivert pontocskákkal díszítve. A vésők közül egy a karimás typushoz tartozik, egészen összehajló karimával, hét pedig tokos véső ötféle változatban; egy közülök egyenközényalaku s 3 domboru vonallal van ékítve, három a tokjánál valamivel keskenyebb, mint az élénél s mindegyik vonaldíszítéssel van ellátva, a harmadik változathoz egy darab tartozik, melynek éle sokkal szélesebb (5 cm.). mint a tokja (3,5 cm.), a negyedik változatot egy keskeny s az ötödiket egy tompaélü vésü képezi. Sarló van 9 egész és 7 töredék; ezek egynek a kivételével, melynek a pengéje is széles, a markolat végén kis perezekkel vannak ellátva és keskeny pengéjük. A 7—10 cm. átmérőjü karikák nyíltak, végük felé keskenyedő gömbölyded páczácskát képeznek s minden díszítés

* Az Arch. Ért. 1882-ik évi folyamában (II. k. 1. rész, 30. l.) közölt ismertetés hibásan „Cseremiás“-nak nevezi.

** Rajzát közölte Hampel J. úr a „Trouvailles de l'âge de bronze en Hongrie. Budapest 1886.“ cz. műben (LXII. tábla, 2-ik ábra), lelhelyének azonban a XIV. lapon hibásan van *Sepsi-Szentgyörgy* nevezve.

nélküliek ; összes számuk : 19 egész és 3 töredék. A leletet kiegészíti 2 kés, melyek közül egyiknek markolata 3 lyukkal van ellátva s pengéje a közepe felé kissé kidomborodik ; azután 2 boglár, egyik egyszerű füles korong, a másik a közepe felé kidomborodik és hátsó felén szintén füllel van ellátva. — A „Metehegyi“ lelet áll 10 lándsacsúcsból, 16 tokos vésűből, 2 sarlóból s 2 sarlótöredékből és 3 karikából. A lándsacsúcsok közül 6 ép, 3-nak a hegye, egynek pedig a fokja van letörve ; a legnagyobb közülök 20,5 cm. hosszú, a legkisebb az épek közt 10 cm., a megrongáltak nagysága 6,5—9,5 cm. között váltakozik. A lándsafej nagysága valamennyinél közel kétszer akkora, mint a tok hosszúsága (az arányt mutatják a következő méretek : * 13,5—7, 11,5—6, 9,5—5, 6,5—3,5 cm.) ; egynél, mely sokkal zömökebb testű, mint a többi s a szárny tövének domboru gyűrűvel és a szárnyon végig huzodó bordán 3—3 domboru vonallal van diszítve, még ennél is nagyobb : a 17,5 cmnyi egész hosszúságból a lándsafejre esik 12,5 cm., a tokra pedig csak 5 cm. Ugyanennél a szárnyak szélessége 4,5 cm., míg a többi nagyobb alaku példányoké 3,5 cm. ; a kisebb fajták közül egynél, mely 11 cm. hosszú, a szárnyak szélessége 3,7 cm., a többinél azonban ez is kisebb : 3, 2,7 és 2,5 cm. A tok átmérője csak a leghosszabb példánynál 3 cm., a többinél 2 cm. Diszítéssel a már említetten kívül még csak egy csonka hegyű példány van ellátva, ennek ékitését a szárny tövének bekarcsolt 6 párhuzamos körvonal képezi. A vésűk kevés változatosságot tüntetnek föl ; valamennyi a tokos vésűk típusához tartozik s mindegyik füllel van vagy volt ellátva ; idomukat tekintve, két csoportba oszthatók : egyikbe tartoznak azok, melyeknek éle csak valamivel szélesebb, mint felső részük a (méretek** : 4,5—4, 4,2—3,8, 3,8—3,5, 3—2,7), a másikba pedig a kiszélesedő élűek (a méretek : 4,3—2, 4,8—2,8, 4,8—3, 4,7—3, 4—2,6 cm.) ; a két csoport azonban szorosán el nem választható a közbeeső átmeneti alakok miatt (a méretek : 5—4, 4—3, 4,7—3,2 = 2 drb, 4,6—3,2 = 2 drb, 4,5—3,2 cm.) Hosszuságuk 8 és 12,5 cm. közt váltakozik ; a nyulánkabb testűeknél a hosszúság és szélesség közti viszonyt a következő méretek mutatják*** : 11—2,8, 10—2,5, 8—2 cm., a zömökebb testűeknél pedig : 10—4, 10—3,8 cm., a közbeeső idomok méretei : 11,3—3,2 = 2 drb, 11—3,2, 10—3, 8,8—2,6, 8,5—2,6, 9,6—3, 12,5—4, 11—3,5, 9—3, 9,3—3,3 cm. A diszítést csupán egynél képezik egyszerű vízszintes futó párhuzamos domboru vonalak, a többinél ugyanezek mellett eléfordulnak egymásba zárt háromszögek többféle változatban, harántosan futó vonalak és párhuzamos körszeletek ; egy példány minden diszítés nélküli. A sarlók mindegyike kis négyszögű nyulvánnyal van a nyelén ellátva ; a nyél

* Az első szám a lándsafej, a második szám a tok hosszát jelöli.

** Az első szám az él, a második a felső rész szélességét mutatja.

*** Az első szám a hosszúságot, a második a fül alatti szélességet jelöli.

vége egyiknél egyenes, a másiknál ék alakra van bevágva. A 3 egyforma karika minden diszítés nélkül, átmetszetük élire állított négyszög, átmérőjük 3.₃ cm., vastagságuk 0.₃ cm.

Ugyancsak Háromszék területéről való a *bölöni* bronzlelet,* melyet Biró István talált a bölöni előljáróság „Lügetárnyék“ nevű erdejében egy fazékban az alább említett boglárral letakarva s a községi előljáróság 1885. július havában küldött be a múzeumba s 6 egész tárgyat és 40 kisebb-nagyobb töredéket foglal magában. Áll: 3 zablarészletből, melyek közül kettő vége felé keskenyedő s meggömbült 12 cm. hosszú s közepén 1.₃ cm. vastag czizelirozott pálcácskát képez egyik oldalán kis karikával ellátott nyulvánnyal, alatta nagyobb karikával s alsó vége felé négyszögű lyukkal, a harmadik ív alakban van meghajtvva, közepén s egyik végén lyukkal, a két vége közti távolság 12.₆ cm., legnagyobb vastagsága a közepén 1 és 1.₃ cm.; azután: 4 vésűből, ezek közt van egy 12.₃ cm. hosszú s élénél 5 cm., felső végénél 4 cm. széles ép peremes vésű keskeny peremmel, zömök idommal s egynek a felső része széles peremmel, egy 10¹/₂ cm. hosszú, felső végén 3.₃, élénél 4 cm. széles tokos vésű, melynek felső része csorba s egy másiknak az alsó része; továbbá egy boglárból, mely közepén 5 domboru kör által környezett köldökkel s hátsó felén füllel ellátott és 10 cm. átmérőjű kissé kidomborodó korongot képez; egy 5.₃ cm. átmérőjű, 0.₆ cm. szélességű és 0.₃ cm. vastagságú egyszerű lapos karikából; egy csavaros karika 2 darabkájából és 17 drb másféle vékony s vastagabb, lapos és gömbölyű karikatöredékből; egy edény 3 nagyobb s 4 kisebb lemezdarabjából; 2 darabka késtöredékből és 4 sarlórészből, egyik 3, kettő pedig 2—2 darabba törve.

A *bessenyei* csákányokból, melyeket ezelőtt mintegy 14—15 évvel, bent a faluban, néh. Forró Ferencz volt háromszéki alispán úr telkén istállóépítés alkalmával találtak, egy csomóban valami 25—28 darabot, — három került a múzeumba.** Ezek közül egyet Kőnczey Miklós ur ajándékozott még az imecsfalvi gyűjteménynek s egyet 1884. nyarán Forró Béla ur, a harmadikat 1885. folyamán Geréb János urtól szerezte meg a múzeum. A csákányok alakja nagyon változatos; a múzeumi példányok is külön-

* Ismertettem a „Székely Nemzet“ 1885-ik évi július 30-ki (116-ik) számában.

** A lelet nagyon elkallódott. Nehányat a cselédek s az építésnél foglalkozó munkások dugtak el, a többit pedig az ismerősök és rokonok hordták szét. A mennyire össze tudtam állítani, a csákányokból a múzeumi példányokon kívül 3 darab van a sepsi-szentgyörgyi Mikó-kollegium (kettő Forró Béla ur, egy Kozma Dénes ur ajándékából), 1 Cseh István (Csernáton), 1 Forró Béla (S.-Szentgyörgy), 1 töredék Forró Móricz (Bessenyő), 1 Forró Pál (Angyalos), 1 Gaál Zsigmond (Dálnok), 1 Kozma Dénes, 1 Kőnczey Géza. (Kézdí-Szentlélek), 1 Kőnczey Lajos (Bessenyő), 1 Kővér Mózes (Bessenyő) s 1 Némethy Ferencz (Bessenyő) urak birtokában.

böznök egymástól. Annak a csákánynak,* melyet Könczey M. ur ajándékozott, az éle egyenes, pengéje csak az alsó részén szélesedik az él felé, a felső — fokos része csupán a végén lesz egy kissé szélesebb, köpüjének felső nyílása alább esik a penge színvonalánál, s alsó végén egy 1.₃ cm. hosszú és 1.₀—2.₂ cm. vastag hengeralaku nyulvánnyal van ellátva; hossza 13.₂ cm., éle 3.₆ cm., a penge szélessége tövénél 2.₃ cm., a köpü belső átmérője 1.₃—2.₂ cm., magassága 3.₂—4.₂ cm. A Forró Béla úr által adott példánynál a penge oldalai fent s alant a közepén végig futó élbe hajlanak össze, foka egy kissé meg van görbülve, köpüjének alsó és felső széle a félkörív alakú nyílással párhuzamosan haladó két-két domboru vonaldiszszel van ellátva, egyenes éle megcsorbult; hossza 13.₃ cm., éle 3.₅ cm., a penge szélessége tövénél 2.₃ cm., a köpü belső átmérője 2.₃ cm., magassága 3.₅—4.₆ cm. A harmadik csákány éle egyenes, pengéjének oldalai élbe hajlanak össze, a köpü szélei kidomborodnak s alsó része a fokánál benyulik; hossza 13.₂ cm., éle 4.₂ cm., a penge szélessége tövénél 2.₄ cm., a köpü belső átmérője 2—2.₂ cm., magassága 3.₄—4.₂ cm. A bessenyiekhez hasonló típusu csákány még kettő van a Székely N. Múzeum birtokában; egyiknek lelhelye *Al-Torja*** ajándékozta Imecs János úr, — a másiké, mely Simon Sámuel úr ajándéka, ismeretlen.

A nagyobb leletek közé tartozik még a *mező-kapusi*,*** (Maros-Tordam.), melyet Sándor Jánosné úrhölgy ajándékozott az imecsfalvi gyűjteménynek. Áll 1 lándsából, 3 tokos vésűből (egy az egyenközényhez közeledő változat, egy széles élű, egy pedig keskeny vésű), 3 sarlóból (egy a nyél végén peczekkel van ellátva, kettő markolat nélküli), 2 késből, 8 kés- és fűrész-töredékből, 15 nyílt és 3 zárt karikából s 12 apró töredékből. Nyilván ezen lelethez tartozik még patinájánál fogva egy az egyenközényhez közeledő alakú tokos vésű is, mely a tokkal párhuzamosan haladó két domboru vonallal s ez alatt három egymásba zárt félkörívvel van diszitve és Sándor János úr ajándékából került az imecsfalvi gyűjteménybe.****

A *sinfalvi* (a régi Aranyosszékekben) leletből 1887. nyarán Dindár István főhadnagy úr egy diszes bronz fibulát ajándékozott 4 más tárggyal együtt. A fibula nyolcz kisebb s egy nagyobb tekercsből van szerkesztve; áll egy vastagabb sodronyból, mely 11.₅ cm. hosszúságu szárt képez s egyik oldalon 9 cm. átmérőjű

* Rajzát közölte *Hampel J.* úr: „Trouvailles de l'âge de bronze en Hongrie. Budapest. 1886. Pl. XXXI. fig. 4.“ (Lelhelyeül hibásan „Al-Torja“ van nevezve.)

** Leiratát l. „Archaeologiai Közlemények“ XIII. K. 2. füz. 33—34-ik lapján.

*** Az Arch. Ért. II. k. 1. részében közölt ismertetés hibásan magyar-kapusinak nevezi.

**** U. e. ismertetés (31. lap) tévesen háromszékeinek mondja.

nyolcz hajlatu tekeresben végződik, másik oldalon pedig tizenegy kanyarulatban visszafelé hajlik s a 14 cm. hosszúságu tűt alkotja, a szárhoz 3 hosszukás gyűrűvel mindkét oldalon két-két vékonyabb sodrony van erősítve, melyek mindegyike a két végén hat vagy hét hajlatu s 1.₉—2₂ cm. átmérőjü tekereset képez, van összesen 8 ilyen kisebb tekeres s ezek közül a két felső le van törve. A fibula egész hossza 20 cm., a vastagabb sodrony 0.₃ cm., a vékonyabb 0.₁ cm.* A többi tárgy: egy 14.₈ cm. hosszú s élénél 5.₃ cm. széles peremes vésü, egy 17.₃ cm. hosszú s 1—2.₈ cm. széles fűrész, egy 12.₃ cm. hosszú s 13 cm. magas, 5.₈ cm. széles pengéjü sarló és egy 7.₃ cm. hosszú, 1 cm. széles lapos karika.

A *kösmőpataki* lelet,** melyet a *mezőfalvi* (Biharm.) határban nem messze a bihari vártól a patak medrében találtak s Zathureczky Albert úr adott az imecsfalvi gyűjteménynek, ugy látszik öntőműhelynek a maradványa. Áll két nagyobb s egy kisebb bronzrögből, tokos vésü felső részéből és két lószerszámdíszből, melyek egymáshoz teljesen hasonló s négy küllővel ellátott 4 cm. átmérőjü kereket képeznek, mely kis karikában végződő nyulvánnyal van ellátva. Bronzrögöt a fentebbieken kívül még az *ispánlaki* leletből kapott a múzeum, ajándékozta 1888. tavaszán Téglás József úr.

E leleteket néhány magában álló bronztárgy egészíti ki. Első helyen említjük ezek közt a *Magyaróson* (Udvarhelym.) talált kardot, melyet 1883. tavaszán Daraghy Béla sz.-udvarhelyi ügyvéd úr ajándékozott a múzeumnak. A kard nádlevél-idomu, közepén bordával, markolatát, melyet úgy látszik egy lyukakkal ellátott nyulvány képezett, a találó elkalapálta. A kard így is díszes példány s a leghosszabbak közé tartozik; hossz. 90.₃ cm., legnagyobb szél. 5.₂ cm. — 2 darab kardpenge-töredéket *Korósznáról* kapott a múzeum s egy miniature-tört, melynek lelhelye *Martonos*, Nagy Lázár úr ajándékozott. Nyilcsúcs kettő van, egyik *Barót*, (ajándékozta az imecsfalvi gyűjteménynek Boér Albert úr) a másik *Nagy-Borosnyó* vidékéről (Benedek úr ajándéka.) Egy kis hengeralaku, három soros tüskével ellátott buzogányfej, melynek lelhelye ismeretlen, Nagy Antal úr ajándékából került a múzeumba. Tokos vésü a már említettekén kívül van 5 egész és 1 töredék *Futásfalváról* (nagyon kiszélesedő éllel, ugyanis a tokjánál 6 cm., élénél 3.₅ cm.; Hamar Ignác úr ajándéka), *Sámsondról* (egyenközény alaku minden díszítés nélkül, hossza 13 cm., szél. 5.₃ cm., ajándékozta 1882. telén gr. Bethlen Gyula úr), a *szent-erzsébeti* híres leletből (a toknál kissé szélesebb éllel, díszítése egy a tok felé keskenyedő gerincz, ajándékozta néh. Zathureczky Károly ur), *Beszkidről* (a toknál kissé szélesebb éllel, karima nélküli tokkal

* Hasonló az aszói fibulához (Trouvailles de l'âge de bronze en Hongrie. Pl. XLI. fig. 4.), de ennél szebb.

** Az Arch. Ert. 1882. évi 1. füzetében közölt ismertetés hibásan komó vagy korrópatakinak nevezi.

s kicsiny füllel, közepén három gerincz által tagozva, hossza 12 cm., éle 4.7 cm., a tok belső átmérője 2.7—3.2 cm., ajándékozta 1884. őszén özv. Cseh Sándorné úrhölgy) s a *pesterei* barlangból (találtatott 1859-ben, ajándékozta néh. Zathureczky Károly úr), a tokos-vésüélből álló töredék lelhelye ismeretlen. Egy lapos bronz karpereczet, melyet *Gyulafehérvárott* találtak, Deső Bertha Antalné úrhölgytől kapott a múzeum 1882. nyarán s egy 11.3 cm. hosszú, végén kis gombbal, alább négy kis dudorral ellátott hajtút Gaál Zsigmondné úrhölgytől.

Nemes fémből készült őskori tárgy öt drb van a Székely N. Múzeum birtokában. Egy egyszerű kis arany láncszemet, melynek súlya 4.3 gramm, átmérője pedig 1.1—1.3 cm. s vastagsága 0.2—0.4 cm., Kozma I. k. a. ajándékozott; lelhelye *Sepsi-Bessenyőn* a „Dékő“ nevű határrész. Ugyancsak *Bessenyőn*, a „Hegyes hegy“ nyugoti oldalán találtak egy nagyobb ezüst láncszemet, mely közepe felé hirtelen vastagodó nyílt karikát képez; súlya 8.5 gramm, átmérője 1.3—2 cm. legnagyobb vastagsága 0.8 cm.* Nagy Barnabás úr ajándékából 1885. nyarán került a múzeum tulajdonába. Mind az arany, mind az ezüst láncszem az u. n. karikapénzekhez tartozik, melyeknek súlya a Hampel J. úr által eszközölt méretek tanúsága szerint nagyságukhoz mérten bizonyos arányban szokott váltakozni s megfelelnek a babyloni súlymértéknek; amaz e primitív pénznem legkisebb fajához tartozik, melynek súlya 4—5 gramm szokott lenni; emez pedig az előbbi kétszeresének megfelelő pénzértéket képviselte, ezüsből azonban — úgy tudom — a bessenyein kívül eddigelé még nem találtak. Egy ónnal kevert kettős hajlatu tekeresgyűrűt is találtak ugyancsak a *bessenyei* „Hegyes oldal“ nevű határrészben, melynek átmérője 1.4 cm., magassága 1 cm., vastagsága 0.3 cm. Ezt is 1885. nyarán kapta a múzeum, ajándékozta Forró Móricz úr. *Szacsváról* egy arany tű két darabja került az imecsfalvi gyűjteménybe, melyet Darabos József ur adományozott.

Agyag-edény a régészre nem kevésbé fontos cseréptöredékeket nem számítva, 102 van az őskorból a múzeum tulajdonában, ezekhez járul 56 drb egyéb agyagtárgy, u. m. karika, korong, orsófej, tűzpad stb. Lelhelyek Háromszéken s a többi székely megyékben: *Akosfalva* (2 agyagkarika, cseréptöredékek), *Albis* (agyagkanál), *Bessenyő* (Bábolna árok és Kis-Telek: csészealaku edény, fazék részletek, hengeralaku gyöngy, gyöngyszem fekete pasztából, agyagtömb, orsófej, korong), *Czofalva* (fazék fenekén előre állított négyszög, a szembeeső szögek átlókkal összekötve, a szögek végén egy-egy gömböcske), *Doboly* (tálalj), *Futásfalva* (karika), *Gelencze* (2 agyagkarika), *Imecsfalva* (egy karika s a temetőben talált csészealaku edények és egy nagyobb

* Ismertettem a „Székely Nemzet“ 1885-ik évi aug. 1. (117-ik) számában *Bessenyei őskori karikapénzek* cím alatt.

agyagkorong), *Kézdi-Vásárhely* (urna, nagy urna percm, csésze, csésze alsó fele, csupor, agyaggömb, orsófej, azután cserépdarabok), *Killyén* (2 orsófej), *Kovászna* (csupor, egy ép és egy összetörve, orsófej), *Kőröspatak* (Údvarhelym. tüzpad), *Petőfalva* (2 nagy urna durva vöröses agyagból, 1 csupor), *Szent-Katolna* (csupor alsórése, a csuporban, melyet a találók összetörtek, 1881-ben thasosi tetra drachmát és római köztársasági érmekeket leltek), *Sepsi-Szentgyörgy* (a polgári fiúiskola telkén: 3 füles csupor, 1 fazék, 1 nagyobb s 1 egy kisebb csésze, azután 1 koponya s 1 koponya részlet, az Eprettetőn: 1 benyomott oldalú fazék, 1 csupor, 1 szűrőtöredék, 1 római gyöngy, 1 férfi nemi részt ábrázoló agyag töredék, orsófej, korong, cserépdarabok, továbbá meg nem határozott helyről egy karika és agyagkup), *Telek* (csészerészlet és csupor kihasadó öböllel, harántos körömbenyomásos diszitással) és *Torja* (5 orsófej.) Ezekhez jön *Dabról* egy szürke vályogból készült csupor, nagy, széles száddal, szűk nyakkal, kiöblösödő oldallal, *Maros-Portusról* és *Nagy-Kapusról* egy csupor és *Pátkáról* egy római kori barbár edény; továbbá a *tószegi* őstelepről egy nagy urna, egy kisebb fazék, 45 kis csupor és bögre s 6 egyéb agyag készítmény, kanál, tüzpad, orsófej, tölcser, szűrő, korong), melyeket 1881. folyamán Antos János úr küldött a múzeumnak, mint a saját, meg b. Weigelsberg Edéné úrhölgy, Dolenszky Imre és Márton Ferencz urak ajándékát, s a *tordosi* és *nándorvályi* őstelepről Torma Zsófia úrhölgy ajándéka; 200 drb cseréptöredék (pontokkal és vonalakkal alkotott változatos diszitással), s egyéb agyag tárgy, u. m. egy 10 cm. átmérőjű közepén átfurt vastag agyagkarika, kifurt agyagkorong, agyag gömb fele, szűrőtöredékek, tüzpadok, agyaghasábok, tüzhely tapaszok stb. Ezekhez járul a *mihályfalvi* kő- és csont eszközökkel együtt talált s már fentebb említett agyagkorong, tüzhely tapaszok és cserépdarabok.

Ez utóbbi leletek még a kőkorbba mennek vissza s innen benyulnak a bronzkorbba is, legalább a mi a *tószegi*, *tordosi* és *nándorvályi* telepeket illeti. Háromszéken kétségtelen kőkori telepről nincs tudomásom; az a négy telep, melyet megvizsgáltam, t. i. az *imecsfalvi*, *bessenyei*, *kézdi-vásárhelyi* és *sepsi-szentgyörgy-epre-tetei*, későbbi korból való.* Az *imecsfalvi* telep legjellemzőbb darabjait azon csészeforma edényrészletek képezik, melyek állanak egy felső csészeből és a mennyire a töredékekből kivehetni, harangmódra kiszélesedő alsó részből; rendeltetésük eddigelé még nincs megállapítva, valószínű, hogy érczolvastásra használták. Ezekhez járulnak zigzugos és körömbenyomással diszített cserépdarabok s a már említett obszidián-penge és szilánk s egy csontlemez.

* A *kézdi-vásárhelyi* telep leírását közöltem a „Nemere“ cz. lap 1882-ik évi 40-ik, a *sepsi-szentgyörgyieit* u. a. lap 1883-ik évi 88-ik s a *bessenyeit* a „Székely Nemzet“ 1885-ik évi 148—150-ik számaiban.

Hasonló csészerészletet találtak *Teleken* s aztán a *bessenyei* őstelepen, mely a falutól nyugatra eső „Bábolna-árok“ mentén és a „Kis-Teleken“ területén s cserépdarabok, disznó- és tulokcsontok, aztán főleg a „Kis-Telek“ keleti részén, az úgynevezett „Telekháton“ vas salakdarabok, füstös szarukő (vagy a bessenyeiek elnevezése szerint „disznyókova“) szilánkok, ritkábban egy-egy tűzkő- és obszidián-szilánk mutatják a telep helyét. E csészerészleten kívül azonban a bessenyei telep nem tüntet fel egyéb analogiát az imecsfalvival, de annál többet a *sepsi-szentgyörgy-eprestetei* s a *kézdi-vásárhelyi* barbár-teleppel. Mindegyiknek legjellemzőbb tárgyait azon párhuzamos hullámvonalakkal diszitett edénytöredékek képezik, melyekhez hasonlók a Közép-Duna és Tisza vidékén népvándorláskori tárgyakkal együtt fordulnak elő.* A teleprétegek csekély mélysége miatt egész edény ilyen diszitással csak ritkán található; a Székely N. Múzeum tulajdonában összesen kettő van; az egyik egy közép nagyságú fazék Sepszi-Szentgyörgyről, melynek felső része a két fül között sajátos módon össze van lapitva s készítését négy pár három-háromból álló bekarcsolt hullámvonal képezi, a felső és a második s az alsó és a harmadik pár között párhuzamos vízszintes vonalakkal, magassága 30 cm., a két fül közötti távolság 28 cm., a benyomott oldalak között 7 cm., fenekének átmérője 13,3 cm.; a másik a *martonfalvi* amphora, a mely azonban már kétségtelenül római. A hullámvonalak, különösen az eprestetei cserepeknél nagy változatosságot tüntetnek föl; a kettős, hármas, négyes, ötös hullámvonalak mellett vannak olyan darabok is, melyeken tíz-tizenegy vonal is végig fut sűrűn egymás mellett; némelyiken a hullámvonalak félkörívbe mennek át, némelyiken megtörnek s zig-zug idomot képeznek, más darabokon pedig két pár hullámvonalas diszítés akkép fonódik össze, hogy egymást metszik s egyik párnak a felső görbülete a másik pár alsó görbületének felel meg. E cserepek felülete általában véve érdes, anyaguk durva, s bár korongon készültek, barbár eredetük nyilvánvaló. Egy más sorozathoz tartozik egy bessenyei csészetöredék durva, feketés agyagból, füle alatt két vízszintesen futó vonal közt egymást metsző bekarcsolt harántos vonalakkal van diszítve akkép, hogy a vonalak élükre állított apró koczkákat képeznek. Ugyanezt a diszitésmódot megtaláljuk a kézdi-vásárhelyi cserepek közt is. Egy bessenyei s egy kézdi-vásárhelyi cseréptöredék durva fekete agyagból, füle alatt a kidomborodó öblön balról jobbra futó ujjbenyomás által eléállított harántos bordákkal van diszítve. Legszámasabb mind a három telepen az olyan cserépdarab, melynek anyaga egészen durva vöröses vagy sárszínű, tökéletlenül iszapolt s rosszul égetett agyag, vastag falazattal s egyszerűen kézzel idomítva, némelyik a fül alatt víz-

* Arch. Ért. Új folyam. I. k. I. rész. 159. s köv. I. — U. a. II. k. II. r. 143. I.

szintesen futó domboru szalagban köröm- vagy ujjbenyomás által képezett primitív ékítéssel ellátva. A nagyobb töredékek s épebb darabok, mint Besenyőről egy nagyobb s két kisebb fazék alsó része és egy csésze, Kézdi-Vásárhelyről egy kisebbszerű tál és egy csésze oldalán bütyökkel, Sepszi-Szentgyörgyről egy oldalán szintén bütyökkel ellátott nagyon primitív kis bögre egyszerű, minden csín nélküli, esetlen idomokat tüntetnek föl. Ezek mellett található mindegyik telepen jól és egyenletesen kiégetett, simára csiszolt fölületű, vékony falu, kékes szürke cserépdarabok is, melyek már fejlettebb technikára vallanak; egy ilyen anyagu Kézdi-Vásárhelyen lelt összetört korsó a római edények könnyed és izléses idomait tünteti föl; a besenyei telep néhány ilyen darabja bekarczott hullámvonalakkal van diszitve, egy grafitall csiszolt peren töredéken pedig gyengén benyomott s az alapszinnél valamivel sötétebb széles zig-zugos ékítés van. Mind a három telepen bőven található tulok- és disznócsontok, bordák, állkapcsok és széthasogatott száracsontok, melyek a cseréptöredékekkel együtt azt mutatják, hogy a bessenyei, sepsi-szentgyörgy-eprestetei és kézdi-vásárhelyi őstelepek egykori lakóinak életviszonyai egyformák voltak, edényeiket azonos izlés szerint, hasonló technikával készítették s egyforma életmódot követtek. Ebből kitetszik, hogy egészben véve egy korban éltek s egy nemzetiséghez tartoztak. A mind a három telepet jellemző hullámvonalas diszítés a magyarországi leletek analogiájára a népvándorlás korába (IV—IX. század) helyezi e telepeket, a „Bábolnán“ és „Kis-Telken“ talált kőeszközök pedig visszavezetik a kőkorbá. Ugy látszik azonban, hogy amannál régebbiek, emennél sokkal későbbiek. A vasat mind három telep lakói ismerték; a bessenyei „Kis-Teleken“, mint említettük, nagy számmal található vassalak-darabok, Kézdi-Vásárhelyen előfordult egy vaspánt töredék, a sepsi-szentgyörgyi Eprestetön pedig vaskéspenge. Ezenkívül a kézdi-vásárhelyi telepen egy több rekeszszel ellátott vörösré égetett kemenczeszerű kis építményben egy párkányos római téglá, s a főntebb említett római korsó darabjai, továbbá Antoninus Pius kopott ezüst érme, Sepszi-Szentgyörgyön pedig egy római gyöngy és II. Constantius billon érmének töredéke (A S PFAVG. R. koszoruban VOTIS XXX MVLTVS XXXX) találtattak. Mindegyik telep tehát közös barbár jelleget tüntet föl a rómaiakkal való érintkezés nyomaival, mit nemcsak az érmek s az imént említett tárgyak, hanem az egész durva cserépdarabokkal vegyesen található finom kékes-szürke agyagból készített s jól kiégetett edénytöredékek is tanusítanak. E telepek kora e szerint a római uralom idejébe s az azt közvetlen megelőző korszakba tehető; oly nép lakta, mely a rómaiak előtt már huzamos idő óta itt tanyázott, erre vall különösen a bessenyei telep kő- és csontszerűságaival, de a mely nép a római uralom alatt is fentartotta magát, sőt egy Bessenyőn lelt bronz csatt tanúsága szerint átnyúltak e telepek a népvándorlás korába is.

A népvándorláskori gyűjtemény csak néhány darabból áll, de ezek között van egy fölötte becses emlék: az Olt medrében *Al-Doboly* község határában talált s a Székely N. Múzeum birtokába István József ajándékából került vas kard,* melyhez hasonló Magyarország területén eddig még nem fordult elő. A 112. cm. hosszú, kétélű egyenes kard pengéje 3., cm. széles; kettős lemezből készült s egészben 3 cm. széles és 12 cm. hosszú kézvédője, mely alapdomát tekintve, lefelé hajló s kissé kihegyesedő körivet képez, két egymásnak hátat fordító párduczot vagy leopárdot ábrázol fekvő helyzetben, tátott szájjal, oldalukra kunkorított farkkal, nyakuknál, első lábuknál s farkuknál apró koczka alakú cizelirozott foltocskákkal; markolata 8 cm. hosszú és 2.5 cm. széles, közepén széles barázdával ellátva s benyomott apró csigavonalakkal ékítve; a markolat vég két körhajlásban szerkesztett s fejjel egymás felé álló delfint ábrázol, Hampel J. úr legalább ennek tartja a rozsdá miatt egészen jól ki nem vehető díszítményt, míg Huszka J. úr stylizált levélnek nézte. A Szasszanidákori perzsa izlésnek e rendkívül érdekes emléke a honfoglalás idejében kerülhetett a Székelyföldre. Kora a VII—VIII. századba megy vissza. Tekintve, hogy hasonló kardokat Keleti Oroszországban a Közép-Volga mentén, az egykori Nagy-Bolgárország és a vele szomszédságban volt Nagy-Magyarország területén találunk: nagyon valószínű, hogy nem is egyenesen Perzsiában készült, hol a Szasszanidák uralmát már 642-ben megdöntötték a hódító arabok, hanem Nagy-Bolgárországban, melynek fővárosát, Bulárt az ott megtelepedett iráni elemek, az Arpádok alatt nálunk is ismeretes izmaeliták vagy böszörmények (beszermin, buzurmán = muzulmán) ezen időtájban emelték a kelet-európai ipar- és kereskedelem központjává. Nagy-Bolgárország egyik népeleme pedig az arab írók szerint az „eszegel“ vagy „el-szekek“, illetőleg „el-szekel“ nép volt, melyet e sorok írója egyenesen a honfoglalás előtti székelységnek tart.** Nagyon érthető tehát, miféle uton jutottak a székelyekhez a nagy-bolgárországi készítmények. S így e kard nemcsak mint becses műtárgy hívja fel érdeklődésünket, hanem ethnologikus vonatkozásainál fogva is. Egyéb, a hunyadmegyei *Letnyek* környékén talált népvándorláskori tárgyat Berzenczey Istvánné úrhölgy ajándékozott 1885. folyamán a Székely Nemzeti Múzeumnak. E tárgyak: egy ezüst boglár, mely szélén kifurt lapos korongot képez, közepén domború rózsával, körülé vésett alju mértani díszítéssel s a szélén gyöngysoros körrel; azután egy aranyozott bronz szíjvég, (négy részre osztott áttört karika egyszerű virágindából szerkesztve, hátsó részén két peczelkel);

* Ismertettem az „Archaeologiai Értesítő“ 1886-ik évi folyamában, VI K. 3. sz. 234—238. l. Akkor XI—XII. századbeli arab kardnak gondoltam, Hampel úr volt szives felvilágosítani eredete felől.

** L. alább a 215-ik lapon.

egy tekeresben végződő nyílt bronz karika aranyozás nyomaival; és egy bronz sallangrészlet (fejénél karikával ellátott, vége felé szélesedő lemezke, mely a végén a szíjj befoglalásán nyílással és szögecskével van ellátva.) Ezen kor emlékei közé tartozik még egy *Sepsi-Bessenyőn* lelt bronzcsatt is, melyet 1884. nyarán több más részint őskori, részint pedig XVI—XVII. századbéli tárgygyal együtt Forró Béla úr ajándékozott a múzeumnak; a csatt egyszerű idomu, áll a körded alaku alsó részből, melyet három szeggel erősítettek a szíjhoz és a tojásdad idomu felső karikából; óhajtanó volna lelhelyének pontosabb ismerete, hogy vajjon a Bábolna-kistelki barbar telepen találta-e? de ez irányban tett kérdezősködésemre nem kaphattam felvilágosítást. Egy nagy vasszekercze (lelhelye Zágon), két lándsacsúcs, négy nyilesűcs és egy vaskés egészítik még ki a népvándorláskori gyűjteményt.

A római tárgyak gyűjteménye jelentéktelen; összesen 162 darabból áll, ebből is 94 drb a téglafélékre esik. Háromszék területén — úgy látszik az eddigi leletekből — a római elem nem alapított községeket, annál kevésbbé városokat; a régi lakosság a sepsi-szentgyörgyi, kézdi-vásárhelyi és bessenyei barbár telepek tanúsága szerint a római uralom alatt is fentartotta magát; a mi római elem volt itt, az mindössze a bereczki és komollói castrumok őrségére szorítkozott. Innen kerültek a barbárok közé azok a római tárgyak, melyek szórványosan előfordulnak Háromszék területén. Ezek közül első helyen is egy *Martonfalván* talált 73 cm. magas amforát említünk meg; diszítése a nyaka alatt és a peremén az a szlávnak tartott hullámvonal, mely — mint említettük — az ország egyéb részeiben népvándorláskori tárgyakkal talált edényeken szokott előfordulni, a háromszéki leletekben pedig a római kor emlékeivel együtt találhatók, de úgy *Sepsi-Szentgyörgyön*, mint *Kézdi-Vásárhelyen* és *Bessenyőn* a lelt tárgyak nagyrésze magán viseli a barbárság félreismerhetlen jellegét. A martonfalvi edényt azonban aligha barbár készítette; idoma a nyak alatt hirtelen kihasasodó s aztán folyton karcsubbá váló öböl (kerülete 159 cm.), mi a 17,5 cm. átmérőjű kis fenékkal együtt az egésznek bizonyos könnyedséget kölcsönöz s aztán a sűrű agyag kiegészítésében nyilvánvaló fejlettebb technika mind arra vall, hogy római fazekasnak a műve, a ki azonban a diszítésben felhasználta a népies motívumokat, mint ezt a Székely Múzeum néhány alighanem *Bereczkről* gyűlt párkányos téglája is mutatja.* Az amforát 1883. november elején Horváth Ignác volt honvéd-huszárezredes úr ajándékozta a múzeumnak. *Polyánból* Zonda Mihály úr ajándéka folytán egy a nyéllyukkal a végén ellátott hosszú csákány került az imecsfalvi gyűjteménybe, melyet Téglás Gábor

* Ilyen népies diszítésűnek tartom azon pannóniai római edényt is, melyet *Hampel* úr említ meg az Arch. Ért. Uj f. I. k. I. r. 160. lapján.

úr római bányász csákánynak tart; alakja mindenesetre annak mutatja, csak a vele együtt adott és szintén Polyánban talált tárgyak okoznak kétséget; az a kérdés, hogy ezekkel együtt találtatott-e?* Egy *Hatolykán* talált s bekarcolt körkörös diszitéssel ellátott csontnyelű kést Damokos Sándor úr adott. Római gyöngyök vannak a *Báldányosvárból*, (25 darab jól kiégetett sárga paszta, fehér-kék körökkel), *Imecsfalváról* (fekete paszta, két fehér vonal közt fehér hullámvonallal), egy nagyobb *Szemerjéről* (sárga paszta, kettős kék-fehér körökkel, egy másik hasonló gyöngyszem lelhelye ismeretlen); rómaiaktól jutott a *sepsi-szentgyörgyi* Épres-tetőn hajdan létezett barbár telep lakosaihoz is azon fekete pasztából készült és sárga körökben vörös foltokkal ellátott nagy gyöngyszem is, melyet 1883. október végén rendezett ásatáskor találtunk. Nehány bélyeges (COHors HISpanica 3 drb és COHors IBRACarAugusteorum 5 drb), és egyszerű párkányos téglá *Bereczkéről*, egy párkányos téglá és két vízvezető cső *Kézdi-Vásárhelyről*, egy egyszerű párkányos téglá *Nagy-Borosnyóról* s töredékek a *komollói* castrumból és egy vízvezető cső *Magyarosról* egészítik ki a múzeum Háromszéken talált római tárgyait. Udvarhelymegyéből *Székelly-Udvarhelyről* kapott az imecsfalvi gyűjtemény Jakab Gyula urtól egy csont tűt, egy a fürdőknél használt melegítő edényt s tégladarabokat, egyen a Cohors IV. Brittannorum bélyegének kezdőbetűjével, egyen pedig kutyaláb nyomokkal; azután Huszka József úr ajándékozott 1883. február havában 3 darab bronz koci részletet, melyeket *Homoród-Szent-Mártonban* a szántóföldön találtak. Köztük a legépebb és legteljesebb darab áll egy 8 cm. átmérőjű és 1.1 cm. széles karikából, melybe egy 9 cm. hosszú tag van fűzve; ezen tag pedig két egymással keresztben álló gyűrűből van szerkesztve, melyeket egy gomb köt össze, a felső gyűrű egy 2.3 cm. átmérőjű csészével van ellátva; az alsóról pedig egy 2.7 cm. átmérőjű karika csüng le. A másik darab egy ilyen tagból áll, a harmadik pedig hasonló tagnak a töredéke. A többi tárgy egy háromágú szigony, egy körkörös diszitéstű csontfésű darabjai, 3 kis fibula bronzból, 1 bronz tű, 2 bronz zár (egyik Pompeiből), egy aprószemű bronz lánc darabjai, egy karperecz gagathból ketté törve, egy terracotta edény, öt mécs. (egy FORTI bélyeggel, egy Kispatakról, egy Pompeiből), 10 mozaik s egy gipsz szobor Pompeiből, egy *Mogyorón* (Marostorda m.) talált 23 cm. hosszú és 9—14 cm. széles piskóta alaku padozat téglá s 28 kisebb jobbára *Apulumból* (Gyula-Fehérvár) s részben *Aquincumból* (Ó-Buda), piskóta alakuak s nyolcz és négyszögűek, egy fürdőmelegítő edényt *Kozsárdról*, a LEG(io) XIII. G(emina) bélyegével ellátott téglák *Gyulafehérvárról*, s bélyegnélküliek *Dicső-*

* E tárgyak: egy (a középkor népétől való) bronz gyertyatartó, egy kisebb csákány, egy kalapács, egy zárrész, egy kova sárkány, egy modern alaku vésű, egy széles és egy hosszú ekevas, — az utóbbiak mind vasból.

Szent-Mártonból. A téglaneműek összes száma 94 db, ebből padozattégla 29, vízvezető cső 8, bélyeges téglá 15, egyszerű téglá 42. Ezekhez járul 4 vásárolt egyiptomi szobrocscsa agyagból.

A fegyvertár összesen 257 darab, a hadászat körébe eső különböző tárgyat foglal magában, melyek a következők:

Kard, tőr, handsár	33
„ „ „ részlet	5
Tarsoly és részletei	12
Buzogány	13
Csákány, fokos	16
Lánsa, alabárd, dsida	4
Lőfegyver	29
„ részlet	11
Lőszertartó	16
Golyó	11
Sisak	6
Pánczél	3
Huszáring részlet	11
Sarkantyú	38
„ részlet	5
Kengyel	5
Zabla	13
Patkó	6
Nyereg	3
Trombita	1
Tiszti öltöny	2
Csákó, egyéb főveg	9
Tiszti öv, paszománt	5

A *kardfélék* közt van 21 kard, 7 tőr, (3 vitér, 3 kisebb tőr, 1 bottőr), 4 handsár, 1 vadászkes, 1 kardmarkolat és 4 kardtok. Ezek sorozatát, nem számítva ide a magyarósi bronzkardot s az aldobolyi — VII—VIII. századbéli szasszanida-stylü vaskardot, melyeket a bronz- és a népvándorlásköri tárgyaknál méltattunk, három középkori XIV—XV. századbéli kard nyitja meg. Mindegyik egyenes, mint középkori kardjaink általában; (a görbe kardok, bár a régebbi időben sem voltak ismeretlenek, mint a Nagy Lajos korabeli Képes Krónika rajzai, Nagy Lajos udvarában egyik vitéznek és Lél vezérnek a kardja bizonyítják, csak a XVI. században jöttek általános használatba; a penge széles, a két kézre készített markolat és az egyszerű keresztvas hosszú; a markolatgomb egyiknél, melyet *Miklósvárt* találtak s az imecsfalvi Múzeumnak Simon Sámuel úr ajándékozott, hegyes körteidomu, a másiknál, melynek lelhelye a *pávai erdő* s 1885. őszén Cserey Jánosné úrhölgy szerezte meg, nyolczszögü, a harmadiknál, melyet a folyó 1889-ik év őszén Sümegh Erdész úr ajándékozott s a *Bodzán*, Manicsel nevü hegykupba szúrva találtak, közepén bevéssett keresztcskével ellátott lapos korong. Görbe magyar kard a régebbi

időből három van; egy egész egyszerű a XVII-ik századból, egy hosszu huszárkard kézfejjvédővel s madárfejben végződő markolattal ellátva a XVII. század végéről vagy a mult század elejéről a markolat végéről lelógó lánczocskával. Ugyancsak a mult század első feléből való egy diszes fringia, mely 1881. telén Szigethy Miklós honvédezered ur ajándékából került a Székely N. Múzeum birtokába. A kard 93 cm. hosszu, sárgaréz markolata kézfejjvédővel is el van látva; 80 cm. hosszu és 5 cm. széles aczélpengéjén harczy jelenetek vannak kiverve törökök s magyar huszárok, meg németek között. Főlrata a penge egyik oldalán a markolat alatt: „Borosnyai László“; ugyanazon oldalon alant: „Az Haza és a Király“; a másik oldalon: „Sebb meghalni, mint gyalázatosan élni.“ Megrongált állapotban levő fatokja piros bársonnyal van bevonva s felső részén, közepén és alján s a szélein barokk izlésű sárgaréz pántokkal ellátva. Valószínűleg kolozsvári munka. A kardot Bem tábornok ajándékozta Szigethy Miklósnak Nagy-Szebenben, ő pedig Kolozsvárot kapta. A jelen századból való néh. Szentiványi József volt felsőfőhermegyei alispán és országgyűlési regalista diszkardja, dusan aranyozott s domboru buzakalászokkal díszített réztokkal, markolatán kivert virágokkal s viráglevelekkel és oroszlánfőben végződő markolattal, mely egy stylizált viráglevélből kinövő szirén által van összekötve, az egyik végén madárfejben, a másikon rózsában végződő kézvédővel. A kardot 1887. tavaszán özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándékozta. Négy Mária-Terézia korabeli — kétfejjü sassal ellátott — egyszerű magyar kard s egy XVII. századbeli széles pengéjű s kézfejjvédő kosárral ellátott német kard érdemelnek még említést. Egy egyszerű, keresztalaku markolatos vitérnek a pengéje a rajta levő főlirat szerint toledói, egykori tulajdonosa: ANTONIO PINCINIO. Szintén toledói pengéje van a bottörnek is. A balkáni fegyverek közt említést érdemel egy filigránműves handsár; a másik három egyszerűbb.

A magyar kardnak kiegészítő része a *tarsoly*. Ezekből hat van a Székely N. Múzeum birtokában és pedig egy Erdély címerével s arany pillangókkal, három V. Ferdinánd nevének kezdőbetűivel (F. I.) s hadi jelvényekkel (Potsa János volt székely huszár-őrnagy, Péchy őrnagy s egy ismeretlen tarsolya), egy kétfejjü sassal, gyomrában a magyar címerrel s arany-ezüst pillangókkal (1844-ki magyar testőri), egy pedig ezüst paszománttal környezve korona alatt PaP monogrammal díszítve. Ezekhez tartozik még hat kivarrott szíj, bőrtok stb.

A *buzogányok* közt van 2 régi (XV – XVI. századbeli) tollas buzogány, egyiket Cserey Ákos úr ajándékozta, aztán 4 gerezdes (XVII. századbeli), egy egyszerű gömbalaku (ajándékozta Orbay Mátyás úr) s egy, melynek gömbje szögletekben török meg, 2 lánczos buzogány, melyek közül egyik egyszerű, a másik pedig gerezdes gömbben végződik és három csata csillag. Megemlítünk közülök egy diszes sárgaréz buzogányt, körteidomu gerezdes fej-

jel, mely családi hagyomány szerint kebelei Nagy Péternek, II. Rákóczi György egyik — a lengyel hadjáratban részt vett ezredesének volt egykor a tulajdona; a múzeumnak kebelei Nagy Sámuel kir. táblairó úr ajándékozta. Ugyanezen időszakból való egy szintén a szebb alakuak közé tartozó s hasonlóképp körteidomu gerezdes fejjel ellátott vasbuzogány is, mely özv. Cseréy Jánosné úrhölgy ajándékából 1888. év őszén került a múzeum tulajdonába.

A *fokosok és csákányok* sorozata áll 8 fokosból, 2 csákányból, 4 baltából s 2 fafokosból. Ezek közt még a középkorba nyúlik vissza 4 Sámsondon talált balta (ajándékozta gróf Bethlen Gyula úr) s a Polyánban lelt balta és csákány (Zonda Mihály úr ajándékozó); XVI—XVII. századbéli egy széles négyszögű fokkal és görbe hegyes szárral ellátott nagy fokos, melyet Csanády Béla úr ajándékozott az imecsfalvi gyűjteménynek. A két díszes fafokosnak a belekarczott s kifestett magyar stílusú virágok, rózsák, tulipánok, szegfűk kölcsönöznek érdekességet.

A *lándsafélék* közt van egy alabárd, egy dsida, egy 1848/49-iki oláh lándsza és egy zulu-aszagaj, a rajta levő fölirat szerint ahhoz hasonló, melylyel Bonaparte Napoleon herceget a zuluk megölték.

A *lőfegyverek* összes száma 29, melyhez járul 37 lőfegyver részlet vagy ahhoz tartozó készülék. Nemeik szerint van: 4 puska, 2 karabin, 18 pisztoly, 1 szélpuska, 1 kis ágyu, 2 puska- és 1 pisztolycső, azután 5 kováspuska szerkezet, 4 pisztolytok, 1 pisztolyagy, 1 szurony, 9 lőportartó, 6 patrontáska, 9 vas- és 2 kőgolyó. A pusokák közül kettő kovás, (az egyik kirakott bosnyák fegyver), kettő pedig szuronyos modern hátul töltő és pedig mindegyik az 1877-iki orosz-török háborúból való emlék, nevezetesen egyik plevnai török puska, a másik pedig azon jobbra elkobzott fegyverekhez tartozott, melyeket az oroszok ellen a Székelyföldről tervezett támadás alkalmával a székelyek közt akartak kiosztani. A pusokacsövek közt figyelemre méltó az aranybetűs török föliratu, melyből azonban csak az „Allah“ vehető ki. A pisztolyok egy pár kivételével kovások s részben még a függetlenségi harc idején is használatban voltak; három közülök balkáni, az egyik gyöngyházzal kirakva. A két karabin közül nagyon érdekes szerkezete van egyiknek, melyet Gaál Zsigmondné úrhölgy ajándékozott az imecsfalvi gyűjteménynek; a karabin kovás és kétsövű, de csak egy sárkánnyal, a cső egy billentyű megnyomása által forgatható, mint a mai revolverek. A 25 cm. hosszú gyermekágyut Nagy Miklós úr készítette az abszolutizmus elején. Ő ugyanis 1849-ben, mint gyermek, a Gábor Áron ágyuinak mintájára egyet kicsiben után csinált, a melylyel aztán Csányi László kormánybiztos tiszteletére lőttek, midőn megnézte a közdi-vásárhelyi ágyu-öntő műhelyt. Csányi ezt magával vitte emlékebe. Az osztrák uralom alatt hirhedt Kovács kapitány kereste az ágyut, de nem kapta meg s ekkor öntette Nagy M. úrral azt, a mely Forró Mór úr ajándékából 1880. folyamán a múzeum birtokába jutott.

A löportartók egy kivételével szaruból vannak készítve s többnyire egymásba zárt köröcskéekkel és mértani rózsákkal díszítve. Egyikbe, melyet Zathureczky Berta (Kelemen Lajosné) úrhölgy ajándékozott, 1709. évszám és SOLI DEO GLORIA ET HONO(R) fölirat van bekarcolva oroszlánnal s viráglombokkal; egy másikba 1782 évszám, SMIV betűk s aztán szarvas, kezdetleges rajzu szögletes emberi alakok, rózsák s mértani díszitmények, ez utóbbit 1882. telén Szücs Mihály úrtól kapta a múzeum.

A puska szerkezetek közül egyet magyaros díszítésénél fogva említünk meg; mely bekarcolt tulipánokból áll; ajándékozta 1884. április elején Forró Mórícz úr.

A védő fegyverek sorát két középkori *fejtakaró* nyitja meg vassodronyból készítve s a tetején kerek vaslemezzel ellátva, egyiket özv. Cserey Jánosné úrhölgy vásárolta a múzeumnak, másikat Imecs Jenőné úrhölgy ajándékozta. Négy XVI—XVII. századbéli orrvédővel és rákfark alaku nyakvédővel ellátott magyar *sisak* járul ezekhez, melyek közül egyet Sándor Kálmán úr ajándékozott, a többit özv. Cserey Jánosné úrhölgy szerezte. Ugyancsak az ő ajándékából jutott a múzeumba a három *pánczél* is, melyek közül az egyik nyak-, has- és karvérttel is el van látva.

A vasing-részletek Martonoson, Egerpatakon s Beszterczén találtattak (Nagy Lázár, Csiszér Gábor és néh. Zathureczky Károly urak ajándéka), egy-egy darabot pedig Imecs Jenőné és Orbay Mihályné úrhölgyek adtak; egész vasing azonban nincs a múzeumban. A részletekben aránylag még legteljesebb sorozatot a beszterczei darabok mutatnak, melyek közt megvan a vasing egész válla, egy ujjá és két más töredék.

A sarkantyúk közt legegységesebb is két feltűnő nagyságu középkori vonja magára a figyelmet. Egyik, melyet Háromszék területén Telek határában találtak s Horváth Ignáczné úrhölgy adott az imecsfalvi gyűjteménynek, a XIV. századból való; széles vaslemezből készült, rövid száraihoz aránytalanul hosszú tarajtartó járul, a lemez szélessége mindenütt egyenletes. A másikinál minden egyes tagnak fölötte nagy a mérete, de a beosztás meglehetősen arányos, kivéve a csillagalaku óriási tarajt, mely még így is kiválik nagyságával a többi tag közül; kora a XV. század első vagy második harmada; a múzeumnak özv. Cserey Jánosné úrhölgy vásárolta meg. A XVI. századbéli formákhoz egy a tömösi szorosban lelt csillagos taraju, az elébbihez alakjára nézve hasonló, de jóval kisebb sarkantyú vezet át; ajándékozta 1881. elején Sipos Albert úr. Egy diszesebb XVII. századbéli sarkantyút a mult év nyarán Herepey Sándor urtól kapott a múzeum; a könnyed hajlású száruk kettős, egy felső és egy alsó lemezből vannak készítve, a rövidebb alsó lemez át van törve és csipkézett körvonalban végződik; lelhelye Arapatak. Egy Bessenyőn lelt kettős hajlatu szárral ellátott XVI. századbéli sarkantyút több más ugyanezen időből való töredékkel együtt Forró Béla úr ajándékozott, egyet pedig nagyon

kicsiny tarajtartóval, a melyből azonban a taraj kiesett, 1883. őszén Szentiványi Zsigmond úr; ez utóbbinek lelhelye Laborfalva.

A *kengyelek* közül 3 drb vas, 2 drb réz; egyik sem régiebb a mult századnál. A zablák a XVII. századtól a jelen századig nyulnak le; van köztük néhány tatár eredetű s egy diszes barokk-stylű a mult századból. A lópatkók a széles lemezű XV—XVI. századbeli formákhoz tartoznak.

A *nyergel*ek közül megemlítjük azon piros bőrrrel bevont s faragványokkal diszitett csontnyerget, mely állítólag Kiss Ernőé volt; ajándékozta az imecsfalvi gyűjteménynek Balásy Lajos úr.

A sárgarézből készült *trombitát* néhai Zathureczky Károly úr hozta a custozzai csatából (1866. jun. 24.) s ő adta az imecsfalvi gyűjteménynek.

A régi székely határőrség *egyenruhájához* tartozik a néhány évvel elébb elhalt Potsa János, volt székely huszárőrnagy rózsával gazdagon aranyozott vitézkötéssel ellátott csákója, aranyozott sárga zsinórból készült öve s a már említett tarsolya a hozzá való kivartott piros bőr szijjakkal és patrontás táskája, melyeket örökösei (Potsa Mária, Izabella, Flóra és Gizella úrhölgyek), 1885. tavaszán ajándékoztak a múzeumnak. Továbbá két nagy baka csákó a jelen század elejéről. A függetlenségi harcz idejéből való néh. Csiky Domokos honvédszázadosnak Kovács Ferencz marosvásárhelyi apátplebános úr által adott atillája és csákója, két bojtos huszársapka, egyik zöld, másik kék posztóju (amazt ajándékozta dálnoki Gaál József, ezt Debreczy Ferencz úr) s egy vörös sapka, (ajándékozta Szentiványi Ignác úr), egy nemzeti színű s bojttal ellátott nemzetőri tiszti öv (Nagy Sándor úr ajándéka), egy tiszti bojt (ajándékozta Gidófalvy Lajos úr) és néh. Cseh Sándor alezredes arany paszomántja, ajándékozta Cserey Ákos úr.)

Az ötvösművek gyűjteménye összesen 140 darab tárgyat foglal magában, ezek közül 1 arany, 6 aranyozott ezüst s 3 aranyozott réz, 100 ezüst, 1 ezüstbe foglalt kokuszdió, 13 réz, bronz és ón, 16 kő, gyöngykagyló s porcellán. Az egyes tárgyak nemét tekintve van: 1 kanna, 1 kehely tányérral, s 2 kehelyrészel, 1 kupa, 1 pohár, 2 csésze, 2 sőtartó, 5 menteláncz, 1 öv, 3 mentekapocs, 17 kisebb kapocs és csatt, 1 násfa, 1 boglár, 4 karperecz, 12 gyűrű, 1 diadem, 7 hajtű s egyéb fejékszer, 1 fülbevaló, 28 gomb, 2 sarkantyú, 8 kanál s kés, 3 evőeszköztartó palló, 1 kötökösártartó, 1 csengetyű, 1 fülvájó, 1 koppantó, 1 gyertyatartó, 1 szobor, 4 feszület s kereszt, 4 faragvány, 2 festett porcellán-ékítmény, 7 ékkő, 3 érem, 1 pipakupak s 2 betűéítmény.

A műbecsüknél fogva érdekesebb tárgyak a következők:

A *középkori ötvösművészet* emlékei közé tartozik egy aranyozott ezüst *kupa*, melyet özv. Cserey Jánosné úrhölgy cigányoktól vásárolt meg a múzeum számára. A kupa alakja szája felé bővülő, 15 cm. magas és 6,5—8 cm. átmérőjű hengeridom s féldomboruan Adámot és Évát ábrázolja, amazt fekvő ökrön, ezt ugyancsak

fekvő oroszlánon állva, a mint a köztük levő tiltott fáról, melyre Éva felé tekintő koronás kígyó van tekerőzve, a gyümölcsöt leszakítják; mindegyiket egy-egy fa választja el a háttérben álló s kezében kivont pallost tartó Gábor arkangyaltól. A kupa talpán, melyet egy egyszerű domboru vonal választ el a felső résztől, vadászati jelenet van kiverve, hegyes-erdős vidéken oroszlánt üző kutyákkal. A kivitel primitív, az egyes alakok idomai aránytalanok, az arcvonásokban semmi tetszetőség sincs. Későbbi bevésésnek látszik az Adám jobb vállánál levő NR. monogramm és alább az 1—6—3—2 évszám; a román motívumok készítésének idejét a XIV. századba helyezik.*

A góth-styl virágzása idejéből való az ú. n. *hodgyai ónkanna*, mely az e század elején belevéselt fölírat szerint hodgyai Tamási Károly és neje Mancho Jozéfa ajándékából 1801-ben került a hodgyai ref. egyház birtokába, melytől aztán csere által özv. Cserey Jánosné úrhölgy szerezte meg e rendkívül becses műemléket a Székely Nemzeti Múzeumnak. A nyulánk testü kanna** nyolczszögü, lapjain hosszukás hatszögü mezőben góth-styli rózsával ellátott baldachin alatt egy-egy szent, ú. m. Szűz Mária ölében Jézussal, Sz. János, portugáli Sz. Erzsébet, Sz. Apollónia, alexandriai Sz. Katalin és Sz. Borbála alakja van bevésve mélyített vonalakkal, két mező lombokkal és szalaggal van ellátva; a hatszögü mezők fönt s alant kis ötszögü mezőkben végződnek; a felsők gothikus virágokkal és sárkánnyal, az alsók szörnyállatokkal és czimeres paizsokkal vannak ellátva, ha ugyan az utóbbiak nem egyszerű ornamentális motívumok. (A czimerfélék: a felső balsaroktól az alsó jobb sarokig vonuló pantallér által 3 részre osztott a paizs, a pantallérban 3. a másik két mezőben 1—1 csillag; egy függélyes vonal által két mezőre osztott paizs, a jobb mező 3 pályával, a bal mező 3×5, vagyis 15 koczkaival ellátva, minden egyes koczka közepén egy pont; vízszintes vonal által két mezőre osztott paizs, az alsó egyszerűen pontozva, a felsőben a vízszintes vonal közepén nyugvó kétágu csonka fatörzs; a felső bal saroktól az alsó jobb sarokig vonuló pantallér, mely egy másik ellenkező irányban haladó pantallért metsz keresztül.) A fődél lombozattal van diszitve s 3 guggoló állat képezi a lábakat. Egyik szent fejenél szalagba foglalva fölírás látható, melyet Orbán B. évszámnak néz s MCCC-nak olvas. Nekünk úgy tetszik, hogy ez az évszám korai; a kanna a góth-styl teljes kifejlése idejéből való s ha a fölírat az évszámot jelöli, az M-nek nézett s az Orbán B. által közölt rajzon is négy szárból álló betü majuskula M-ből s hozzáragasztott minuskula C-ből áll, vagyis a fölírat lessz: MC CCC, tehát 1400.

* Orbán B. *A Székelyföld leírása*. Pest. 1868. I. k. 153. l.

** Rajzát közölte Orbán Balázs (*A Székelyföld leírása*. Pest. 1868. I. k. 39. l.), de csak egy oldalról.

Becses emléke még a középkor végső korszakának az a növény idomokból szerkesztett *bronz gyertyatartó**, melyet Polyánban találtak a hetvenes évek első felében és Zonda Mihály úr ajándékozott az akkor még Imecsfalván levő „Cserey-gyűjteménynek“. A gyertyatartó virágkelyhet ábrázol közepén tuskéval, melybe a gyertyát beleszurták; karcsu és nyulánk szára közepén kidomborodik, a fejtől és talptól 4—4 nádcsonó idomu tagozás választja el; talpa felfordított s egészben véve háromszög idomu virágkelyhet ábrázol szélén csipkézettel, mely állat lábakat utánzó három lábat takar. Egész magassága 36.5 cm. (23 + 13.5), melyből a 6—8.5 cm. átmérőjű feje 7, a szárra 18.5 (15.5 + 3), a 8.5 cm. átmérőjű talpra 10.5 cm. esik.

Ezen időből való egy sodronyműves ezüst *tűfej* is, mely Sepsi-Szentgyörgyön Váncsa György úr templomutczai telkén került napvilágra Mátyás király dénárával együtt s Váncsa Gy. úr ajándékából 1883. telén mindegyik a Székely N. Múzeum birtokába jutott. A tűfej félgömbalakú, díszítését 4 háromszirmu virág képezi, melyek sodronyműves félkörökbe vannak foglalva; közepén kis ékkőtartóval van ellátva, melyből azonban az ékkő kiesett. Átmérője 1.2 cm., hossza a tú megmaradt szárával 2.2 cm. A M. N. Múzeum tulajdonában hasonló ékszerék szintén ezen időtájból eredő érmekkel együtt találtattak régi sirokban.

Középkori *gyűrű* van három, mindegyik rézből. Egyiket Zathureczky Miksa úr ajándékozta 1882. elején; feje belül üres, 0.5 cm. vastag és 2—3 cm. átmérőjű korongot képez, kettős domboru gyöngysorral díszítve, közepén tuskéval, oldalán áttörve s az áttörések filigrámmal környezve; a fej a 2 cm. átmérőjű és 0.6 cm. széles karikához 2 rózsával van oda erősítve, a karika alja hasonló rózsával ellátva. A másikat Sepsi-Szent-Ivánban találták s 1885. vége felé Sándor István úrtól kapta a múzeum; a fejet bevéselt virág forma jelvény (ezímer?) ékíti. A harmadiknak a díszítése a gyűrűfej négy oldalába bekarczott körívekből áll.

A *XVII. századbeli erdélyi ötvös-művészet* emlékeiből való egy ezüst foglalatú *kókuszdíó-kehely* ezüst tányérral. A peremén levő ezüst pántba a következő későbbi fölirat van bevésve: B × DIOSZEGI ISTVAN * B * KOMAROMI * KATA * ADGYAK ISTEN DITSŐSÉGERE. 1747. Talpát roccocco-stylú áttört lombozatot képező tag köti össze a díóval. Az egyszerű tányéralakú földő fölirata hasonló a föntebbihez azzal a különbséggel, hogy

* L. leírását *Hampel József* úrtól az „Archaeológiai Értesítő“ 1880-ik évi folyamában (XIV. k. II. f. 79. l.) Hampel úr, ki a gyertyatartót még 1876-ban rajzoltatta le, tévesen mondja, hogy az Szikszay László őskori gyűjteményével volt Budapesten. A rajz teljesen a Székely N. Múzeum gyertyatartóját ábrázolja; az azonosságot azonban, ha még lehetne kétség, egészen bizonyossá teszi az a körülmény, hogy a gyertyatartó a szár alján, épen a csónóidomu tagozás fölött ketté van törve s ezt a közölt rajz is ilyen módon tünteti föl.

„ANNO 1747“ szavakkal végződik. Az idei őszön szerezte a múzeum. Igen jellemző darabja e kornak egy díszes aranyozott ezüst *mellékszer* vagy, mint őseink nevezték: *násfa*; fiai etető pelikánt ábrázol, fölötté csokorral, a pelikán 1 smaragddal, 1 gyönggyel s 7 gránáttal (a 8-ik hiányzik), a csokor 1 opállal s 12 gránáttal van ékesítve. A Cserey-család ékszereiből özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándéka. Továbbá egy pár tulipán idomú sodronyműves ezüst *mentekapocs*, egyik 5 nagyobb s 6 kisebb tagból álló lánczczal és egy rózsát ábrázoló, újabban melltívé átalakított szintén sodronyműves mentekapocs. Amaz Gidófalvy Pálné úrhölgy ajándékából került az imecsfalvi gyűjteménybe, emez a Cserey-család régi ékszereiből való. Egy 126 cm. hosszú, negyven 8-as alakú tagból álló s kés- és villatartóval ellátott, roceocco-izlésű vert művü ezüst *övet*, melyet Szent-Katolnán találtak, özv. Cserey Jánosné úrhölgy szerzett meg az imecsfalvi gyűjteménynek a vele talált többi ezüst tárgygyal, u. m. egy czukortartóval, két hajtűvel és három gyűrűvel együtt. A többi ezen korbéli emlékek közé tartozik egy ékkövekkel, gránáttal, türkiszszel és dalmatinnal kirakott filigránműves ezüst *gomb* (1887. nyarán Zayzon Béla úrtól szerezte a múzeum), 3 drb virág indákból szerkesztett áttört filigránműves ezüst gomb (a Cserey-család ékszereiből), 12 tojásdad alakú nagyobb és 12 gombaidomú kisebb ezüst gomb (Benkő Dénes úr ajándéka), egy ezüst hajtű 1694. évszámmal és RHEDAI PANNA fölirattal (ajándékozta 1884. tavaszán Zeyk Ilona k. a.), egy bevert lombozatokkal diszített s virágindát utánzó füllel ellátott ezüst csésze és egy másik bekarczolt lombozatok közé foglalva III. Zsigmond lengyel király hat darab hármás garasával (egyik ezek közül a Cserey-család kincseiből, a másik a szentkatolnai leletből), egy ezüst gyűrű hat sodronyból fonva, feje rózsát képez, közepén ékkőtartóval (a kő kiesett), körülr türkiszekkel. A múlt századból való egy Kelemen Elek úr által ajándékozott ezüst kanál, melynek fejébe paizsban Sz * O * M * betűk és 1763. évszám van vésvé.

Az egykor virágzó *erdélyi zománcznak* egyetlen egy kései emléke van a Székely N. Múzeumban: egy arany karperecz 10 félhold alaku talapból kinövő három szürmu virágkelyhet ábrázoló tagból, melyek kék és fehér zománczczal vannak kitöltve. A tagok hátlapjára a következő felirat van bekarczolva: „BEM—JÓSEFtől — Görög — Károlynénak — Maros-Vásárhelyt — 1849 — Juli — (üres) — Emlék.“

A kétszeresen becses műtárgy története ugyanis az, hogy Bem tábornok a segesvári csata előtti napokban Maros-Vásárhelyen való átvonulása közben Görög Károlyéknál volt szállva s e karpereczet eltávozásakor adta emlékebe a házi asszonynak. Özv. Görög Károlyné hagyatékából 1888. közepén a Czigler-örökösök ajándékozták a múzeumnak. Ezenkívül még csak egy zománczos tárgy van a Székely N. Múzeum birtokában, de ez már nem erdélyi.

lyi, hanem balkánfélszigeti: egy török tintatartónyól sárgarézéből, mely domboru virágokkal van díszítve s a virágszirmok kék és sárga zománczczal kitöltve.

Megemlítünk még az ötvösművek közt egy Gyulay Irma k. a. által 1880. folyamán adott renaissance-ízlésű *kehelyaljat* aranyozott ezüsből. A kehelyalj hat mezőre van osztva s mindegyik kivert viráglevellel díszítve. A Gyulay-család leégett maksai kápolnájából maradt meg. Egy önnal kevert ezüst s vert művü levéldíszítéssel ellátott tömjéntartó-részlet a mult század végéről a jelen század elejéről a rétyi nyirben találtatott; ajándékozta 1885. őszén Rápolthy Mózes úr.

MÁSODIK FEJEZET.

A vegyes ujkori és emlektárgyak ismertetését a következőkben adjuk:

Onkana van 10, ón-tál és tányér 20, szentelt vizeztartó 1, sótartó 1, egyéb óntárgy 2. Legrégibb köztük egy négyszögü butykos, a következő koszoruba karczolt fölirattal:

STEPHAN
VS HVSZ
BET: A.
1662.

Egy a csizmadia-czéhjelvényeivel ellátott födeles kanna fölirata: **GEORGI^S REHNER** s évszáma 1730. Egy másiké koszoruban: **CH** és 1748. évszám. Egy harmadik két oroszlán közt a pékek czimereivel van ellátva, fölirata **MARTIN CZULTNER**, évszáma 1757. Egy födeles ónkanna bekarczolt négy szirmu rózsákkal, füln domboru virágokkal és indákkal, s a födél és a fül érintkezési pontjánál lanttal van díszítve. Egy czirillbetüs nagy tál peremébe 1758 évszám van bekarczolva, alján Brassó bélyegével. Egy szintén czirill betüs és peremén 1770. évszámmal ellátott tányér aljába Brassó bélyegén kívül a mester: **IOHANN CORESCH** neve is be van verve. Egy másik tányér fölirata: **MARGARETHA KLUSCHIN**, alatta 1772. évszám, peremébe I és G betükből álló monogrammos bélyeg van beverve. Két Brassó bélyegével ellátott, közepén bekarczolt párhuzamos körökkel és a legbelsőben tulipánnal díszített, egymáshoz hasonló tányér fölirata, egyiké: „Tsorik Annis“, alatta 1780, a másiké: „László Illena“ s alatta szintén 1780. Egy a csizmadiaczéh jelvényeivel s Brassó bélyegével ellátott tányér fölirata: „Daniel. Jun: — Zft: Tel: — 1826. d: 6^t: Febr:“, egy másiké pedig, melybe a lakatos czéh czimere van bekarczolva: „Elias Morres — Zft. Tel: — 1835.“ Egy tányér, melynek pere-

mébe I. S. betűk vannak bekarcolva s átellenben Brassó bélyege beverve, nyargaló szárvassal van diszítve. Megemlítjük még azon özv. Cserey Jánosné úrhölgy által ajándékozott mult századbéli öntányérokot, melyek családi hagyomány szerint egykor Palatkay Zsuzsánna és Szilágyi Rákhel tulajdonát képezték, aztán azt az edényrészletet, melybe 1814. évszám és „Gottlieb Wilcke * Ofner Probin“ mellett HONI BUDA bélyeg van beverve; továbbá egy szentelt viztartót, melyet 1881. folyamán nyujtói Csüdör László úr ajándékozott; alakja szabálytalan nyolcszög, előlapján IHS van bekarcolva, alján domboru A és M betűkből álló monogramm s alatta 1790. évszám, a hátlapjára egykori tulajdonosa „Hamar Rózsa“ karcolta be a nevét és „1824“ évszámot.

Egyéb *erczedény* van 9 réz, 5 vas és 4 pléh. Ezek közt említésre méltó egy rézmozsár 1643. évszámmal és egy rézfazék, oldalán domboru fölirattal: „Unghv(ár)“ s alatta: „6“; továbbá egy persely és három tojástartó sárga rézből, a barokk-izlés virágkorából.

Egyéb tárgyak: 5 gyertyatartó és mécs sárgarézből, 1 réz csengetyű, 1 aczél olló, 1 vas és 1 réz koppantó. 2 réz tű, 9 kés és villa, 2 mérleg, a polyáni leletből 2 ekevas, 1 vas vésű és 1 zár, a köpeczi leletből 1 sarló, Bessenyőrül tűzűtő aczél, fejszefok, 27 kulcs, lakat és zár sat. Nevezetesebbek ezek közül: egy gyan-tával kitöltött csont nyelű velencei kés és villa, a gyanta alatt „Anno — 1596“ évszámmal; aztán négy régi vaskules, egy a Bálványos várból (ajándékozta 1886. őszén Mihálcz József torjai plebános úr), kettő áttört rózsaidomu fejjel (egyiket, melynek lel-helye Bessenyő, ajándékozta 1885. nyarán Forró Móricz úr, a másikat 1888. őszén Szentkatolnai Bánffy Benedek úr) s egy Sepsi-Szentgyörgyről kis taraj alakú tollal s körded fejjel (aján-dékozta a folyó év tavaszán Benedek Jánoska). Megemlítjük még azt a század elejéről való 3 cm. széles és 0.5 cm. vastag pántok-ból összekovácsolt vasbundát, melyet Háromszékmege 1880. ta-vaszán helyezett el a Székely N. Múzeumban; a régi igazságszol-gáltatásnak ezen eszköze 1826-ban készült a „Vasvilla“ név alatt ismert rablógyilkos pellengerre való állítására.

Az *órák* száma 16, köztük 7 zsebóra, 9 pedig álló és fali-óra. Jobbára külföldi készítmények, a nem egészen megbízható hagyomány azonban néhányat nagy nevekkel hoz kapcsolatba. Így egy renaissanceizlésű virágokkal diszített négyszögű álló sárgaréz-óra, melyet az alján levő fölirat szerint „Johannes Som-mer“ készített „Aug(sburgban)“, *Bocskay István* tulajdona lett volna; ajándékozta Zathureczky Gyula ur. — Egy másik, roccoco-stylű virágokkal diszített s virágkehelyt utánzó áttört talapzaton álló hengeralakú sárgaréz órát, melyet Ugron Lázárné úrhölgy adott, *Appaffy Mihályénak* mond a hagyomány. Van azonban egy székely készítmény is a jelen század elejéről, melyet 1880. folyamán Koronka Béla úr ajándékozott. Alakja 7 cm. átmérőjű

és 3.5 cm. vastagságu henger, a felállításra lábakkal ellátva, anyaga sárgaréz. Hátlapja a következő három soros fölirattal: „Nagy Josef Készítette — M Vásárhelyen első darab — Óra.“ *Cserey Farkas* tulajdona volt. — Ha nem is székely munka, de székely vonatkozásu egy aranyozott fatalapzaton, koszorús keretben álló roccocco-stylú nagy óra a fehér zománcozot szám-lapon levő fölirat szerint, mely a következő: „K. Vásárhellyi — Kováts Daniél Bétsben“; ajándékozták az imecsfalvi gyűjteménynek Zathureczky Ilona és Berta (Jakab Gyuláné és Kelemen Lajosné) úrhölgyek. — Hazai mű a Cserey-család barokkizlésű emberfőkkel és szirénekkal díszített kerek sárgaréz álló órája, melynek fölirata: „Matthias — Riblich in — Prespurg“. — Egy roccocco-stylú fafaragványokkal díszített XVII. századbeli asztali órát a múlt év elején Incze Kálmán úr ajándékozott; az órát lombozat közt két szatir tartja s az óra fölött szatir és kos áll egymással szemben küzdelemre készülve. — Csik-szenttamási Sándor Mihály úr hagyatékából ugyancsak a múlt évben ősszel egy festett inga óra került a múzeum tulajdonába; a tetején orommal ellátott négyszögű előlap, a felső részében egy ravatalon fekvő papi alakot ábrázol, fölötte koszorút és olajágot tartó angyallal, — a számlap közepén tájkép szemlélhető, a négy sarokban festett rózsák; az inga a számok fölött egy sárgaréz rózsához van erősítve.

A *pecsétnyomók* összes száma 37. Ezek közt van a székelyek három nemének két régi — kivont kard hegyén átszurt szívet tartó kart ábrázoló címeres vaspecsétnyomója a következő körirattal: ARMATORUM TRIUM GENERUM SICULORUM; az újabb időkből: Három- és Miklósvárszék 5 db és Sepsiszek 1 db pecsétnyomója magyar körirattal s amazok Háromszék, emez Erdély és Magyarország címerével (ajándékozta 1886. közepén Székely Gergely úr); a hét székely város főispáni pecsétnyomója a magyar címerrel (ajándékozta az imecsfalvi gyűjteménynek Lázár Mihály úr); továbbá Macskási Lajos udvarhelyszéki főkirálybíró pecsétnyomója 1833-ból családi címerével ellátva, körirata: TINKOVAI MACSKÁSI LAJOS NS. U. SZÉK FŐKIR. BIRÁJA (ajándékozta 1880. közepén b. Gamerra Gusztáv úr); a határőrség idejéből a II. székely gyalogezred kétféjű sasos és 2ter SZEKLER GRAENZ INFTR. REGMT N^{RO} 15 köriratu pecsétnyomója (ajándékozta 1883. tavaszán Zathureczky Károly úr); a függetlenségi harczból az 5-ik és 19-ik magyar hadosztályé, amaz korona nélküli, ez koronás magyar címerrel, köriratuk: 5^{ik} MAGYAR HADOSZTÁLY DANDAR PARANCSNOKSÁGA (ajándékozta 1886. tavaszán gr. Rhédey István úr), emezé: 19-dik HADOSZTÁLY PARANCSNOKSÁGA (ajándékozta 1883. közepén Káráczek Ignác úr), s aztán a megyesi rendőri bizottmányé magyar címerrel (Kispál Sándor úr ajándéka 1880. nyarán); az olaszmagyar legio parancsnokságának bélyegzője (ajándékozta az imecs-

falvi gyűjteménynek Fircsa János úr). A magán pecsétnyomók közül megemlítünk egy czímerest M—B kezdő betűkkel és a következő körirattal: AN. DOM. 16—98. GLORIA TIBI DOMINE IN ALTISSIMO. Van aztán egy múlt századbéli török feliratu is, mely Bálint Gábor olvasása és fordítára szerint a következő:

Bu mühr szabrbin ja rabb
ili sad ejle a alem de
lutfi bi meszelinden
Keremi baküsad ile

Beni Abd ali 119 (=1119)

az az :

E pecsét birtokosát ó úr
örvendeztesd meg a világon
hasonmás nélküli kegyedből
nyílt kegyelmedből

(1707/8.)

Vessünk egy pillantást **az újkori emléktárgyakra** is, melyek közül néhány rendkívül becses van a Székely N. Múzeum birtokában. Egy nagy tettekben gazdag korszaknak egyik dicső eseményéhez és nagy alakjához fűződik a függetlenségi harcz elsőrendű katonai érdemjele, melylyel a magyar kormány 1849. április 5-én Szász-Sebesen *Bem* tábornokot díszítette fel Nagy-Szeben egy hóval elébb (márczius 11.) történt bevételéért. Hogy jutott a Székely N. Múzeum a nagy számüzött ajándékából e ritka kincs birtokába: föntebb eláadtuk megemlítve azt is, hogy hasonló érdemjelet, melyet a Magyar N. Múzeum őriz, még csak Görgey kapott Budavár bevételéért; itt csupán azt említjük még meg, hogy az érdemrend áttört gyöngyözött ezüst csillagot képez, a közepén arany koszoruban arany kettős kereszttel készítette Laky János debreczeni ötvös. A piros szalaggal átfűzött s ezüst koszorut képező harmadrendű katonai érdemrendek közül megvan *Papolczy Kiss Sándoré, Lőrincz Józsefé, Makray Lászlóé, Szász Róberté* és *Zathureczky Istváné*, ezenkívül 80 darab kiosztatlan, melyeket Bem tábornok hadsegéde Lőrincz József őrzött meg s ajándékozott 1879. végén a Székely N. Múzeumnak. Az érdemrendek sorozatához tartozik még 7 bronzkereszt a lipcsei csatában elfoglalt francia ágyukból készítve s 4 osztrák érdemkereszt, kettő közülök néh. *Zathureczky Károly* ezredesé, egy néh. *Pótsa János* székely huszár-őrnagyé, s egy *Watum Józsefé* volt. Makray Lászlóné úrhölgy egy ezüst keretbe foglalt s négy darabka fából összeállított keresztet ajándékozott az imecsfalvi gyűjteménynek; a fadarabkák a hős *Damjanich János* bitófájából valók, melyeket a nevezett úrhölgy. kinek férje az aradi gyásznapok alatt szintén fogva volt, mindjárt a vértanuk kivégeztetése utáni napokban szerzett meg s egy negyedszázadnál tovább őrizte a becses ereklyéket. Neuhofter János úr ajándékából 1886. tavaszán *Deák Ferencz* ezüst kupakos nagy

tajték pipája került a múzeum birtokába; a kupakba vésett fölirat: „Deák Ferencznek gróf Széchenyi István 1840.“ kétszeres emléktárggyá teszi e pipát. Nehány faragvány egészíti ki a *Dedkereklyéket*, melyeket 1880. tavaszán b. Gamerra Gusztáv úr ajándékozott; ezek: egy palára vésett tör a következő fölirattal: „Kehida Sept. 1846“, egy-egy szintén palából faragott mandola, dió s gesztenye és egy fából faragott piskóta. 1882. telén kapta a múzeum Dercsényi László beregszászi törvényszéki bíró úr ajándékából *Szemere Miklós*, a költő különböző életképekkel s magyar és latin jelmondatokkal ellátott csont vadászpoharát. Győrbíró Benő úr az imecsfalvi múzeumnak egy vasbilincset adott, melyet *Rákóczi-Parcsétich Zsigmond* 1848/9-ki honvédhuszár ezredes és dandárparancsnok viselt 6 évig aradi fogságában; a bilincsbe a következő fölirat van vésvé: „Rákotzy Parcsétich Zsiga — Itéltetett Aradon 18 évi — fogságra 1849. november 16-án.“ Van aztán több honvéd fogoly munka is, mint: a *Zathureczky István* százados által Kufsteinban készített dohánytartó kenyérbéلبől (1852.) és 2 skatulya (1851. és 1854.); *Sándor László* őrnagy josphstadi munkái, 2 aczél óraláncz és 2 karperec; *árkosi Pap Ferencz* százados szintén josphstadi készítményei, egy fapohár, villa és női kézi táská; továbbá az Aradon fogva volt honvédektől 3 fabilincs, egyik „Arad 1850“, másik „1851. P. F.“, a harmadik „Nefelejts“ fölirattal. Az ereklyék közt megemlítjük még *Kölzsey Ferencz* néhány hajszálát, melyet 1882. folyamán Keresszeghy Ella úrhölgy ajándékozott, kinek birtokába a költő nővére után került s a székelly vértanu, az 1854. márcz. 10-én Maros-Vásárhelytt kivégzett *Horváth Károly* szakállából néhány szál.

Az éremgyűjtemény összesen 3092 darabból áll, melyhez járul 44 drb galvano-plasztikai érem-másolat, 1 drb khinai porcellán-péncz és 156 darab papírpéncz, bankjegy, régi sorsjegy stb. Anyagát tekintve, van 10 drb arany, 1277 drb ezüst, a többi réz, bronz, ón, sárgaréz s egyéb vegyes fém. Ezek közül magyar 503 drb, antik 694 drb, középkori külföldi 40 drb, újkori külföldi 1855 drb.

A magyar érmekből összesen 42 darab esik a középkorra. Ebből 15 drb Árpádkori, u. m. Péter, Kálmán, II. István, II. Béla, IV. Béla s V. István egy-egy dénárja és egy szlavóniai u. n. báni dénár, továbbá a IV. Béla idősb és V. István ifjabb király által közösen veretett ismeretes rézérem Szüz Máriával, összesen 5 darab s az ezekkel együtt találtatni szokott turkesztáni érmek magyarországi izmaelita utánveretéből 3 darab. — A vegyesházbeli uralkodók közül Róbert Károlynak, Zsigmondnak és Mátyásnak van egy-egy aranya; amazt Benke András úr ajándékozta 1880. tavaszán, a másodikat dr. Török Albert udvarhelymegyei alispán úr 1882. végén, a harmadik az imecsfalvi gyűjteményből való. Van aztán 24 dénár, u. m. az interregnum idejéből, továbbá Róbert Károly, I. Mária, I. Ulászló, Hunyadi János és II. Ulászló

1—1, Zsigmond király 12, Mátyás 2, II. Lajos magyar és cseh király 3 darab érme s egy kopott dénár. — A Habsburg- és Habsburg-Lotharingi ház idejéből összesen 302 érem van. Ezek közül 2 arany, egyik I. Lipót 1696-iki Nagy-Bányán vert $\frac{1}{4}$ aranya, ajándékozta 1886. tavaszán D. Veress Gyuláné úrhölgy egy másik teljesen hasonló példánnyal együtt, melyet — mint duplumot — egy ékkövekkel kirakott filigránműves ezüst gombért adtunk cserébe; a másik V. Ferdinánd király 1848-iki aranya, ajándékozta 1879. végén Potsa József háromszéki főispán úr. Az ezüst érmek a következők: I. Ferdinánd 26 drb dénára, Miksa 5 drb dénára, Rudolf 7 drb dénára, II. Mátyás 1 nagyobb ezüst érme és 7 dénára, II. Ferdinánd 6 drb s III. Ferdinánd 1 drb dénára, I. Lipóttól van 22 drb XV-ös, 14 drb VI-os, 14 drb hármas, 29 drb poltura, 10 drb duarius, 5 drb dénár és 1 drb egyes, összesen 95 drb, I. Józseftől 7 poltura, III. Károlytól 6 poltura, Mária Teréziától 1 tallér, 1 drb XV-ös, 1 drb XVII-es, 2 drb hatos, 2 drb hármas és 1 dénár, összesen 8 drb ezüst érem, Ferencztől 2 huszas, V. Ferdinándtól 2 huszas és 4 hatos, összesen 177 drb. Ezekhez járul 44 drb Rákóczi-kori XX-as, X-es és poltura, továbbá Mária Terézia-féle polturák és kis pénzek, három és egy krajczárosok a függetlenségi harczból s 2 drb folyó pénz. — Az erdélyi érmek gyűjteménye áll 1 aranyból, (II. Rákóczi György 1650-iki $\frac{1}{4}$ aranya, ajándékozta 1880. őszén néh. Cserey Gyula) s 57 drb ezüsből, melyek a következők: 4 drb brassói tallér (kettő közülük négyszögű), János Zsigmond dénára, Báthori Zsigmond hármas garasa, Báthori Gábor rossz ezüsből készült hármas garasa 3 drb, Bethlen Gábor 36 drb érme, u. m. Magyarorszáig czímerével ellátott máriások, kisebb pénzek és dénárok s Apaffy Mihály 4 drb hatos garasa a bölöni éremleletről, közte egyik egykorú hamisítás, továbbá 8 drb Erdély számára veretett poltura I. Lipót, I. József és III. Károly királyoktól; a réz érmek Mária Terézia Erdély czímerével ellátott greschlijeiből állanak. A magyar emlékérmek gyűjteménye áll 102 darabból. Ezek közül 1 drb arany (Ferencz József koronázási emlékérmé, ajándékozta 1880. tavaszán Háromszékmege); 20 drb ezüst, u. m. 7 darab koronázási emlékérem (II. Lipót 1790. Mária Terézia királyné 1792. 2 drb, Mária Lujza királyné 1808., Ferencz József 1867. és Erzsébet királyné 1867. 2 drb), I. Lipót és Eleonóra egybekelésének emlékérmé, Kolozsvár hódolati érme II. Lipót megkoronáztatásakor, Ferencz József és Erzsébet királyné egybekelésének s azután házasságuk 25 éves jubileumának emlékérmé (mindegyikből 2—2 darab), továbbá az ismert Attila — Aquileja-féle hamisítás, — gróf Széchenyi István (2 drb), az aradi vértanúk, Szeged ujjaépítésének és a reformáció háromszázados ünnepének kolozsvári emlékérmé (2 drb); azután 81 drb bronz, ón, sárgaréz és egyéb fémvegyülek, köztük 16 drb részint bronzból, részint ezüstözött rézből készült Mária Terézia korabeli erdélyi vonatko-

zásu emlékérem (Erdély nagyfejedelemséggé emeltetése 1765, A határórség felállításása 1762, Az udvari tisztségek visszaállításása 1762, Az adó méltányos kivetése 1765, A törvények javítása 1765, A mezőgazdaság, bányászat, kereskedelem előmozdítása 1769, II. József erdélyi utazása 1773), Buda visszafoglalása kétszázados ünnepélyének emlékérmé, a budapesti országos kiállítás nagy bronz érme („Háromszékmegyének — az érdem jeléül“) Délmagyarország visszacsatolásának emlékérmé (2 példányban), az aradi vértanúk, gr. Széchenyi István, gr. Teleki L., Petőfi S., Pyrker L., Scitovszky I., Az 1861- és 65-iki országgyűlés, Az 1867-iki koronázás stb. emlékérméi.

Az *antik érmek* gyűjteménye összesen 694 darabot foglal magában, közte 358 ezüst és 336 bronz. Ezeknek tulnyomó része (666 darab) római, és pedig köztársasági 74 db, császári 592 db (261 ezüst, 331 bronz). A köztársasági érmek közül a ritkábbak közé tartozik két Aufidia-családbeli dénár, a császáriak közül főlemilitjük Galba császár egy Oláhországban lelt s dálnoki Bartha László úrtól kapott igen szép fenntartásu bronz érmét. Görög érem van 19 db, u. m. 5 db thasosi tetradrachma (háromszéki és csiki leletek Gelenczéről, Szt.-Katólnáról, Dálnokról, Csik-Sz.-Mártonból), 1 db athenei drachma, 2 db Nagy Sándor-féle drachma (Kardia és Philomelium városok) s 8 db dyrrhachiumi, összesen 16 db ezüst, továbbá 2 db Lagida s 2 db Seleukida bronz érem. Barbár érem van 1 db ezüst és 2 db bronz; amaz II. Fülöp makedóni király drachmájának utánzata, találták Szász-Dányán s a múzeumnak 1884. nyarán Albert Balázs úr ajándékozta. Ide soroljuk azon 6 parthus (I. Mithridates, III. Mithridates, Gotarzes, III. Artaban) érmet is, melyet Bertalan Lajos úr hozott Teheránból s 1882. őszén több más (Szasszanida, görög, georgiai, persa sat.) éremmel együtt a múzeumnak ajándékozott.

A *középkori* külföldi érmek nagyon vegyesek; a 40 darabnál nem több érem közt van egy velencei (Antonio Venerio doge aranya 1382—1400.), egy délszláv, egy oláh (IV. Vlad Baszarab czepehus dénára), két német bracteata, egy frisachi, egy cseh (II. Ulászló magyar és cseh kir. dénára), két Szasszanida (Bertalan L. úr ajándéka) s huszonhat byzanti. Anyagukat tekintve: 1 drb arany, 13 drb ezüst s 26 drb bronz.

Az *újkori* külföldi érmek gyűjteménye 1761 daraból áll, melyből kettő arany (III. Napoleon 5 frankosa és török piaster), 621 ezüst, a többi réz. Fele ezeknek (907 darab) német és osztrák, közte 302 darab ezüst (különösen I. Lipót XV-ösei, VI-osai s kisebb érmei, azután II. Rudolf, II. Ferdinánd, I. Lipót, Mária Terézia s II. József császárok, Keresztély Lajos mecklenburgi herceg, János Frigyes szász választó, gr. Stohlberg Wolfgang Gy. és három birodalmi város tallérai, összesen 11 drb stb.) s közel hatszáz darab Mária Terézia, II. József-, Ferencz- és Ferencz József-féle osztrák rézérem; van aztán 163 darab lengyel

(különösen III. Zsigmond és II. János Kázmér ezüst garasai), 63 darab török, 43 darab olasz (közte Lodovico Manin velencei doge talléra), a többi megoszlik oláh, szerb, orosz, új görög, francia, angol, belga, holland, svájci, svéd, új görög, amerikai, keletindiai, új perzsa, kínai, georgiai, palesztinai stb. érmek közt. Ezekhez járul 21 drb (4 ezüst, 17 bronz, réz stb.) külföldi emlékérem, köztük megemlítjük Bécs 1683-ki ostromának, II. Ferenc német császárrá (1792.) s V. Ferdinánd cseh királylyá (1836.) való koronáztatásának, azután a waterlooi ütközetnek Blücher és Wellington hg. képével ellátott német föliratos ezüst emlékérmét, az I. Napoleon jeni győzelmének emlékére vert diszes bronz érmet s Radeczky nagy bronz emlékérmét; azután van 4 drb ezüst s 37 drb sárgaréz stb. kegyérem, jetton, bárcza stb., köztük a „hora fugit“ föliratu nagy-szebeni játékpénz.

A *papírpénzek és bankjegyek* két-harmada Kossuth-bankókból áll, de a melyeknek sorozatából hiányzik az 1000 frtos, — van aztán egy 50 dolláros Kossuth-bankjegy, melyet Szász Károly orvos úr ajándékozott, továbbá 3 db egyéb papírpénz az 1848/9-ik évből, u. m. egy Komáromi és egy Munkácsi utalvány s egy Almásy-féle osztrák-magyar egy forintos; van 3 francia forradalmi assignat, egy u. n. „vöröshasú“ osztrák 5 frtosnak Háromszéken készült hamisítása, a többi fekete bankó, újabb osztrák papírpénz, formulare s régi sorsjegy, váltó sat.

II. Ipar- és néprajzi gyűjtemény.

Az ipar- és néprajzi gyűjtemény legbecsesebb részét a *szövetneműek* képezik, melyeknek összes száma a katonai egyenruhák beszámításával 382 darab. Ebből a himzésekre esik 243, a viseletekre 139 darab. Ezekhez járul 9 szőnyeg. A himzések, melyeknek nagyobb részét özv. Cserey Jánosné úrhölgy áldozatkészsége szerezte meg a múzeumnak, a múlt századokbeli általános magyar és a régebbi és mai székely népies díszítés módra gazdag és változatos anyagot nyújtanak; jellemzésüket a II. r.-ben adja Huszka J. úr „Magyar díszítési motívumok a Székelyföldön“ cz. tanulmányában s ezenkívül az egész gyűjteményt feldolgozta a „Magyar díszítő styl“, czim alatt Budapesten 1885. folyamán megjelent nagy művében.* A viseletek közül megemlítünk 2 menyasszonyi ruhát a jelen század elejéről, 1 piros, zöld, sárga virágos himzett női

* L. 11, 12, 18 s 23-ik lapokon, továbbá XL tábla 5, 7, 8, 12 — XLI. t. 1, 5, 10, 12 — XLII. t. 5 és XLIV. t. 2. szám alatt; egyes motívumok: I. t. 1, 4, 6 — III. t. 5 — IV. t. 5 — VII. t. 1, 5 — VIII. t. 2 — IX. t. 5, 6 — X. t. 6 — XI. t. 2, 3, 4 — XII. t. 5 — XIII. t. 4 — XIV. t. 6 — XV. t. 2, 3, 4, 6 — XVII. t. 4 — XIX. t. 5 — XXI. t. 3, 6 — XXII. t. 2, 6 — XXIII. t. 2, 4 — XXV. t. 2, 5 — XXVII. t. 2, 5, 6 — XXVIII. t. 1, 2, 5 — XXIX. t. 1, 2, 4, 5, 6 — XXX. t. 1, 2 — XXXI. t. 1, 2, — XXXII. t. 4 — XXXIV. t. 3, 4, 5 — XXXV. t. 5, 6 — XXXVI. t. 2 — XXXVII. t. 1 — XXXVIII. tábla 5. szám alatt.

bundát a hozzátartozó hasonló himzésű fekete selyem kötényvel a mult század végéről, a mult századtól a hatvanas évekig divatos magyar viselethez tartozó 22 női derekat s ingvállat, 15 kivartott pillangós és virágos női czipőt, 24 régi legyezőt, 2 himzett főkötőt, azután a tihanyi sirleletből 5 drb XVI. századbéli virágos ruhadarabot. Továbbá van 6 misemondó ruha, egyik középkori himzéssel (Jézus a keresztfán, kétfelől egy-egy angyallal, alatta Máriával s Magdolnával), egy másik, mely átszőtt virágos piros bársonyból készült, Báthori András bibornok és fejedelem czimereivel, mindegyik a kézdi-szentléleki egyházból és 6 egyéb egyházi czélra készült ruhadarab (stola, manipulus, bursa.) A szőnyegek közül 6 drb a fejedelmek korában behozott perzsa szőnyeg, 1 kínai gyökérszőnyeg s egy virágos zöld modern szőnyeg, mely első készítménye volt a sepsi-szentgyörgyi szövőgyárnak, ajándékozta Potsa József főispán úr.

Az agyag- és porcellánműek összes száma 533 darab. Ezekből több, mint negyedfélszáz *székelyföldi*; nevezetesen van 2 virágos porcellán-tányér Korondrul (Kelemen Lajosné és Bogdán Arthurné úrhölgyek ajándéka), azután 99 db virágokkal, madarakkal, szarvasokkal s emberi alakokkal díszített bokáj a mult századból s a jelen század első feléből, legnagyobb részük özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándékából; továbbá 1 cserép kulacs (1833. évszámmal), 26 tányér, 3 fazék, 1 porzótartó és 3 cseréphordó a régebbi időből, 37 db sepsi-szentgyörgyi majolika, 2 csik-csatószege modern virágtartó és 136 darab mostani cserépedény kézdi-vásárhelyi, kálnoki, bereczki, bodoki, bölöni, székely-udvarhelyi, csik-madarasi, csik-csatószegei és barcza-ujfalusi fazekasoktól. Ezekhez járul 51 darab régi kályhacserép jobbára stylizált virágokkal díszítve, köztük egy 1668. évszámmal és . . . I. KOVI fölirattal, egy másik két oszlop közt stylizált tulipánt ábrázoló csempe évszáma 1776, ugyanezen évből valók a „Bedő István — Kálnaki fazakas“ felirattal is; egyen, mely virágokkal és bokájjal van díszítve, a fazekas „István Miklósnak“ van nevezve; van aztán egy régi kályhacserép lovon ülő magyar vitézzel s egy töredék, mely Al-Torján találtatott magyar dolmányos férfi mellképével, mindegyik a XVII. századból.

Erdély többi részéből van 26 *szász majolika*, ú. m. 4 nagy korsó, 10 ón födeles és 8 födel nélküli korsó, 1 madár alakú edény és 3 földvári tányér; továbbá a *görgényi* gyárból 1 kék mázas bokáj és 7 kék szegélylyel ellátott fehér mázas majolika tál s egyéb edény; a század elején *D'André Ferencz* által alapított *batizi* (Hunyadm.) gyárból 1 fekete porcellán-csésze, *D'André*nak ezen specialitása, aztán 1 virágos fehér porcellán edény, 6 fehér mázas és 7 sárgás színű majolika edény; *Deésről* 2 kis virágtartó.

A magyarországiak közül a mult század második felében virágozott *holicsi* gyárból van 13, *Telkibányáról* 7, *Iglóról*, *Murányról* és *Sárospatakról* 1—1 porcellán és majolika edény,

A régi *bécsi* porcellánokból 51 db van a múzeum birtokában; van aztán 7 *meissen*i s 3 *delft*-*prágai* s egyéb vegyes külföldi porcellánok és majolikák egészítik ki a gyűjteményt.

Az üvegnyeműek darabszáma 57. Ha hihetünk a hagyománynak, ezek közt van *Apaffy Mihály* billikoma, *Kemény János* pohara s *Béldy Pál* tejüvegből készült éjjeli lámpája és pohára. Sokkal érdekesebb ezeknél egy 1698-ki üvegcép, mely fiait etető pelikánt ábrázol a következő felirattal: „Der Pelican mit seinen Blut die Jungen lebendig machen Thutt“; ajándékozta Beteg Bálint úr.

A faneműek, melyeknek száma 161, részint bútorok, részint különféle házi eszközök, mint sőtartók, poharak, máktörő mozsár, kanalak, villák, orsók, fonalesőrlő azután régi kulacsok, pogácsaminták, s egy népies eredetű mesterséges fazár, továbbá a haralyi határkimerő régi nagy faeke, egy 1716. évszámmal ellátott diszítmeny, részint pedig műfaragványok.

A régi bútorok közt első helyen említjük azon mult századbeli diszész rejtékes szekrényt, melyet özv. Cseréy Jánosné úrhölgy 1879. folyamán Zathureczky Gyula úrtól szerzett meg a múzeumnak. A szekrény számos fiókkal ellátott négyszögű ládát képez, két szétnyitható szárnyal és fődéllel; fődélének külső része stylizált lombozatot képező vasalással van ellátva, belső fele pedig ezüst berakással diszítve (az itt-ott hiányzó diszítést ólom és sárgaréz berakás pótolja) és pedig: a négy sarkán egy-egy tulipánnal; bennebb fekete mezejü kis háromszögekben 1—7—0—9. évszámmal; felső részében:

PROSPICIENTE
DEO

alsó részében pedig:

SPE
FIDE
ET
CHARITATE

felirattal, szintén fekete mezejü háromszögekben; közepén két élére állított fekete mezejü négyszögben jobbról — heraldikailag véve — a homoród-szentmártoni Biró*, balról a Vargyasi Daniel család czimere koszorúval környezve. E két czimereből következtetve, a szekrény a mult század első tizedeiben élt *homoród-szentmártoni*

* E czimert, mely két egymással szembe néző, szájukbun kopját tartó kettős farku oroszlánt ábrázol, alattuk, koronából kiemelkedő kivont kardot tartó pánczélos karral, fönt csillaggal, a paizs fölötti koronás sisakon három struccz tollal, a gr. Haller család czimerének nézték többen s ebből aztán az a „hagyomány“ származott, hogy a szekrényt a kolozsváriak gr. Haller János erdélyi kormányzóinak (1734—56.) készítették, a kinek harmadik felesége Vargyasi Daniel Zsófia volt.

Biró Sámuel és neje *Vargyasi Daniel Klára* számára készült és pedig a hagyomány szerint Kolozsvárott; később a szekrény özv. Ragályiné sz. Vargyasi Daniel Borbála tulajdonába került, a ki 1816-ban Zathureczky Istvánnak ajándékozta s tőle aztán Zathureczky Gyula úrra szállt. Egy másik, szintén mult századbeli festett tájképekkel ellátott rejtékes szekrénykét Czirjék Zsigmondné úrhölgy adományából bir a múzeum; családi hagyomány szerint az 1710. körül élt Récey Annáé volt. — Kint a folyosón egy nagyobb s egy kisebb egyszerű barokk-stylü szekrény vonja magára a figyelmet; amazt Jakab Gyuláné, emezt Szacsvay Miklósné úrhölgy ajándékozta. — Ugyanitt van fölállítva egy valamikor sötét vörösrre festett s két faragott csavaralaku, fönt három strucczottul szerű ékitményben végződő oszloppal ellátott sarokszekrény is, mely állítólag valamelyik Wesselényié volt. Egy régi könyvszekrény, melynek összes disztítése a rácsos ajtaja mellett levő két faragott hal, a XVII. században virágzott zabolai Basa család egykori kuriájából került a Székely N. Múzeumba; hogy Basa Tamás tulajdona lett volna, a ki I. és II. Rákóczi György alatt Háromszéknek volt a főkirálybirája: inkább csak föltevés, mint valódi hagyomány. Ugyanezt mondhatni azon préselt virágokkal disztített, fekete bőrrel bevont régi rozszant karosszékéről is, mely „Basa Tamás elnöki széke“ név alatt szerepelt; ez a szék is a régi Basa-kuria bútorzatához tartozott ugyan s valósággal XVII. századbeli; de arról is értesültem, hogy Basa Tamás nevével egyszerűen felülte-tési szándékból hozták kapcsolatba.

A székely népies bútorzatból megemlítünk egy udvarhelyszéki festett ágyvéget, melyet az élénk szinezetü virágdisztítés a népipar egyik legszebb darabjává tesz.

A *műfaragványok* közül kiválik egy virágokkal disztített névjegy-tartó; készítette a mult évtizedben Péter Ferencz s a Székely közművelődési egyesület ajándékozta a múzeumnak. A csinosabb darabok közé tartozik azon dohánytartó asztalka is, mely Kézdi-Vásárhelyen készült s 1881-ben került a múzeum tulajdonába.

A faneműek között megemlítünk még egy primitív régi *zongorát* a mult század elejéről s a pákái ref. egyház által 1886. őszén ajándékozott régi urasztalt festett virágokkal disztítve, 1781. évszámmal; a rajta levő fölirat szerint: „Isten ditsőségére tsináltatta N. B. E. Mihálsz Josef Uram meg hagyatot árva özvegye Nagy Klára aszszony.“

Ezekhez járul közel kétszáz *vegyes bőr-, csont-, kő- s egyéb néprajzi és ipartárgy*. Köztük jelentékenyebbek egy hétfalusi csángó öv bőrből préselt disztítással és két száz öz nagy rézgombokkal ékítve; azután régi faragott kőoszlopok Al-Dobolybul s Kovásznáról, tulipántokkal s a rétyi nyír jellemző virágjával, a tavi rózsával vagy népiesen „kupánvirággal“ disztítve, összesen 8 darab, 7 régi kézi malomkő (só őrlő), Maros-Vásárhelyről egy díszes bolt czímer vasból, virágindákból és rózsákból alkotott disztítmény

végén oroszlánt ábrázolva, egy rugókon járó vas pecsenyeforgató, gépczet. Ide tartozik 9 régi tudományos célra szolgáló készülék-mint: légsúlymérő, delectát, Döbereiner-féle gyújtókészülék, görécső sat. A csontneműek közül említésre méltó egy tájképet ábrázoló faragvány és egy kínai tűtartó különböző jeleneteket ábrázoló faragványokkal. Itt említünk meg ezüstdből és fafaragványokból összeállított díszes japáni karpereczet is, mely özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándékából került a múzeum tulajdonába.

III. Természettár.

A természetrajzi gyűjtemény még nagyon kezdetleges és csak igen csekély részben felel meg annak a feladatnak, a mit e gyűjteménynél első sorban megkívánhatni, hogy lehető hű képét mutassa a Székelyföld állat-, növény- és ásványvilágának. Itt még nagyon sok a tenni való; *emlős állat, madár, hal és hüllő* alig van egy-kettő, megemlítjük köztük a Mikó-Ujfaluban lőtt és Herepey Sándor úr által ajándékozott két hiuzt, a néhai Cserey Gyula által Imecsfalva környékén lőtt s ide ajándékozott kócsagot, a Potsa József főispán úrtól kapott gödényt s aztán egy kanalas gémet; a *rovarok* (160), *lepkék* (230), *csigák* s *kagylók* (700), *tojások* (230), valamint az *ásványok* és *közetek* (800) gyűjteménye is, bár hasonlíthatlanul nagyobb és jelentékenyebb, szintén megkívánja a főntebb jelzett cél szem előtt tartásával a rendszeres kiegészítést.

Az ásványok közt a szebb és nevezetesebb példányok közé tartozik 9 drb arany stufra, egy igen szép darab *Verespatakról* (Pálffy Samu úr ajándéka) s 8 kisebb darab *Abrudbányáról* (Damokos Miklós úr ajándéka), *Bucsum-Pojánról* (dr. Cseh Károly úr ajándéka) s meg nem nevezett helyekről (Daniel Gábor udvarhelymegyei főispán úr, Szentiványi Ignáczné és Ebergényi Sománé úrhölgyek ajándéka); egy ezüst stufra ólommal és antimónnal egyesesen *Gyergyó-Ditrőről* (dr. Cseh Károly úr ajándéka); egy ametiszt; *szárhegyi* márvány (Sztotyori József úr ajándéka); *dítroit* (Mikes Gyula úr ajándéka); a Cseh Lajos úr által 1881-ben küldött igen szép darab *kapnikbányai* rózsakvarc és kalczit, továbbá *deésaknai* sójegercek; a Geréb István úr által az imecsfalvi gyűjteménynek ajándékozott kőzet *Osdoláról* az „osdolai gyémántnak“ nevezett hegyi kristályzemcsékkal, melyek a Nagyág és Kopoló patakok völgyében fordulnak elő, ugyancsak tőle és Tankó János úrtól kapott a múzeum több ilyen apró szemecs is; vannak kristály-szemek Máramarosból is; szép kristály-jegercek meg nem nevezett helyekről stb. Itt említünk meg 5 kisebb *meteorkönet*, melyet az 1882-ik évi február havi meteorhullásból *Gyulatelkén* találtak s azon év nyarán Czákó Károly honvédszázados úr küldött a múzeumnak.

A palaeonthologiai gyűjtemény nem nagy, de van benne

nehány fölötte érdekes példány; ilyen: a *Bardoczon* lelt Mastodon-fog, — Koch szerint, ki az Erdélyi Múzeum-Egyletben ismertette, az Erdély területén meglehetősen ritkán található „Mastodon Arvernensis Croizet et Jobert“ válfaj zápfoga; aztán ugyancsak Koch meghatározása szerint egy „Cervus Capreolus L.“ fogsora lignit-rétegben, melyet a *Köpeczi* szénbányában találtak; Cervus Megaceros agancsa *Köpeczről*; barlangi medve (*Ursus spelaeus*) koponyák *Aggtelekről* s a *petterei* barlangból, ugyaninnen 2 szárcsont, 2 fog az *almási* barlangból; továbbá mammoth-csontok, u. m. *Magyarósrul* (Udvarhely) egy fog, *Árapatakról* agyarrészlet, a *Küküllő-mentéről Haranglábról* medenceze csont és 2 agyar, *Nagy-Selykről* 2 egész fog, 2 töredék és csigolyadarab, találtak a patak melletti hegven 2 méter mélységben 2 ősrorszarvu foggal együtt, azután *Koborrul* oldalborda, forgócsont, fog és részlete, *Nagy-Ludasról* fog, *Szolnok-Dobokából* fog, *Tószegről* 2 állkapocs, az egyik foggal együtt és egy ismeretlen lelhelyü, de talán a Székelyföldön talált szárcsont, melyet néhai Bertalan Ida úrhölgy ajándékozott az apja hagyatékából 1882. elején; van aztán egy bölény koponya-részlet a *nagy-baczoni* patakból; őstulok szarv *Tószegről*, ősr szarvasagancsok ugyanonnan, a Fel-Doboly és Prázsmár közti *Kotorpatakából*, *Illyefalváról* s több példány ismeretlen lelhelyről. Ezekhez járulnak a csiga-kövéletek, nagyobb számmal *Felső-Lapágyról*, s aztán a *Bucsesdről* és *Pulyról*; vannak a Székelyföldről is, mint: *Árapatakról* (*Conger*a-kövéletek), *Bibarczfalváról* (vizi para barna vasérczben és anodonta agyagos kőben), a *sepsi-szentgyörgyi* lignit-bányából; ide tartozik egy coelenterata-féle kövület *Gelenczéről*. Egy szép hallenyomat kőszénben külföldi, Dél-Tirolbul való; ajándékozta 1882. folyamán Dercsenyi László úr.

IV. Könyv- és Oklevéltár.

A könyvgyűjtemény 976 darab történelmi, földrajzi és régészeti, 1119 drb jog- és államtudományi s nemzetgazdasági, 1226 drb nyelvészeti és szépirodalmi, 979 db természet- és mennyiség-tani, 764 drb hittani és 187 drb bölcsészeti művet, továbbá 209 drb hírlapot s folyóiratot, 116 drb régi (1711. előtti) magyar és magyarországi nyomtatványt és 296 drb kéziratot foglal magában; ezekhez járul mintegy 3000 drb vegyes könyv (országgyűlési nyomtatványok, iskolai értesítők, naptárak, schematismusok, hírlapok, alapszabályok, jelentések, encyklopaediák, duplumok stb.) a folyosón levő szekrényekben és ládáknban elrakva, továbbá 3000 drb apró nyomtatvány (szinlapok, gyászjelentések, meghívók, hirdetések, proklamációk stb.), így a könyvtár összes állománya megközelíti a 12 ezer darabot.

A 116 darab 1711. előtti magyar és magyarországi nyomtatvány közt 5 unikum van, u. m. a *kereszturi kalendari*um 1618-ra,

Farkas Imre által nyomtatva. *Siderius János* „Catechizmusának“ 1624-ki debreczeni kiadása, mindegyik csonka s könyvtáblából van kiáztatva, továbbá *Paduai Julius Caesar* „Számvető Táblájának“ 1692-iki löcsei kiadása, *Catonis* „Disticha moralia“ Brassó 1608., *Fröhlich* Ephemeris Astr. eccl. hist. anni 1646. Bártfa; mindezek ismeretesek az irodalomban részint Szabó K. Régi Magyar Könyvtára, részint a Magyar Könyv Szemle közleményei után. Meg van továbbá *Pesti Gábor* biblia fordításának (Bécs 1536.) *Székely István* világkrónikájának (Krakkó 1559.) és *Werbőczy* Magyarország dekretumai magyar fordításának (ford. Weres Balázs, Debreczen. 1565.) egy-egy csonka példánya, *Szikszai Fabricius B.* nomenclaturájának Szabó K. által csak egy példányban említett 1630-ki bártfai és *Bethlen Farkas* történelmi művének 1683-ki keresdi ritka kiadása, a *Keserői Dajka János* és *Geleji Katona István* által szerkesztett „Öreg Gradual“ (Gyulafehérvár 1636.) azon példánya, melyet Rákóczi György Basa Tamásnak ajándékozott, a *Viradi biblia*, az 1689-ben Belgrádban (az az Gyulafehérvárott) kiadott oláh „*Molitevník*“ stb. Incunabulum csupán egy 2 levélből álló missale töredék van, melyet könyvtáblából áztattam ki. A ritkább és kéréssettebb nyomtatványok közé tartoznak még a következő művek: *Julius Caesar* 1513-ki Aldius-féle és *Aeneas Sylvius* német és cseh történetének 1524-ki kiadása, az 1663-ki *Nürnbergi* török és magyar krónika képekkel ellátva (a képek hiánytalanul megvannak), gr. *Nádasdy F. Zrinyi P.* és *Frangepán Ferencz* porének leírása (Vera descriptio Criminalium in Fr. de Nadasd etc. Bécs. 1671). II. *Rákóczi F.* és *Bethlen Miklós* emlékiratainak első (1739-ki francia) kiadása, *Ráby Mátvás* emlékiratai, azután a múlt századbeli ponyvairodalomból: *Tzigányok Végső Romlásáról Való Szép Historia* („Nyomtattatott abban az Esztendőben. Midőn Tzigányok voltak gyötrelemben“, vagyis a kezdő verssorok szerint 1768-ban, kis 8. r., 4 számozatlan levél. Nagyon ritka), *Argirus* históriájának egy 1768—75. közti kiadása („Nyomtattatott ebben az Esztendőben“), *Salamon* és *Markalf* (1769.), *Olasztelki Kolumbán Jánostól*. Vida György históriája (1770.), *Comico-Tragoedia* (1775.), *Stilfrid* és *Bruntzvik* (1774.), stb.; továbbá *gróf Forgách Simontól* Rákóczy discursusai (Adatok a magyarok történetéhez. Közölve Császár Ferencztől. Budapest. 1848. Példányai nagyon megritkultak.) Az 1848/9-ki hirlapok közül megemlítjük a Csik-Szeredán néhány számban kiadott és csak két példányban ismeretes *Hadi Lap* előfizetési felhívását, azután az *Amicu Poporulu* czimű hazafias oláh lapnak 1848. jul. 18-30-ki (vagyis 8-ik) számát (Szimyei J. a Magy. Könyvszemle 1877. évf. 241. l. csak az okt.—decz. számokat említi, ezen szám tehát eddigelé unikumnak tekinthető.)

A kéziratok közt, melyeknek darabszáma 296, néhány fölötte becses található, de valamennyit túlhaladja egy, a XV. század második feléből származó és zsoltárokat, himnuszokat, szerzetesi szabályokat és Jézus kinszenvedésének történetét magá-

ban foglaló kézirat, melyet a magyar irodalom *Apor-codex* néven ismer. A — fájdalom — nagyon megcsonkított codex egész terjedelemben megjelent a Nyelvemléktár VIII. kötetében s ugyanott Volf György részletesen ismértette; Simonyi Zsigmond összehasonlításaiból kitűnt, hogy a Zsoltárok azon bibliafordításhoz tartoznak, melynek egyéb részletei a Bécsi vagy Révay- és Müncheneri vagy Jászay-codexekben maradtak fenn. E fordítás a XV. század elejéről való s a keleti magyarság, talán a moldvai hussziták közt jött létre; hiszen a négy evangéliumnak a Müncheneri codexben foglalt másolatát is Moldvában, Tatros városban végezte Németi György 1466-ban. Az Apor-codex is másolat, és pedig három kéznek a munkája; a még meglevő szöveg körülbelül csak $\frac{1}{3}$ -da annak, mint a mennyi lehetett az egész könyv. Hogy e becses kincs értékéről kellő fogalmat nyújtsunk: megemlítjük, hogy az egész középkori magyar irodalmat mintegy 50 codex foglalja magában, ezek közül is a $\frac{4}{5}$ rész 1500—39 közti másolat, úgy hogy az Apor-codex időrendi sorozat szerint a 7-ik helyet foglalja el.* Erdély területén az Apor-codexen kívül még csak egyetlen egy középkori magyar codex van: a gyula-fehérvári Batthiány-könyvtárban levő Döbrentey-codex, melyet 1508-ban, másolt Halabori Bertalan.** A Székely N. Múzeum ezen értékes kézirat birtokába Pünkösti Gergelyné, b. Apor Zsuzsánna úrhölgy ajándékából jutott; a könyv huzamosabb ideig volt az Apor-család tulajdonában, mit bizonyít azon körülmény is, hogy a táblára már b. Apor Péter följegyezte a nevét; az irodalom a legalább is másfél százados megőrzésért azzal fejezte ki háláját, hogy az Apor-család nevével nevezte el a codexet.

A XVI. századból két codex van a múzeum tulajdonában; egyik a *Csereyné-*, másik a *Vasady-codex*. Mind a kettő verseket foglal magában; amazt Balázs diák írta össze 1566-ban s többek közt egy új költőnővel és Tinódi Sebestyénnek egy azelőtt ismeretlen versével (Jázonról és Médeáról) gyarapítja a XVI. szá-

* 1. Halotti Beszéd (Pray-codex) 1225. körül. — 2. Königsbergi töredék XIV. század eleje. — 3. Ehrenfeld-codex XIV. sz. vége. — 4. Bécsi vagy Révay-codex XV. század első fele. — 5. Müncheneri vagy Jászay-codex 1466. — 6. Szabács viadala (Csiesery-codex) 1476. körül. — 7. Apor-codex 1480—90. körül. — 8. Fánchy Antal naptára 1489. — 9. Festetich-codex (Kinizsiné imakönyve) 1494. — 10. Winkler-codex 1506. s így tovább. A codexeken kívül egyéb magyar nyelv emlékek a XV. századból: Pannónia megvétele, Siralom ének Both János veszedelmén 1490., Emlékdal Mátyás király halálára 1490., Orvosi rendelet mellbaj ellen 1416., Belkényi Pál záloglevele 1452., Vér András menedéklevele 1473., Albert tihanyi apát levele 1486., Nyirkállói Tamás szógyűjteménye 1484., Németújvári glossák 1470., Csiziók 1462., a budapesti egyetemi könyvtár egy XV. századbeli latin codexének glossái.

* Legtöbb középkori magyar codex van a budapesti N. múzeumi könyvtárban (16), azután jön a budapesti egyetemi (6) és a M. tud. akadémiai könyvtár (6), az esztergomi primási könyvtárban van 3 s a keszthelyi Festetich kvrtban 2, máshol egy-egy.

zadbeli magyar irodalmat; az utóbbi megjelent Tinódi Sebestyén Szilády Áron által szerkesztett összes műveinek 371—381. lapjain. A két codexet még néh. Vasady Gyula elküldte a m. tud. akadémiának lemásolás végett s jelenleg is ott vannak. A nem magyar nyelvű XVI. századbeli kéziratok közt megemlítünk egy német *imakönyvet* 1528-ból s aztán a *Sachsenspiegel* azon (magnorgált) másolatát, mely Werbőczy dekretumai magyar fordításának 1556-ki debreczeni kiadásához van kötve.

A XVII. századbeli magyar kéziratokhoz tartozik egy *Szakácskönyv* (jelenleg a budapesti tud. egyetem könyvtárának van kikölcsönözve), melyet özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándékozott a múzeumnak, *Haller J.* 1686/7-ki naplójegyzetei, egy 1677-ki *Orvosi könyv* (Sambler Domokos úr ajándéka), *dálnoki Csernátoni N.* 1673—1687. közti magyar és fia Gerzson 1695—1703. közti latin nyelvű naplója s egyéb jegyzetei (ajándékozta Czirjék Zsigmond úr), *Szentkereszti András* 1693—94. közti leveles könyve (özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándéka), *Gidófalvi Gábor* gazdasági jegyzetei 1685—93. évekből s ugyanehhez kötve Gerardi Joannis Vossi „Rhetorices Contractae“ cz. latin műve, (ajándékozta Daniel Gábor udvarhelymegyei főispán úr), *Szathmári András* 1665—1723. közti emlékkönyve (tartalma: versek, emlékmondatok, latin példabeszédek s aztán „Alphabetum Schyticum“ czímmel az őszékely *abc* a Bél M. által közölt abc-hez hasonló jelleggel, — ajándékozta Szabó Venczel úr), *Gúnyversek* Háromszék és Miklósvárszék falvairól (1675-ből), *Zsoltárok* magyarázatokkal (írta Makai István 1656. május 23), *törvények* (XVII. századbeli másolatban, ajándékozta Szinte László úr) stb.

Egyéb nevezetesebb kéziratok: az *agyagfalvi székely nemzeti gyűlés* 1506-ki végzése s a *székely nemzet törvényei* (1559) mult századbeli másolatban; községi törvények, mint *Szemerjái* (1725), *Szotyoré* és *Kálnoké* (1727), *Kis-Borosnyóé* (1727), *Dedrádé*; *gr. Tholdalaghy* naplója (1733—34.) s ifj. *gr. Tholdalaghy László* genealógiai gyűjteménye, *Barabás György* országos követ előterjesztése az 1702-ki országgyűlésen a székelyek sérelmeiről, *Geréb János* halotti bucsuztatója (1707), *Szabó Ferencz* és *Borsos Sebestyén, b. Apor Péter* (Metamorphosis Transylvaniae. Leirta dálnoki Miklós József 1736. és Nonnullarum familiarum Genealogica deductio) és *Cserey Mihály* történeti műveinek másolatai, az utolsó 3 példányban; Bethlen Farkas műveinek *Barabás Sámuel* által 1770-ben készített s kéziratban maradt magyar kivonata „Erdély és némely részének valóságos Históriaja“ czímmel s folytatva 1741-ig (leirta léczfalvi Keresztes István 1775. Udvarhelyen; számos mult és jelen századbeli *gúnyvers*, közte az 1764-ki országgyűlés tagjaira, „*Explicatio Amoris*“ czimű költemény (1756), egy *passió-tördék* a jelen század elejéről, *Bánffy Dénes* pörénck leírása „*Causa Criminalis Comitum L. Baronis Dionisii Banfi MDCLXXIV*“ czímmel, *Bornemisza Lászlónak* egy német szakácskönyve (1755),

a *Karatnai* nemes ref. ecclesia matriculája (1787), *Marosszék* törvényes szokásai (Constitutiones Inclytæ Sedis Siculicalis Marus Anno 1718.), egy „*Szabadságnak az európai igazgatók által elnyomtatott gondolkodási kívánása*“ (Kolozsvár 1798) című kézirat, a *Székelyek Sérélmé* cz. kézirat a jelen század első feléből, *Zathureczky István* 1849-ki és kufsteini naplójegyzetei, számos történelmi, jogi, philosophiai compendium s predikáció a múlt és a jelen századból sat.

A könyvek sorozatához még 3 olyan mű tartozik, melyek fölemlítését nem mellőzhetjük. Az egyik egy nyomtatott *khinai* munka, másik kettő pedig fakéregre (talipot-fa) karczott *kelet-indiai*, talán tamil és telugu nyelvű vallásos tartalmu kézirat. Xántus János és Bálinth Gábor urak ajándéka.

Az oklevéltár összesen 3900 darabból áll, melyek azonban kevés kivétellel az 1600 utáni időkből valók. Kor szerint így oszlik meg az oklevelek száma: a XIII. és XIV. századból van egy-egy újabbkori másolat, a XV. századból 3 eredeti és 6 újabbkori másolat, a XVI. század első feléből van 18, a második feléből 177 drb, a XVII. századból van 1544 drb, a múlt századból 1289 drb, a jelen századból 521 drb, a többi be nem osztott múlt és jelen századbeli oklevél. Az eredetiek közt a legrégebb *Váraskeszi Lépes Loránd* erdélyi alvajda 1427. jul. 2-án (nono die festi Nativitatis Sancti Johannis Baptiste) Benchenchen kelt oklevelének töredéke, melyben az *Antal* kolozsmonostori apát és *Tamasffalvi Gergely* fia *György* között folyt pert, melynek tárgyalására Keresztelő Sz. János oktávája (julus 1) tüzetett ki, mivel a török ellen a havasalföldi részek felé kell mennie a sereggel, Szent-Mihály napjáig halasztja el. (Szentiványi Kálmán úr ajándéka.) Ezen kívül még csak két eredeti oklevél van a múzeumban a XV. századból. Egyik *gr. Báthori István* (Comes Stephanus de Bathor) erdélyi vajda és székely ispánnak *Miklós* kértére *Tho . . . y Imréhez, Zengel Jánoshoz, Budai Kelemenhez* és *Ferenczhez* 1487-ben (feria secunda proxima ante) Wasarchelről intézett rendelete, melyben meghagyja nekik, hogy mivel *Ozdi Thathay István* bizonyos esküt, melyet a kolozsmonostori konventnél helyezett el, nem nemesek és laikusok előtt tette le: a gyulafehérvári káptalan előtt ugyanezen ügyben tegyenek vallomást, (Gyulay Lajos úr ajándéka.) A másik egy hártján kiállított papi bizonyítvány 1488. április 5-éről (in anno dom. millesimo cccc-tesimo octuagesimo octauo sabbatis quatuor temporum, quibus diuinia cantantur: Venite adoremus et proci-damus, veni et ostende, et exinde successive sacro sabbatho) Gyulafehérvárról keltezte, melyben *Pál* argisi püspök, (Geréb) László erdélyi püspök és az apostoli szék legatusának helyettese bizonyítja, hogy a gyulafehérvári egyházban megtartott papszentelések alkalmával *Thorya-Vassarheli Literatus János* fiát *Miklóst* az e végre kiküldött bizottság megvizsgálván, mint tudományánál,

erkölcesinél és koránál fogva alkalmast a papi rendbe tölveendőnek ítélte. (Kovács Ferencz marosvásárhelyi apát-plebános úr ajándéka.) A mohácsi vész előtti időből még a következő eredeti oklevelei vannak a Székely Nemzeti Múzeumnak: 1513. január 30. Héderfaya. *Héderfáji Barlabássy Lénárt* erdélyi alvajda és a székelyek alispánjának rendelete Sepsy szék király- és székes bíráihoz s többi előkelő embereihez a néh. *Egerpathaky László* székely öröksége fölött *Bevssenywi Babos Lukácsné Kata* asszony és *Bythay Bevssenywi Benedek* között folyt pörben (Gyulay Lajos úr ajándéka.) 1514. jan. 3. Zenthgergh. *Bikfalvi Marhalth Péter* Sepsy község bírása (judex possessionis Sepsy, a „possessio“ alighanem a „communitas“ helyett van magyaros észjárás szerint) Sepsy szék nemeseivel és előkelőivel együtt bizonyítja, hogy *Bezenewi Babos Lukácsné Katalin* asszony előttük mindenmemű pörben megbízottjainak Mátyás bezenewi presbitert, azután Werbeczy István ítélőmestert és más megnevezett előkelő egyéneket, továbbá Babos Jánost, Barolthi Deák Gergelyt, Babos Lukácsot és Thiley Istvánt vallotta. Érdekes a papirba nyomott gyűrűpecsét, mely Háromszék czímerét, a kissé görbe kivont kardot tartó kart ábrázolja, a kard hegyére szűrt szív helyett azonban itt a kar felső része és a kard között egy csillag látható, (Gyulay Lajos úr ajándéka.) — 1519. jul. 13. Thorya-Wasarhel' *Zapolyai János* szepesi gróf, vajda és székely ispán rendelete *Althorjai Theurewk* — — — és *dalnoki Hadnagh Péternek*, hogy a néh. *Marthonfalwi Békés Zsigmond* fia *Adorján* és *Osdolai Kwn Antal* közt Warhegh, Bytham és Maxa birtoka fölött folyt perben tanuvallatást eszközöljenek. (Gyulay L. úr aj.) — 1520. aug. 17. Héderfája. *Barlabássy Lénárd* alvajda és székely alispán oklevele *Arapataki Demeter* öröksége fölött a leány negyed miatt *Arapataki Barnabás* és *fyadfalvi Geréb András* közt folyt pörben, (Potsa József főisp. úr aj.) — 1522. márcz. 12. Zekel wassarheli. *Báthori Zanyzloffy István* erdélyi alvajda és székely alispánnak némely erdélyi nemesekkel és székelyekkel együtt tartott törvényszéken hozott ítélete azon hatalmaskodás dolgában, melyet a közelebb múlt zavaros időkben *marthonfalwi Békés Adorján*, *Besseney András* és *Illés*, *Zewrchei Boldizsár* és *István* követtek el, feltörvén a markosfalwi egyházat s onnét néh. *Damokos Tamás* özvegye *Erzsébet* asszony házának kincseit fegyveres kézzel elragadták azon ürügy alatt, hogy azok néh. *Becze Imre* tulajdonát képezték s így az ő számkivetésben levő fiát illetik; a törvényszék a hatalmaskodókat személyenként 24 fítra ítélte s az alvajda a végrehajtással *nywythodi Janossy Jánost*, *zabolai Raacz Andrást* és *Mykes Jánost*, *zenthmarthoni Balinth Jánost* s *Loocz Andrást* és *sygedi Czakó Pált* bizta meg. (Gyulay L. úr aj.) — 1523. Ymechfalwa, *Margit* asszony, néh. *Ymech Antal* özvegyének *Albert* naythodi plebános és mások előtt tett végrendelete. (Gyulay L. úr ajándéka.)

A későbbi oklevelek közül megemlítjük az eddig napvilágra kerültek közt a legrégebb magyar nyelvű székely oklevelet, mely kelt Bessenico faluban, 1542-ben, Dienes vértanu ünnepe utáni legközelebbi csütörtökön* s tartalma *Besseney Gáspár* özvegye *Erzsébet* asszony és Szent-Iwanból *Illiesy Boldisarné Cathalin* asszony egyezsége a *Rethy Forró Gáspárról* törvénnyel meghozott s *Gidófalvi Keower János* szekes byro által nekik ítelt két hold földről. (Gyulay L. úr aj.) Egy kelet nélküli oklevél XVII. századbeli másolatban *Radul* havaselvi vajda *I. Ferdinándnak* tett hűség esküjét foglalja magában. *Mihály* havaselvi oláh vajda és a császár erdélyi helytartója 1599. nov. 22. Gyulafehérvárott kelt magyar levelében meghagyja minden rendü és rangu személyeknek, különösen pedig *Zalásdi Dániel* udvarhelyi és *Thamasfalvi János* maroszséki kapitányoknak, hogy mivel *Bethlenfalvi János Geréb* özvegyét *Suki Borbálát* s fiát *Péter Gerébet* minden javaival együtt oltalma és gondviselése alá vette, őket háborgatni és bántani ne merészeljék. Az 1600. nov. 4-ki *léczfalvi országgyűlésen* megjelent főurak, u. m. Chiaky István, Kornis Gáspár, Bornemissza Boldizsár, Alárd Ferencz, Tholdy István, Bodoni István és Mindszenti Benedek intézkedése *Sennyey Pongrácz* javainak a kézdi-vásárhelyiek által történt feldulatása ügyében. *Bethlen Gábor* fejedelem 1616-iki oltalom levele a tatrosiak részére. A *moldvai vajdának* 1632. aug. 30. Jassiból *maksai Jankó Mihályhoz* intézett magyar levele, tudatván vele azon intézkedéseket, melyeket a bizonyos moldvai boérok által letartóztatott juhái ügyében tett. Több oklevél vonatkozik az 1657-iki lengyel hadjárat alkalmával a krimi tatárok által elfogott erdélyi hadsereg egyes tagjainak raboskodására; így egy 1659. jun. 28-án kelt oklevélben *altorjai Apór Andrásné Sándor Judit* a férje váltságdíjának beszerzése végett egy hold földet Al-Torján zálogba ad 12 tallérért kézdi-vásárhelyi *Aszalos Imrének*; ugyancsak tőle s anyjától *Aszalos Mihálynétól* vesz kölcsön 1665. aug. 23-án kőröspataki Kálnoky Mihály, tamásfalvi Thury Ferencz és kézdi-vásárhelyi Jancsó Péter előtt száz öreg tallért vagy kétszáz forintot *alcsernátoni Damokos János* az öcsse *Péter* kiszabadítására; érdekes *magyardélti Jármí Györgynek* Krimben Kupcsák nevű faluban 1659. május 26-án kelt és öcsscéhez *Jármí Ferenczhez*, Rákóczi Zsigmond volt udvari kapitányához, a későbbi váradi kapitányhoz és a hajduk főgenerálisához intézett levele, melyet — úgy látszik — egy Izsák nevű zsidó szolgáltatott kézhez, e levélben kéri az öcscsét, hogy a váltságdíjba követelt 1200 tallért szerezze össze, de egyuttal arra is figyelmezteti, hogy a váltságdíj elhozataláért küldött tatár előtt titokban tartsa vagyoni állásukat, nehogy még többet követeljenek; *Hadnagy János* a dálnoki birtokrészét köti le *Zoltay Istvánnak* a

* A Székely Oklevéltárban a legrégebb magyar nyelvű okirat 1545-ből van (II. k. 72. l.)

váltságdíj lefizetésére kölcsönvett 186 frtért, mely birtokot 1666. szept. 2-án *dálnoki Veres Imre* vesz zálogba Zoltaytól; egy 1666. febr. 6. Jászvásárban keltezett s a csángó nyelvjárás sajátosságait magán viselő oklevél szerint *piskolti Harmaty György* a Bély Pál Jászvásárban időző emberétől *márkosfalvi Székely Istvántól* kérte kölcsön a tatártól „szanczba“ (sarcz) követelt 440 tallért, minthogy az ő pénze a kitűzött időre nem érkezett meg Jászvásárba, hol arra várakoztak s csak két héttel később vitte el Rhédey Ferencz szolgálja, de akkor is csak 300 tallért, a főntebbi oklevélben tehát arra kötelezte magát *Harmaty mezőbánczi Híre István, dálnoki Veres Imre* (Bély Pál egyik embere) és Jászvásáron lakó *Borsi* vagy *Borsai István* előtt, hogy Veres Imrével Bély várába Bodolára megy s ott várja be a még hiányzó 140 tallért és ha 22 nap alatt meg nem kapná hazulról, két annyit fizet helyette s erre minden jószágát lekötötte; *Bély Pál* rabságára egy 1662. okt. 12-én Bodolán kelt oklevélben találunk vonatkozást, a melyben Bély *Orbay Jánosnak* a raboskodása idején iránta tanusított szolgálataiért és fáradozásaiért egy *Szőcs Andor* nevű jobbágy gyermeket ajándékoz.

Érdekesekek *Kemény János* fejedelemnek *Váradi Gyulai István* fogarasi várnagyhoz 1661-ben irt sajátkezü levelei, melyek több új részlettel járulnak ama mozgalmas év történetéhez; a *portai kapitánok* utasításai s egyéb a portai követségre vonatkozó oklevelek, minők: *váradi Gyulai István* utasítása, járandóságai s Apaffy M. törökországi követének a szultánhoz intézett beszéde (1668-ból), *Székely Mózes* kineveztetése, esküje, utasítása, a török fogságból Teleki Mihályhoz és anyjához irt levelei, tudósításai a török mozgalmakról (1684—85), *Apaffy Mihály* levele *Vizaknai Nagy Istvánhoz* a portai követségre való kineveztetéséről s utasításai a fényes kapunál és nagyvezírnél való teendőik, bizonyos adósság megfizetése s a moldvai vajda segélyezésére vonatkozó hírek meghazudtolása felől, továbbá a portai ajándékok listája (1682—1686); *Apaffy Mihály* levelei *Köprili Ahmed* nagyvezírhez (1668), azután a herceghez (*Lotharingi Károly*) s egy csász. kormánytanácsoshoz, melyekben az erdélyi ügyek támogatását kéri (1687—88); IV. *Mohammed* szultán 1052-ik évi (1655) fermánja II. *Rákóczi (Ragocsi) György*höz, melyben az adó pontos befizetéséért elismerését fejezi ki s biztosítja kegyelméről a fejedelmet, ha tovább is megmarad a fényes kapu iránti hűségben; *Szulejmán* pasának török és magyar levele az eszéki táborból; I. *Lipót* körözö levele Nógrád megye rendeihez intézve, melyben tudatva II. *Rákóczi Ferencz*nek a bécsűjhelyi börtönből való menekülését, a fejére díjat tűz ki s elrendeli üldözését; II. *Rákóczy Ferencz* s gr. *Beresényi Miklós* rendeletei (1703—1707); *Károlyi Sándor* levelei *Geréb József* kapitányhoz (1710—11); az 1704. jan. 15-ki *Némedi melletti csatában* részt vettek lajstroma; a II. *Rákóczi Ferencz* táborában levő *székely ezred* kimutatása (1710); *Graven* cs. ezredes rende-

lete Háromszékhez a fegyverek és zászlók kiszolgáltatása felől (1705). Az újabb korból megemlíti az 1848/9-ki függetlenségi harcban elesett *háromszéki honvédeknek* minden egyes község részéről hivatalosan kiállított névsorát, melyet a Rikán beléli honvéd-egylet gyűjtött össze s 1883. november 2-án ünnepélyesen helyeztet el a Székely N. Múzeumban.*

A fentebb ismertetett oklevelek sorozatát még a nemesi és primipilaris levelekkel egészítjük ki, melyek a következők: 1591. máj. Gyula-Fehérvár. Báthori Zsigmond *bardosi Bodor Lászlót* és *Istvánt* a czimeres nemesek közé emeli, a czimer azonban hiányzik az oklevélről. 1593. jul. 9. Gyula-Fehérvár. Báthori Zsigmond fejedelem *Eresztevényi Eresztvény Balázst* és *Mihályt* a pixidariusok rendjéből a primipilusok közé emeli s eresztevényi házukat minden adófizetés alól kiveszi. 1606. ápr. 7. Kassa. Boeckai István fejedelem *Hodor Kelemen* kézdi-vásárhelyi papot nemesi előjoggal és czimerrel ajándékozza meg. 1607. márcz. 25. Maros-Vásárhely. Rákóczi Zsigmond fejedelem *Komollói Gazda Mártont* primipilusi előjogokkal ajándékozza meg, komollói házát kivéven mindennemű adózás alól. 1610. máj. 30. Torda. Báthori Gábor fejedelem primipilaris levele maksai *Pethő György* részére. 1621. ápr. 15. N.-Szombat. Bethlen Gábor fejedelem a pohárnokát, *Teőreők Mihály* nevű ifjut, ki muzulmán apától és keresztyén magyar anyától származott Konstantinápolyban s innen az erdélyi udvarba kerülve, a keresztyén hit czikkelyeiben oktatást nyert s az urvacora felvételével az egyházba befogadtatott, és vele együtt mostoha apját *Berseni Benedeket*, anyját *Pethő Margitot* s anyjáról testvérét *Berseni Györgyöt* megnemesíti és czimerrel ajándékozza meg. (Az oklevél kezdőbetűi virágokkal díszítvék.) 1630. máj. 3. Gyula-Fehérvár. Katalin fejedelemasszony *Papolczi Kis Mihályt* s vele fiait *Mihályt*, *Boldizsárt* és *Miklóst* a primipilusok közül a czimeres nemesek közé emeli. — 1631. jun. 24. Gyula-Fehérvár. I. Rákóczi György *Imecz falui Buda Bálintot*, ki már elébb is primipilus volt, újólag beveszi a primipilusok közé s Imecz fíaluán levő házát minden adózás alól fölmenti. 1642. febr. 21. Gyula-Fehérvár. I. Rákóczi György igen díszesen kiállított, élénk színezésű renaissance-izlésű virágfüzérrel ékített czimeres levelében *Eresztevényi Eresztevényi Istvánt*, a székely lovasok alhadnagyát (viceductor) a primipilusok közül a nemesek közé emeli. 1655. jun. 28. A Plojest melletti táborban. (Datum in Castris nostris Transalpinensibus ad oppidum Ploest metatis.) II. Rákóczi György bardoczszéki hermányfalvi *Deső Jakab*, id. *Peteő György*, *Bálint* és *János*, *Boda János*, *Damokos Ferencz*, *Barrabás István* és *Bálint*, id. *Albert János*, *Hajdu Gergely* és *Keőfaragó János* lovas pixidariusokat, kik ezen a

* E névsort közöltem a „Nemere“ és „Székely Nemzet“ 1883-ik évi november és deczember havi számaiban.

lázadó havaselveiek ellen viselt hadjáratban magukat kitüntették, a primipilusok közé emeli. 1655. márcz. 18. Gyula-Fehérvár. II. Rákóczi Gy. *Szabó István* gyula-fehérvári primipilust és nejét *Szászsebessi Rusát* czimerrel és nemesi előjogokkal ajándékozta meg, a czimer azonban hiányzik az oklevélről. 1669. febr. 24. Gy.-Fehérvár. Apaffy Mihály *Ternovai Pater János* görög eredeti jövevényt, feleségét *Gazdagh Lambát*, fiát *Kristófot* s leányait *Máriát* és *Theodosiát* nemesi előjogokkal és czimerrel ajándékozta meg. Ugyanezen évben decz. 1-én Bécsben kelt *Zabanius Izsáknak* s vele nejeének *Stirbitz Reginának* és fiának *Zsigmond* és *Jánosnak*, a hirhedt *Szász János* nagy-szebeni királybirónak is I. Lipóttól nyert czimeres nemesi levele. — 1736. decz. 16. Bécs. III. Károly *Adorján Adalbert* és *Dávid* testvéreket újlag megerősíti régi nemességükben, melyet őseik *Tamás*, *Boldizsár* és *Pál* 1578-ban Rudolf királytól nyertek s a mely Pozsony, Zemplén, Heves és Külső-Szolnok s Borsód megyékben kihirdetett, de az eredeti levél elveszett, azonban hiteles másolata elékerült a jászói káptalanban. — Igen érdekes egy 1668. márcz. 12-én Fogaras várában kelt hártýára irt oklevél, melyben Bornemissza Anna fejedelmasszony a Fejérvármegyében Fogaras földén Dridif nevű faluban lakó *Gorhun Jánost* és fiágon levő maradékait *boéri szabadsággal* ajándékozta meg.* A boérok — mint ezen magyar nyelvű oklevél mondja — örökös birtokukban „minden adózás, dézma adás és egyéb szedéstől, vevéstől“ fel voltak mentve, de hadviselés alkalmával „jó paripásan, fegyveresen és tisztességes posztóköntösben“ tartoztak megjelenni s „törvényes dolgokban s egyéb közönséges igazságban is a (fogarasi) várnak tiszteitől“ függték. Az oklevél Szentiványi Kálmán úr ajándékából 1886. tavaszán került a múzeumba.

V. Képek, metszetek.

A Székely N. Múzeum gyűjteményei közt legszegényesebb a képgyűjtemény, mely áll 37 olajfestményből, 15 mult századbéli polion-képből, 7 khinai képből, 9 szoborból (közte egy *Révay Pálné* úrhölgy által agyagból készített relief, Luther bronz szobrocskája, 5 domborkép, u. m. Mária Terézia, II. Ferencz, I. Napoleon, Stír-bey és Euterpe s 2 festett faszobrocška), azután fa-, réz- és aczél-metszetekből, kő- és fénynyomatokból, fényképekből s 13 a folyosón kiállított vegyes képből. Az **olajfestmények** nagyobbrésze arczkép; közöttük megemlítjük *Cserey Ignác* 1848/49-iki honvéd huszárezredes *Rupprecht János* bécsi festő által 1831-ben készített gárdistakori arczképét, (Cserey Ignác ur ajándéka); néh. *Vasady*

* **Fogarasi boérok** czím alatt a boéri szabadalommal együtt ismerttem a „Székely Nemzet“ 1886-ik évi május havi (68., 72., 76. s 77.) számaiban.

Gyula első múzeumőr arczképét, melyet a múzeumnak özv. Cserey Jánosné úrhölgy festetett; a mult század végéről *Imecs Mózesné, Sándor Anna* két arczképét ifjabb és idősebb korából (ajándékozta 1880. folyamán özv. Cserey Jánosné úrhölgy); a jelen század elejéről gr. *Hallernének* Zathureczky Gyula úrtól kapott képét; továbbá két XVII. századbéli nagyon megrongált olajfestményt az erdő-szentgyörgyi kastélyból, egyik *Báthori István* lengyel királyt és erdélyi fejedelmet, a másik *Fekete Lászlót* ábrázolja; (ajándékozta 1884. folyamán b. Hágel Pál úr); ezekhez járul 10 a jelen század elején vagy a mult század végén festett arczkép a br. Szentkereszty család kastélyából, melyek közül hét régi hunn és magyar vezéreket (Attila, Béla, Keme, Cadicsa, Álmos, Verbuls és Gyula), ábrázol a Nádasdy-féle mauzoleum ismert utánzatában, három pedig erdélyi fejedelmeket (a Rákóczyak, ú. m. I. György, II. Ferencz és „Rákóczy György“ fölirattal, I. Ferencz), ajándékozta 1885. elején Szabó Dávidné úrhölgy; ugyancsak Nádasdy mauzoleuma képeinek utánzata azon 4 mult századbéli festmény is, melyeket Kelemen Elek úrtól kapott az imecsfalvi gyűjtemény s „Geysa“, „Lehel“, „Urtus“ és Vérébölcs vezérek konvencionális modoru képeit ábrázolják. Megemlítünk még egy festményt, mely egy 1848. előtti székely-huszár csoportozatot állit elé; ajándékozta az imecsfalvi gyűjteménynek Cseh Sándor úr.

A **metszetek** közül 42 a folyosón van kiállitva, két album a század második harmadában produkált magyar történelmi képek gyűjteményét foglalja magában (özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándéka) s öt tokban különböző kori magyar arczképek vannak elhelyezve, melyeknek túlnyomó részét, összesen 420 darabot Potsa J. főispán úr gyűjtötte össze s ajándékozta 1886. elején a múzeumnak. A híres angol festő *Hogarth* rajzainak Lichtenberg-Kottenkamp-féle stuttgarti (1840.) aczélynyomatu kiadását özv. Cserey Jánosné úrhölgy ajándékából kapta meg a múzeum. A **polion-képek** közt kiválók egy Nepomuki Sz. János életéből vett jelenetet ábrázoló kép diszes renaissance-izlésű arany lombozat közt piros és kék nefelejcszet ábrázoló pillangókkal (ajándékozta 1879. őszén Potsa J. főispán úr) s ugyancsak Nepomuki Sz. János képe piros pillangókkal díszített arany-sodronyos virágcsokrok között.

* * *

Ezzel bucsut veszünk a Székely N. Muzeumtól. Ha végig tekintünk a gyűjteményeken, látjuk, hogy az anyag gazdagsága mellett is mindenütt hézagok vannak, melyeket egyes kiválóbb darabok nem tölthetnek be. Sok a ritkaság, mindenféleből van valami; de szervesebb gyűjteményt, mely a Sz. N. Múzeum nevének és rendeltetésének megfelelné, csak a himzések és majolikaneműek s bizonyos fokig az oklevelek és őskori tárgyak

képeznek. A vidéki múzeumok feladata, hogy mindazt feltüntessék, mi vidékük multjára, iparára, szellemi életének nyilvánulásaira és természeti viszonyaira világot vet. A Székelyföldre nézve a Székely N. Múzeum van hivatva erre. Az alapot megteremtette egy lelkes hölgy áldozatkészsége s az anyaggyűjtést folytatja azóta is meg nem szűnő buzgalommal: a további feladat a meglevő anyag rendszeres és tervszerű kiegészítése leendő, hogy ez az intézet valóban azzá fejlődjék, a mi a hivatása: a székely nemzet múzeumává.

Nagy Géza.

IV.

K i m u t a t á s

a Múzeumnak 1879. szeptember 15-től 1889. október 30-ig
ajándékozott tárgyakról.

Ákosfalvi ref. lelkész (81/884. d.) 2 fa evőeszköz,
bukaresti székely.

Albert Balázs (61/884.) 2 ezüst érem, egyik II. Fülöp
makedoni király drachmájának barbár utánzata, másik Sentia
családbeli római köztársasági, (99/884.) ezüst érem.

Albert Balázsné (26/879.) 1 ezüst tallér.

Albert Károly (93/880.) 1 ezüst s 4 réz érem, (32/881.)
1 rézérem, (35/883.) 1 őskori agyagkanál Albisról, 2 könyv.

Albert Lajos (246/880.) 1 kézirat, 3 könyv.

Allamnyomda, magy. kir. (115/882.) 4 könyv, (165/882.)
1 rajz, 76 térkép, 47 könyv, (106/883.) 78 drb nyomtatvány,
(64/884.) 241 drb nyomtatvány, (77/885.) 102 drb nyomtatvány,
(94/886.) 142 drb nyomtatvány, (64/887.) 357 nyomtatvány,
(91/888.) 142 nyomtatvány, (64/889.) 97 nyomtatvány.

Angyalos község (38/882.) 1 hirlap s 51 proklamáció
1848/49-ből s 4 kézirat.

Antal Gerő (167/882.) 1 réz érem.

Dr. Antal Mihály (50/883.) 1 ezüst érem, 1 régi augs-
burgi delejtű.

Antalfi Ferencz (8/879.) 3 csiga kövület. Lh. Árapatak.
(55/880.) 1 réz érem, (220/880.) 2 réz érem, 1 érdemjelvény, (9/882.)
5 congeria-kövület.

Antos János (88/881.) A tószegi őstelepről. 10 edény, 6
edénytöredék, 3 szarv, 17 csonteszköz, 1 csont kalapács, 4 kova-
szilánk, 1 malomkő, 3 állatcsont. (148/881.) A tószegi őstelepről
Dolenzky I. Márton f. és b. Weigelsberg Edéné adományával
együtt: 7 kőeszköz, 4 agancscsákány, 51 csonteszköz, 46 agyag-
tárgy, 7 őrlőkő, 2 konyhahulladék, 6 ősz állatcsont, 1 kövesült fa.
(21/882. c) 1 átfurt csiga.

Antos József (101/882. l.) 1 okmány.

Antos Károly (194/880.) 2 régi szinlap, (240/880.) 1 okmány, 2 füzet, 1 ón s 1 réz érem, 1 tűfűző gépezet.

Apor Ferencz (42/885.) 1 rézérem. •

B. Apor Gábor alispán ur (2/885.) 2 medvebocs.

Aradi áll. tanítóképző int. (118/883.) értesítő.

Bába Pál (6/882.) 1 könyv, (41/882.) 1 réz érem. (79/882.) 1 réz érem, (129/882.) 1 ezüst érem, (138/882.) 1 réz érem, (90/883.) 1 réz érem, (123/883.) óskori agyagkarika Killyénből, (89/886.) 1 réz érem.

Babarczy Ferencz (61/885.) 1 ezüst érem.

Bagarus András (72/887.) 1 réz érem.

Bagarus Jula (1/883.) 22 ezüst és 3 rézérem, 5 ásvány, 227 kagyló és csiga.

Bajai áll. tanítóképezde igazgatósága (71/880.) értesítő, (88/884. d.) 2 értesítő, (132/885. d.) értesítő, (124/886. h.) u. a. (79/888. c.) u. a. (101/888. c.) u. a. (51/889. c.) u. a.

Bajkó Ferencz (124/886. m.) 1 faragott kő a b. Henter család papolczi házának romjaiból.

Özv. Bak Pálné (126/883. d) 64 könyv és füzet.

Özv. Baka Mihályné (117/886. g.) 2 himzés, 1 könyv.

Bakesi Ferencz (139/883.) 1 réz érem.

Bakesi József (33/884.) 1 réz érem, (5/885.) 1 réz érem.

Bálinth Károly (21/884.) 5 miscöltöny a k.-szentléleki templomból, közte egy középkori himzéssel, egy Báthory András bibornok és fejedelem czimerével.

Bálinth László (2/882.) • 1 fészek.

Balogh Istvánné sz. Szonda Teréz (7/885.) 3 székely szövethemű.

Balogh Miklós (13/885.) 1 Antonia családbeli római közt. érem.

Bándi Imre (98/880.) 1 madár.

Bánffy Benedek (105/888. b.) vaskules, (27/889. e.) 1 könyv.

Bánffy Farkasné (szent-katolnai) (100/881.) 3 könyv, (117/886. m.) 1 kávé abrosz.

Gr. Bánffy Miklós (88/887. k.) 1 szomorujelentés, gr. Bánffy György kormányzó anyjának czopfjából.

Barabás Antal (81/884. g) 1 faláncz, (28/889. b.) 1 sárgaréz műlakat.

Barabás Antalné (28/882. o.) 1 ezüst érem, (117/886. y.) 1 fa borotvatartó.

Barabás Ferencz né (62/882.) 1 török bőrkulacs vagy burdu

Barabás Gyula (81/884. f.) 1 kézirat.

Barabás József (259/880.) 2 könyv.

Barabás Sámuelné (57/880.) 1 kép.

Ifj. Barabás Sándor (120/883. 121/883.) 1 bosnyák puská, 3 könyv.

• Baranyai Miklós (98/886.) Magyarország térképe Mikonyi Sámueltól 1755.

Baróti gazd. iskola (149/882.) értesítő, (1/889.) 2 értesítő.

Özv. Barra Sándorné (167/880.) 4 kézirat, 1 könyv, (230/880.) 50 okmány.

Bartalis József (52/879.) 3 réz érem, (64/881.) 3 ezüst s 2 réz érem, 1 ágyugolyórészlet (90/881.) 1 őszállatfog, 2 Kossuth-bankó, (104/881.) 8 levél.

Bartha Albert (27/881.) 2 ezüst és 4 réz érem.

Bartha András (117/886. bb.) Nagy-Selykről 4 mammuth fog, 2 ősz hiénafog, 1 csigolyadarab.

Bartha Anna k. a. (270/880.) 16 könyv, 6 réz érem.

Bartha Béla (65/880.) 3 ezüst érem, (73/880.) 5 könyv.

Bartha Béni (199/880.) 60 lepke.

Bartha Elek (18/887.) 1 torz malacz.

Bartha Ferencz (17/879.) 7 réz érem, (231/880.) 10 nyomtatvány, 20 okmány, 5 őszállat csont, (47/881.) 4 okmány, (97/888. b.) 2 gyászjelentés, 1 tükör, (105/888. c.) 5 könyv, 3 kisebb nyomtatvány, 3 kézirat, okmányok.

Bartha Ilona k. a. (75/882. bb.) 1 tükör.

Bartha Imre (75/882. t.) 1 mammuth-agyar Árapatakról, (100/886.) 1 római bronz érem, (51/888. c.) 1 ezüst érem.

Bartha Janka k. a. (122/883. e.) 3 üvegpohár a zágon-bárkányi gyárból.

Bartha József (21/887. g) 4 ezüst és 2 réz érem.

Bartha József adótárnok (27/887.) 1 réz kegyérem.

Bartha Józsefné (165/882.) 1 gyönggyel kivarrt dohányszacskó.

Ifj. Bartha Károly (316/880.) 3 téglapárkány a bardóczi beomlott régi templomból, (53/883. r.) 1 oklevél s 1 fakövesülés Bardóczról.

Bartha Lajos (223/880.) 8 könyv, 2 ezüst, 10 réz érem, (88/887. e.) 1 réz mérleg 1707. évszámmal.

Bartha László (46/881.) A csernátóni Csonkavárban lelt vörösréz csákány, (91/881.) 4 könyv, (63/884.) 2 ezüst és 4 bronz érem, (52/885.) 11 ezüst és 20 réz érem, (56/885.) 65 oklevél, (31/886.) 1 vas sarkantyú.

Bartha Sándor (70/887. b.) Bardóczon készült szőrtáska.

Özv. Bartha Sándorné (75/882. i.) 1 himzés, 1 himzett női derék.

Özv. Bartha Zsigmondné (312/880.) 12 ezüst és 2 réz érem. (51/889. c.) 125 oklevél.

Barthos Domokos (130/880.) 1 réz érem, (133/880.) 1 sas-tojás, (222/880.) 1 ón érem, 1 réz kegyérem, 1 Kossuth-bankó, (94/884.) 1 őszállatcsont.

- Barthos István (45/888.) 1 könyv.
 Barthos Józsefné szül. Barabás Zsuzsánna (128/882.
 b.) 1 majolika tál, 1 puskagolyó.
 Bartók Ferencz (57/883.) 1 réz érem.
 Báthory-nővérek (88/887. h.) 1 ezüst zsebóra, 1 fabilincs,
 aradi honvédfogoly munka.
 Becző István (45/879.) 3 kisebb nyomtatvány, 7 ezüst érem,
 1 kövesülés.
 Becsek Dániel (73/882.) 1 füzet, (89/882.) 2 füzet, (102/882.)
 2 füzet, (158/882.) 1 füzet, (15/883.) 3 füzet, (87/883.) 3 füzet,
 (102/883.) 2 füzet, (6/884.) 4 füzet, (40/884., 41/884.) 3 füzet.
 (72/884.) 1 füzet, (9/885.) 1 könyv, (71/885.) 5 füzet, (83/885.)
 3 könyv, (138/885. 1 könyv, (6/886.) 1 füzet, (23/886.) u. a. (54/886.)
 2 füzet, (92/886.) 4 füzet, (9/887.) 2 könyv, (22/887.) 4 füzet.
 (56/887.) 2 füzet, (62/887.) 2 füzet, (91/887.) 2 füzet, (8/888.)
 1 füzet, (71/888.) 3 füzet, (60/889.) 4 könyv.
 Bede János (3/889.) nagy kőék, lh. Ilyefalva.
 Bedő József (10/879.) 1 füzet, (208/880.) értesítő.
 Bélydy István (36/886. l.) Apaffy Mihály adománylevele
 1678-ból Székely András részére, (27/889. l.) 3 száz majolika
 korszó, egyik 1794. évszámmal.
 Bencze Gergely (14/879.) 180 drb növény.
 Bene Ferencz (69/889.) 1 réz érem.
 Bene István (32/888.) 1 torznövésű füzág.
 Benedek Imre (145/880.) 4 drb bibarczfalvi csigakövület.
 Benedek János kir. közjegyző (164/881.) 2 kovás pisztoly.
 Benedek Jánoska (33/889.) 1 régi vaskulcs, lh. Sepsí-
 Szentgyörgy.
 Benedek Lajos (261/880.) 3 ezüst érem.
 Benedek N. Nagy-Borosnyó (21/887. f.) 1 bronz nyilcsucs,
 1 rézgomb, 1 bronz lap Szűz Mária képével, 13 ezüst és 12
 réz érem.
 Benke András (116/880.) Róbert Károly aranya és 1 római
 bronz érem, (132/880.) 4 tojás.
 Benke Ferencz (38/885.) 1 ezüst érem.
 Benke István (84/884.) 1 könyv, (142/885.) 1 hirlap,
 (90/888.) 1 kisebb nyomtatvány. (106/888.) 2 könyv, 2 kisebb
 nyomtatvány.
 Benke Pistuka (83/887.) 1 Kossuth-bankó, 4 réz érem.
 Benkő Dénes (145/881.) 28 könyv, 36 térkép, (88/887. l.)
 őstulokszarv, 4 orsófej és 4 cserépdarab Al-Torjáról, 1 fekete
 bankó, 5 ásvány, (10/888. c.) 28 könyv, 59 drb térkép.
 Benkő Dénesné (117/886. u.) 2 batizi tányér.
 Benkő Ferencz (58/882.) Hunyadi János dénára, (23/883.)
 2 kőfejsze Árkosról.
 Dr. Benkő Gábor (67/884.) 1 könyv.
 Benkő János (45/886.) 1 ezüst érem.

- Benkő József (23/885.) 1 fakövület a szemerjai erdőről, (126/885.) 1 füzet, 8 kisebb nyomtatvány.
- Benkő László (118/880.) 1 réz érem.
- Benkő Pál (34/889.) 1 könyv.
- Benkő Sándor kapitány (128/880.) Gaál Sándor daguerrotyp-képe.
- Benkő Sándor, illyefalvi, (178/882.) 4 kisebb nyomtatvány 1848/49-ből, (65/883.) 1 ezüst érem.
- Berde Sándor (100/885.) 1 kőbalta, lh. Fotos.
- Bernáld Béla (101/881.) 1 kézirat.
- Bernáld Janka (37/889. a.) 1 kőbalta, 2 kézirat, 1 könyv, 17 gyászjelentés, 17 okmány. (46/889. b.) 1 női alakot ábrázoló diszitmény ezüstözött rézből, 12 faminta, (51/889. d.) 1 nyomtatvány, 10 oklevél, 2 kézirat, (77/889. f.) 1 okmány.
- Özv. Bernáld Mihályné szül. Eresztevényi Mária (21/882. g.) 1 primipilusi és 1 nemesi levél, 1 czimer, 1 kisebb nyomtatvány 1849-ből, (29/882. e.) 1 vastör. 184 oklevél, 4 könyv, (75/882. z.) 3 oklevél, (101/882. f.) 1 régi fazék.
- Bernát József (73/887.) 2 ezüst érem.
- Bernstein Gizella (124/882.) 2 Kossuth-bankó.
- Bernstein Márk (82/880.) 1 hirlap, (112/881., 127/881., 129/881., 133/881, 134/881., 136/881., 140/881.) Nemere 1881-ik évi számai. — (26/882., 35/882., 42/882., 61/882., 71/882., 85/882., 109/882., 125/882., 169/882.) Nemere 1882. évi folyama. — (10/883., 32/883., 44/883., 59/883., 80/883., 155/883.) U. a. 1883. évi folyama, (101/884.) u. a. 1884. évfolyam.
- Bernstein Mór (67/889.) 1 okmány.
- Bertalan Lajos (152/882.) Teheránból hozott érmek: 15 ezüst s 14 réz és bronz, közte 6 Arszakida, 7 Szasszanida, 1 Nagy Sándor-féle, 1 georgiai, 2 Szelenkida. (128/886.) Egy fiókrokodil a Nilusból.
- Özv. Bertha Józsefné (117/886. d.) 1 magyar női mel-lény, 2 könyv.
- Berzenczey István (36/886. s) 1 nagy cserépkanna, a nagy-selyki templomromok közt találták.
- Berzenczey Istvánné (124/885. b.) a Lesnyek környékén talált népvándorláskori ezüst boglár, aranyozott bronz szíjjvég, bronz sallangrésztlet és bronz karika, 24 római ezüst érem, (36/886. t.) 2 székely himzés.
- Bessenyő bábolnai és kis-teleki őstelepről (103/885. a.) Obszidián, kova és füstös szarukő szilánkok, vassalak és cserép-darabok, agyagkorong, tulokcsontok.
- Betegh Bálint (161/880.) 1 üveg festmény 1698-ból, 3 ezüst érem, 1 kólerakodás.
- Gr. Bethlen Gyula (29/882. k.) a sámsondi bronz tokos-vésű és 4 középkori csákány, (21/887. e.) széthasogatott, őskori állatcsontok Vajáról.

- Gr. Bethlen Gyuláné szül. gr. Tholdalaghy Adél (36/886. o.) oklevelek.
- Bikfalvi Róza k. a. (36/886. n.) 3 oklevél.
- Biró Béla (177/882.) 1 könyv, (73/886.) 1 bronz érem, (133/886.) 2 oklevél.
- Biró Gyuláné (269/880.) 1 ezüst, 24 réz s 1 ólom érem, 3 Kossuth-bankó.
- Biró Istvánné (68/886.) 1 kőbalta, lh. Felső-Rákos.
- Biró József (205/880.) 4 Kossuth-bankó.
- Bitai Sándor (59/881.) 7 könyv, 400 levélbélyeg, (89/884.) 26 kézirat, Mátyás István pürekereczi evang. pap prédikációi.
- Bod Péter (75/884.) 4 könyv, (40/885.) az 1849-iki függetlenségi nyilatkozat, (45/885.) 1 füzet, (59/885.) 1 könyv.
- Bodor Domokos (43/888.) 1 könyv, (63/888.) 2 nyomtatvány.
- Özv. Bodor Jánosné (10/888. d.) 8 könyv, 1 kézirat.
- Bodor József (2/881.) 14 ezüst és 44 réz érem.
- Bodor Tivadar (90/884.) 1 pecsétlenyomat, (44/886.) Lázár I florindája. (Szeben. 1766.)
- Boér Albert (305/880.) 1 festett fa fokos.
- Boér Albertné (153/880.) 1 vas sarkantyú, (75/882. a.) 41 könyv és füzet, 9 kézirat, 8 szomorujelentés, (54/884. d.) 1 tütartó fából.
- Boér Ida k. a. (39/879.) 1 faragvány, 1 magból készült kosár, 3 fakövesülés, (196/880.) 1 arckép, (311/880.) 1 könyv, 2 gyöngy, 1 jerikói rózsza.
- Boér Ilona k. a. (75/882. g.) 1 könyv, 1 térkép, 1 ezüst érem.
- Boér István (306/880.) 1 könyv.
- Bogdán Flórián (56/883.) 1 réz érem, (109/885.) 2 római közt. ezüst érem, lh. Illyefalva.
- Bogdán Sándor (21/881.) 1 csiga.
- Bokor Sándor (17/885.) 1 réz érem, 1 könyv.
- Borbát Theofil (79/883.) 1 réz érem.
- Bordás Lázár (68/884.) 2 ezüst érem.
- Bornemissza Ida (84/881.) 1 porzellántányér.
- Bornemissza Lajos (41/881.) 4 könyv, 2 ezüst és 5 réz érem.
- Özv. Borosnyay Pálné (51/888. e.) Az 1849-iki Közlöny 2 száma.
- Borra Pál főhadnagy (176/880.) 2 okmány.
- Borsiczky Györgyné (128/882. c.) 1 könyv, 2 ezüst és 1 réz érem.
- Botár Albert (30/889.) 1 ezüst érem, (45/889.) 1 sárga-réz érem.
- Botos Gyuláné (21/882. ni.) 1 lepedő a szebeni Theresianumból, (53/883. f.) 21 szomorujelentés.
- Botos István hajdu (86/886.) 4 réz érem.
- Ifj. Botos István (95/882.) 1 réz érem, (85/883.) 1 réz érem.

- Botos János (90/887.) 1 gránátszem.
 Botos József (6/885.) 2 réz érem.
 Bőjtthe Lázár (12/881.) 9 réz érem.
 Bőjtthe Mózes (92/881.) 1 cserép.
 Bőjtthe Mózesné (54/881.) 1 himzés, 3° Kossuth-bankó.
 Bőjtthe Sándor (93/881.) 20 madártojás.
 Bőjtthe Zsuzsánna (55/881.) 1 Kossuth-bankó.
 Bölöni előljáróság (79/885.) 46 darab bronztárgy, lh.
 Bölön, (89/888.) 35 ezüst és 1 réz érem.
 Brassói állami isk. (95/883.) értesítő, (41/886.) 2 értesítő.
 Budai Józsefné (24/882.) 2 ásvány, 3 csiga, 4 Kossuth-bankó, 34 színlap, (104/882.) 1 szomorujelentés, (168/882.) u. a. (48/883.) u. a.
 Budapesti keresk. akadémia (165/880.) értesítő.
 Budapesti II. ker. áll. reáliskola (162/880.) értesítő, (86/882.) u. a., (86/883.) u. a., (64/885.) u. a.
 Budapesti II. ker. közs. leányiskola (164/880.) értesítő.
 Budapesti VII. ker. leányiskola (175/880.) értesítő.
 Budapesti rabbiképzőintézet (78/880.) értesítő, (273/880.) 2 értesítő, (158/881.) 2 értesítő, (157/882.) értesítő.
 Czakó Józsefné sz. Antal Polixena (86/885. a, b) 1 százsz majolika-korsó, 1 kövesült coelenterata anthozon.
 Czakó Károly (81/882.) 5 meteor a gyulatelki meteor-hullásból.
 Czárán Ede (110/886.) 1 lepke.
 Czigler Hermin k. a. (234/880.) 2 okmány, (l. Cserey Akosné.)
 Ifj. Czigler Károly (27/889. k.) 1 könyv.
 Özv. Czigler Károlyné (53/883. h.) 278 kötet könyv, jobbára orvosi művek, (122/883. f.) 193 kötet könyv.
 Czigler örökösök (51/888. f.) zománcozott arany karpercz következő felirattal: „Bem Józseftől Görög Károlynénak, Maros-Vásárhelyt 1849. Julii Emlék“; 1 okmány.
 Czirák György (20/885.) 1 réz érem.
 Czirjék Zsigmond (228/880.) 1 csatt, 1 fakönyv, 1 kép, (122/883. b.) 2 kovás pisztoly, mindegyik tokkal, 1 csont lőportartó, 1 bottőr toledoi pengével, 1 kötött erszény, 5 Kossuth- és fekete bankó, (126/883. b.) 59 könyv, 1 kézirat Csernátoni N. kézdi-vásárhelyi tanító 1673/87. közti s fia Cs. Gerzson 1695—1703 közti naplójegyzeteivel.
 Dr. Czobor Béla (119/886.) 1 füzet.
 Czompó Ferencz (33/881.) 1 réz érem.
 Csabai ev. algymn. (56/889.) értesítő.
 Csabrendeki iskola (155/880.) értesítő, (88/882.) u. a., (94/883.) u. a., (63/885.) u. a., (76/886.) u. a., (38/887.) u. a., (66/888.) u. a.
 Csákány Dávidné (103/886.) 1 cserépfödő.

Csáki Dénes (100/883. f.) 20 könyv, 4 röpirat.

Csáktornyai polg. fiuisk. (119/881.) értesítő.

Csánkné (83/881.) 1 porcellán kanna, (27/884. b.) 1 ezüst és 1 réz érem.

Császár Bálint (174/882.) közvetítésével névtelen: 1 száz forintos Kossuth-bankó, (47/885.) 1 kisebb nyomtatvány.

Ifj. Császár Bálint (142/883.) 1 agyagfazék benyomott oldallal, hullámvonalas diszitással.

Császár Gábor (27/886. 1 római gyöngy, lh. Szemerja.

Cseh Ignáczné (197/880.) 3 arczkép, (88/884. c.) 1 könyv.

Dr. Cseh Károly (22/879.) 4 ezüst s 3 réz érem, 2 arany stuffa, 1 ezüst és 2 cinóber stuffa, (83/880.) 2 könyv, (18/884.) Lisznyai Pál krónikája 1692.

Cseh Lajos (149/881. a.) 7 ásvány és 2 római edény.

Cseh Sándor (90/880.) 2 kézirat, (21/882. h.) hagyatékából 1 ezüst emlékérem.

Özv. Cseh Sándorné Bornemissza Lujza (40/881.) 2 írott album, 1 csont kép, (61/881.) 1 khinai dohántartó, 1 alabastrom táleza, 1 uti skatulya, 1 távcső, 1 virágtartó pohár, 2 üvegedény, 3 porcellán, 1 csont tűtartó, 1 óntányér, 1 fenyőhajtól készült sőtartó, 1 névjegyminta, 6 hirlap s egyes hirlapi számok, 80 könyv, 25 térkép, 16 szomorujelentés, (68/881.) 2 porcellán-festmény, 1 okmány, (85/881.) 1 üvegedény, 1 régi lakat, 2 könyv, 1 utazó pohártok evő-ivó készlettel, (94/881.) 1 modern rézcsákány, (21/882. i.) 1 ezüst emlékérem, 4 bankjegyfélé, (29/882. m.) 2 könyv, 3 kisebb nyomtatvány, 2 levél, 1 himzett óratartó, (75/882. c.) 10 könyv, 1 szövet, máramarosi kristályszemek, (101/882. o.) 22 kötet könyv, (53/883. g.) 1 sárgaréz esengetyű, 1 kereszt gyöngyházzal kirakva, 1 aquincumi piskóta alakú padozattégla, (27/884. a.) 1 abrosz, 1 női övesatt gyöngyházból, 1 női utazó jegyzőkönyv gyöngyházból, 1 könyv, (54/884. f.) 1 ezüst és 1 bronz érem, (81/884. e.) 1 bronz csákány Beszkidről, (124/885. c.) 7 ezüst, 8 réz és bronz érem.

Cserey Ákos (77/880.) 1 könyv, 20 rézérem, (92/880.) 15 könyv, (221/880.) 3 réz érem, 3 könyv, (248/880.) 1 könyv, (267/880.) 1 fénykép s 1 könyv, (300/880.) 1 fénykép, (6/881.) 1 rézmetszet, 1 sólerakódás, (20/881.) 1 hirlap, (98/881.) Cseh Sándor 1848/9-iki honvédalezredes arany paszomántja, (21/882. b.) 1 rézmérték, (48/882. b.) kövesülés, (75/882. b.) 1 könyv, (53/883. d.) 1 vas buzogány, 1 régi lópatkó, 1 ezüst érem, 1 őskori edénytöredék Ákosfalváról, (100/883. i.) 2 agyag karika, urnatöredékek Ákosfalváról, 31 könyv, (54/884. b.) 1 könyv, 1 okmány, 2 fénykép, (38/886.) 1 könyv, (27/889. d.) 4 nyomtatvány.

Cserey Ákosné sz. Czigler Hermin (108/881.) 1 régi szomorujelentés, (100/883. i.) 31 könyv, (28/887. f.) 2 himzés.

Cserey Gyula (109/880.) 1 kócsag, (110/880.) 1 ezüst érem, (187/880.) 1 római vízvezető cső, (247/880.) II. Rákóczi

Gy. 1650-ki $\frac{1}{4}$ aranya, (315/880.) 1 nemesi levél, (7/881.) 1 ezüst érem, (75/881.) 1 hírlap, (89/881.) oklevél, (21/882. c.) 3 emlék-érem, 1 térkép, (29/882. b.) 1 lómérték, (69/882.) 2 madár, (75/882. y.) kukoriczatőrő géprészlet, (53/883. p.) hagyatékából 1 szuronyos puska, 5 tábla fénykép, 1 óratok.

Cserey Ignác (28/887. a.) saját arczképe 1831-ből, gárdista korából, festette Rupprecht János bécsi festő.

Özv. Cserey Jánosné sz. Zathureczky Emilia: (16/879.) 1 diszszekrény, 1 sisak, 5 vért, 3 csákány, 2 buzogány, 3 kard, 3 pisztoly, 1 egyiptomi szobor, (29/879.) 2 hírlap, (58/880.) 32 könyv, (74/880.) 2 olajfestmény, (91/880.) 2 könyv, 6 szomorujelentés, (103/880.) 4 porcellán edény, (140/880.) 1 csikóbőrös kulacs, (195/880.) 1 kép, (250/880.) 1 bársnykendő, 3 könyv, 2 kép, 2 könyv, 5 szomorujelentés, (17/881.) 2 porcellán-findsa, 1 pár csüst mente-csatt, 16 könyv, 4 aczélmetszet, 1 ágyfej, (73/881.) 1 cseréptál, 1800 levélbélyeg, 3 hírlap, (157/881.) 1 madár, (21/882. a.) 20 ezüst és 14 réz érem, 2 bankjegy, 1 fahordó, 1 karikás, 1 rézgomb, 9 kép, 1 kézirat, 3 okmány töredék, (29/882. a.) 56 kötet könyv, 37 kisebb nyomtatvány, 1 kézirat, 57 oklevél, 4 genealogiai tábla, 1 pogácsaminta vasból, (48/882. a.) 16 hírlap, a Székely N. Muzeumra vonatkozó hírlapi számok, 18 kisebb nyomtatvány, 1 metszvény, 3 oklevél, 4 állatköröm, (68/882. a.) 1 bécsi porcellán, 5 kisebb nyomtatvány, (75/882. a.) 6 földvári szász edény, 1 régi kályhacserép, 6 könyv, 5 füzet, 1 hírlap, 5 kézirat, 1 gomb, levélbélyegek, (92/882.) 2 réz érem, (101/882. a. n.) 1 tulipános láda, 1 himzés, 27 oklevél, 1 régi kép, (128/882. a.) 2 székely tányér, 6 székely bokáj, 1 kötött zacskó, 1 kövesülés, 20 őskori cserép Imecsfalváról, 1 kézirat, 9 füzet, 74 kisebb nyomtatvány, 46 okmány, 1 régi könyvtábla préselt diszítéssel, 1 mult századbeli vízjegyes papírlap, 1 régi magyar nyomtatvány töredékei, (143/882. a.) 1 székely tál, 2 székely himzés, 2 térkép, 1 csésze forma őskori edény és 6 cserép Imecsfalváról, (145/882.) 1 pár ezüst kés és villa. (162/882. a.) 1 régi asztal, (53/883. y.) 2 régi csiki láda, egyik 1795-ből, 6 székely házi eszköz fából, u. m. 2 sőtartó, sőtörő kupa, fonal csörlő, kanáltartó, tál, 14 székely bokáj, 1 cseréptányér, 1 kályhafiók, 18 himzés és szövetnemű, közte egy renaissance-stylü virágokkal díszített selyem oltárterítő a petőfalvi templomból, 1 kézirat: XVII. századbeli szakácskönyv, 12 könyv, 2 hírlap, 17 szomorujelentés, 1 kép, 7 levél, 3 genealogiai tábla és cserépdarabok az imecsfalvi őstelepről, (122/883. a.) 1 láda, 1 könyv, 1 cserépfödő, 1 házfödő cserép, 1 székely pálinka mézelő edény, 1 czerinasíró orsó, 1 régi bőrzacskó, 6 szomorujelentés, (126/883. a.) 1 hírlap, 3 okmány, 6 szomorujelentés, (27/884. k.) 13 könyv, 20 kisebb nyomtatvány, 1 ezüst óra, (54/884. a.) 1 rovar, (81/884. a.) 1 ezüst érem, 2 porcellán tányér, 5 székely edény, 6 csiga, 19 kisebb nyomtatvány, (88/884.) 1 székely himzés, (25/885.) 8 kézirat, 3 oklevél, (36/885.) 1 könyv,

(46/885.) 11 könyv, 59 röpirat, rendelet, 67 hirlapi szám, 7 kézirat, közte Szentkereszti András leveles könyve 1693–94., 13 oklevél, 1 kancsó, (86/885. d.) 33 hirlapi szám, (94/885. a.) 6 székely edény, (113/885.) 2 album, (122/885.) a pávai erdőben talált középkori vaskard, 18 székely bokáj, 9 székely tál és tányér, (124/885. a.) 8 erdélyi emlékérem, 15 himzés, 1 székely orsó, 2 őskori orsófej Gelenczéről, 1 kőkarika és urnadarabok Imecsfalváról, 1 római téglá N.-Borosnyóról, 7 urnadarab Fel-Torjáról, 6 könyv, 85 kisebb nyomtatvány, 23 hirlap egyes számai, 122 oklevél és kézirat (125/885.) 1 szekrény, 1 könyv, 1 fenyő szivarszipka, 6 kályhacserép, 1 tulipános szék, 1 bokáj, (128/885.) 3 kép, (132/885. f.) 5 könyv, (2/886), 1 könyv, (14/886.) 2 oklevél 1579-ből, (36/886. a.) 1 kézirat, 10 könyv, 18 kisebb nyomtatvány, 1 régi olajfestmény, 1 szász korsó, 1 vas sarkantyú, 1 faopál, továbbá a Bikfalvi K., gr. Bethlen Gyuláné és Thury Gergelyné ajándékával együtt 335 oklevél, (117/886. a.) 27 himzés, 10 bokáj, 7 könyv, 28 kisebb nyomtatvány, 18 okmány, 1 réz pecsétnyomó, (124/886. e.) 1 okmány 1588-ból ikafalvi Damokos Tamás és alsócsernátoni Bernáth Márton egyezsége, 2 székely himzés, (21/887. a.) Szentiványi József diszkardja, 1 római köztársasági érem, (28/887. g.) 1 fehér függöny disz, 1 könyv, 5 kisebb nyomtatvány, 12 gyászjelentés, 1 oklevél, 1 régi fali szekrény, 1 régi olajfestmény, (67/887.) 2 urna, 1 csupor és 19 cserép Petőfalváról (88/887. a.) cserépdarabok az imecsfalvi őstelepről, (98/887. a.) 5 szomorujelentés, 1 kisebb nyomtatvány, 12 székely himzés, (10/888. a.) 11 könyv, 1 kézirat, 14 szomorujelentés, (28/888. a.) 16 szomorujelentés, 3 oklevél, 3 füzet, 1 czin szelencze, (42/888.) 1 szomorujelentés, (51/888. a.) 4 római padozat téglá Apulumból, 8 oklevél, (79/888. a.) 4 kisebb nyomtatvány, 10 okmány, (97/888. a.) 13 nyomtatvány, 1 kép, 1 kézirat, 3 okmány, 2 agyugolyó, (101/888. a.) 3 nyomtatvány, 1 kézirat, (105/888. a.) 3 székely tányér, 8 bokáj, 12 kályhacserép, 6 székely himzés, 1 női ingváll, 2 kép, 1 buzogány, 1 karabin cső, 1 faláda, 1 festett fafogas 1829-ből, 108 kötet könyv, 7 kézirat, 11 kisebb nyomtatvány, 1 térkép, 11 kép, 1 könyvtábla préselt diszitéssel, 149 oklevél, (27/889. a.) 1 arczkép, 2 himzés, 17 könyv, 37 kisebb nyomtatvány, 1 zenemű, 30 oklevél, 1 pecsétnyomó, 1 vas kulacs, (37/889. b.) 1 vasgolyó, 4 okmány, 1 szomorujelentés (41/889.) 1 bokáj, Hogarth rajzai, Lichtenberg és Kottenkamp kiadása (Stuttgart, 1840.), (46/889. a.) 4 nyomtatvány, 12 okmány, 1 genealogia, (51/889.) 1 himzés, 3 szomorujelentés, 22 régi víznyomásos papír, (77/889.) Régi magyar naptárak, közte 1696. és 1705-ből, szomorujelentések, 8 okmány, 2 kézirat, 2 szalag, egyik London képével, 3 himzés, 5 bokáj, 1 agyag csupor, 1 kanál, (84/889.) 2 okmány, (86/889.) 1 fekete bársony album.

Üserey Jánoska (54/884. c.) Vespasianus római csász. és Zsigmond magy. kir. ezüst érme, (81/884. b.) 1 könyv.

- Cserey Mihályka (36/886. b.) 1 fekete bankó, (124/886. l.) 1 lerakodás a kovásznai fürdőből és 2 a torjai-Büdösből.
- Csekme Antal (126/880.) 2 ezüst s 5 bronz érem. (Erkedi lelet. Róma császáriak.)
- Csiky András (39/883.) 1 Kossuth-bankó, (140/885.) 4 réz érem.
- Csiky Gyula (5/879.) 7 Kossuth-bankó.
- Csik Rákosi (59/880.) 4 könyv.
- Csik-Somlyói római kath. gymn. (169/880.) értesítő, (121/881.) értesítő, (138/881.) u. a., (108/882.) u. a., (110/883.) u. a., (102/888.) u. a.
- Csiszár Amália k. a. (75/882. n.) 1 réz érem.
- Csiszér Albertné (210/880.) himzés.
- Csiszér Gábor esperes (55/882.) 1 vasing-részlet, (112/883.) 1 vasing-részlet.
- Csiszér N. (67/881.) 1 réz érem.
- Csoma-család (90/882.) 1 perzsa-szőnyeg.
- Csorna Szidike (89/880.) 116 használt levélbélyeg, (183/880.) 708 használt levélbélyeg.
- Csorja János (93/886.) 1 kőbalta, lh. Szacsva.
- Csulak József (48/889.) 1 lőportartó szarvasagancsból.
- Csulak Lajos (108/886.) 1 ezüst érem.
- Csurl Károly (124/885. h.) 48 ezüst érem.
- Csutak Péter (152/880.) 1 római köztársasági ezüst érem.
- Csüdör András (22/881.) 2 könyv.
- Csüdör László (63/881.) 1 szentelt víztartó ólomból, 1 csigából fűzött jeruzsálemi olvasó, 4 könyv, (69/881.) 1 könyv, (29/882. p.) 1 könyv.
- Csüdör Póli k. a. (77/880. c.) 1 könyv, 1 térkép, 1 kő-émlék.
- Damokos Albert (83/883.) 2 darutojás.
- Damokos Arthur (16/887.) 3 ásvány, (50/887.) 16 ásvány.
- Damokos Benedek (82/884.) 2 ezüst és 1 réz érem.
- Damokos Dénes (122/880.) 1 okmány, (283/880.) 1 réz érem, (10/881.) 7 ezüst és 1 ón érem.
- Damokos Jánosné (124/886. b.) Holiesi porcellán tál, prágai tányér, 2 székelly himzés.
- Damokos Mihályné (100/883. k.) 2 mult századbeli himzett czipő, (117/886. c.) 3 székelly himzés.
- Damokos Miklós (88/887. c.) Abrudbányai arany stuffa.
- Damokos Sándor (15/879.) 250 drb-növény, (100/883. l.) vas sarkantyú, (117/886. h.) 8 könyv, 1 római kés, (28/888. c.) 4 könyv.
- Daniel Gábor főispán ur (150/880.) 4 arany stuffa, 6 ezüst és 3 réz érem, 1 vas ágyugolyó, (1/881.) 1 kőbalta, 1 könyv, (2/886.) 1 kézirat: 1685—93. közti gazdasági jegyzetek Gidófalvi Gábortól s Voss G. I. rhetorikai műve, (56/886.) 1 füzet, (28/889.) 2 régi malomkő.

- Özv. Daniel Imréné (151/880.) 1 faragvány.
 Daraghy Béla (16/884.) Magyarósi bronz kard.
 Dávid József (243/880.) 1 ezüst érem.
 Deák Alajos (263/880.) Magyar testőri tarsoly 1844-ből.
 Deák Anna k. a. (91/882.) 2 réz érem.
 Deák Lajos (32/879.) 12 hirlap, (27/889. c.) 30 kötet könyv, 1 nagy piskóta-alaku római padozat-tégla, lh. Mogyoró.
 Deák László (198/880.) 3 ezüst érem, 1 állatsont.
 Debreczeni ref. koll. (101/883.) értesítő, (134/885. c.) u. a., (124/886. g.) u. a., (10/888. c.) u. a., (101/888. b.) u. a.
 Debreczen városi nyomda (178/880.) 103 könyv és füzet, (144/881.) nyomtatványok, (12/883.) 114 kötet s füzet, 2 hirlap, (34/884.) 75 könyv és füzet, (13/886.) 115 könyv és füzet, (136/886.) 1 könyv, (18/888.) 155 könyv és füzet.
 Debreczy Károly (107/881.) 1 könyv, 2 ásvány.
 Deési ipar- és polg. iskola (160/881.) értesítő, (39/887.) u. a., (64/888.) 2 értesítő, (49/889.) értesítő.
 Délmagyarországi tört. és rég. társulat (129/881.) 1 füzet, (163/881.) 1 füzet, (3/883., 51/883., 130/883., 144/883.) a társulati értesítő IX. k. 1—4 füz., (12/884., 55/884., 78/884.) u. a. X. k. 1—4 füz., (104/884.) 1 kis nyomtatvány, (27/885., 82/885., 121/885.) u. a. 1885. évf., (147/885.) 1 meghívó, (39/886., 79/886., 120/886., 10/887.) Értesítő. II. évf. 1—4 füzet, (30/887., 84/887., 15/888.) u. a. III. évfolyam, (68/888., 87/888., 99/888., 5/889.) u. a. IV. évf., (26/889., 53/889.) V. évf.
 Demes Péter (207/880.) sarkantyú-taraj, (86/887.) 1 ezüst és 1 sárgaréz érem, (31/888.) 1 ezüst érem.
 Demes Róza (42/881.) 200 hirlapbélyeg.
 Demjén László (114/882.) 1 könyv, (47/883. b.) 14 könyvjegyzék, (150/883.) 3 füzet könyvjegyzék, (3/886.) 1 füzet.
 Dercsényi László (21/882. n.) Szemere Miklós költő vadász-pohara, s 2 fekete bankó, (29/882. l.) 1 szerb handsár, máramarosi gyémántszemek, fahajból és csigából készült asztaldísz, (75/882. d.) 1 szén hallenyomattal, 2 kövület, (101/882. c.) 12 könyv.
 Dercsényi Lászlóné sz. Nagy Etelka (21/882. ó.) 3 párnafej, 9 himzett minta, 2 oltárterítő a bulcsui kastélyból selyemhímzéssel.
 Deső Berta Antalné (116/882. d.) 1 bronz karperecz, lh. Gyula-Fehérvár.
 Dézsy Amália k. a. (21/887. b.) 1 ónfedcles szász majolika korsó.
 Dézsy Mariska k. a. (36/886. r.) 2 tányér, egyik 1797., másik 1811. évszámmal.
 Dindár Elekné sz. Cserey Mária (36/886. p.) 1 himzett kép, 1 régi legyező.
 Dindár István (290/880.) 2 nemesi levél 1660. s 1701.,

(70/887. a., 88/887.) a sinfalvi leletből nagy bronz fibula, karimás vésű, sarló, fűrészes és lapos karika.

Diószegi Károly (11/887.) 5 ezüst és 2 sárgaréz érem.

Dobay János (140/882.) 4 ezüst s 15 réz és sárgaréz érem.

Dobay Sándor (53/883. b.) 2 régi szomorujelentés.

Doboczky Ignác (101/880.) 1 könyv.

Dolenszky Imre (148/881.) A tószegi őstelepről tárgyak, (I. Antos János.)

Dombrádi Albert (11/884.) 1 ezüst érem.

Özv. Domby Jánosné b. Apor Mária (77/889. o.) 9 könyv, 1 kézirat, 172 okmány, 1 dohányzacskó, 1 kokárda 1848-ból, 1 fapipa, 1 kulcs.

Domján István (69/887.) 1 ezüst érem.

Dózsa Endre (53/883. l.) 9 okmány, közte I. Rákóczi György fej. sajátkezű levele 1641-ből Jármí Ferenczhez intézve és Jármí Györgynek 1659-ben a tatár rabságból öcséséhez írt levele.

Dvorzsák János (5/883.) 1 füzet, (29/883.) u. a.

Ehrenberger Antal ezredes (110/880.) 1 aranyozott kamarási kulcs.

Ehrenkranz Salamon (33/886.) 1 könyv, az ajándékozó „Zehor Peruchim“ cz. héber költeményei, (19/888.) Hunyadi Mátyás dénára.

Elczner István (166/880.) 2 ezüst s 1 római bronz érem, 1 ezüst díszítés.

Elekes Andor (134/882.) 1 réz érem.

Elekes Elekné (46/879.) 9 ásvány.

Ellend Lajos (120/880.) 1 csiga kövület.

Előpataki fürdőbirtokosság (96/886.) 3 füzet.

Eperjesi István és Istvánné (245/880.) 1 himzett papucs, 2 himzett párnahaj, 1 cserép pipa, 1 réz érem, 2 könyv.

Erdélyi Eliz k. a. (101/882. k.) 1 önfedelű kanna.

Erdélyi Károly (44/882.) 1 ezüst érem.

Erdő B. Sándor (54/882.) 1 urna s 1 urna perem Kézdi-Vásárhelyről.

Eresztevényi László (10/882.) 3 kézirat, 1 könyv, 1 oklevél, (159/883.) 2 könyv, (117/885.) 1 réz érem.

Erzsébet árvaleány-intézet (94/887.) 1 könyv.

Fabián László (106/882.) 1 réz feszület.

Fadgyas Bálint (119/885.) 7 oklevél, (12/886.) 1 oklevél, (22/886.) Gazda Márton primipilusi levele 1607., (52/889.) 1 osztrák papír pénz.

Faluvégi András (87/887.) 1 ónbélyeg.

Faragó Lajos és József (75/882. X.) 3 madár.

Fazakas János (105/882.) 1 proklamáció 1848-ból.

Fazekas Pál (117/883.) 1 réz érem.

Fehér Ilona k. a. (146/882.) 16 színlap, (115/883.) 1 római köztársasági ezüst érem.

Fejér András (12/885.) 1 medvehoc.

Fejér Botond (47/887.) 1 agyagkup, lh. Sepsi-Szentgyörgy.

Fejér Gyula (1/884.) 2 ezüst és 3 réz érem.

Fejér István (143/882. c.) 1 ezüst érem, (53/883. t.) csiki fapohár.

Fejér Sándor (141/885.) 1 lőportartó szaruból, 1 kőgomb, (1/887.) 1 könyv.

Fekete Ferenczné sz. Orbay Klára (36/886. n.) 1 székely himzés.

Fekete József (25/882.) 1 réz érem, 1 szomorujelentés, (147/882.) 1 szomorujelentés, (37/883.) Egy mult századbéli vers.

Fekete Károly (233/880.) 25 okmány, 2 bőrtárcza, 1 pár havasi zergeszarv, (22/884.) 1 kétfejű borju, (117/886. l.) hagyatékából egy régi leveles láda.

Fekete Károlyné (232/880.) a papolczi Kiss-család nemesi levele 1630.

Fekete Lipót (22/883.) 2 Kossuth-bankó, 13 ezüst és 9 réz érem.

Felszeghy Sándorné (27/884. i.) 1 könyv.

Ferencz Károly (39/885.) 1 réz érem.

Ferenczi Gyula udvarhelymegyei főszolgabíró (83/889. a., c.) a benei alagutásánál talált 2 kövesülés, a köpeczi szénbányától őszállat-fog, 1 kovás pisztoly, Etéden talált bronz fejsze, Sz.-Keresztúron lelt kővéső, 1 porcellán-kancsó, 4 ezüst és 40 réz érem.

Ferenzi Lajos (81/885.) 1 thasosi tetradrachma, lh. Csik-Szentmárton.

Fischer Nándorné (105/888. f.) 1 füzet.

Filep Kálmán (34/879.) 13 könyv.

Finta Ferencz (237/880.) 3 könyv, 2 térkép, 4 réz érem, (124/885. d.) 5 római köztársasági ezüst érem.

Fodor József (18/882., 131/882., 137/882.), 3 réz érem.

Fodor Kálmán (141/883.) 2 réz érem.

Follért Ferencz (117/880.) 2 Kossuth-bankó, 1 ezüst érem, 3 réz érem.

Forró Béla (39/884.) 2 kővéső, 1 ózaganecs, tőr, 1 kőmag: 1 csont nyilcsúcs, 1 orsófej, 2 gyöngy, 1 agyaggömb, 1 bronz csákány, 1 népvándorlaskori bronz csatt, 5 sarkantyú és részlet, (97/884.) 3 mult századbéli kisebb nyomtatvány, (123/885.) 1 fapohár, 3 őskori edényrészlet, 2 tulokfog, (74/886.) 16 oklevél, (1/888.) a krásznai aranyrudak gipszlenyomata, (38/888.) 1 sarkantyú-taraj és 1 agyagkarika, (48/888.) kőcsákány alsó része. kőmag.

Forró Ferencz (60/885.) 82 könyv.

Forró Imre (135/880.) 1 vas sarkantyú.

Forró Móricz (143/880.) 1 gyermekágyu, (23/884.) 1 puska szerkezet, (65/885.) 1 fejszefok, 1 sarkantyú részlet, 1 tüzütő aczél, 1 állatfog, (87/885.) 1 őskori tekeres gyűrű rossz ezüstműből.

lh. Bessenyő, Hegyesoldal, (103/885. b.) 1 malomkő, 1 vaskulcs, 5 edény részlet.

Fosztó János (162/882. d.) Bölényfej Nagy-Bacsonból.

Földes Sándor (68/880.) 3 Kossuth-bankó.

Frankendorf Lajos (28/887. i.) 1 torzképződésű szilvaág.

Friedmann Jakab (225/880.) 5 ezüst és 20 réz érem.

Fülel vashámor (212/880.) 15 anyag.

Fülöp Eliz k. a. (301/880.) 1 réz s 1 bronz érem, 1 porcellán-tányér, 1 aranycipke, 1 himzett selyemszalag-csokor, 1 női válldísz-csipke, 5 himzett párnafej, 13 könyv, 5 röpirat 1849-ből.

Özv. Fülöp Sámuelné (101/882. h.) 6 kötet könyv.

Özv. Gaál Dánielné (48/879.) 2 faragvány a vajda-hunyadi várból.

Gaál Druzsiána k. a. (4/881.) 1 kép.

Gaál Gizella k. a. (3/881.) 2 legyező, 2 giraff-fésű, 2 gipszszobor, (52/881.) 1 fabőrönd.

Gaál György (104/885. b.) 1 római vízvezető cső, lh. Magyarós.

Gaál Istvánné (40/883.) 1 karperecz ezüstözött rézből.

Gaál József Dálnok (64/882.) 1 huszár sapka 1848/9-ből.

Gaál József Sepsi-Szentgyörgy (110/885.) 1 ezüst érem.

Gaál Lajos (54/880.) 1 római consularis érem.

Gaál Ödön (116/883.) 1 pecsétnyomó és 1 réz érem.

Galgóczi polg. fiuisk. (274/880.) értesítő, (159/881.) értesítő.

Br. Gamerra Gusztáv (146/880.) 1 pecsétnyomó s Deák Ferencz 5 drb faragványa.

Gáspár Albert (48/883.) A „Nemere“ 1872—79., 1881—82. évi folyamai, a „Brassai Lap“ 1849. 1—13. s 15. számai, szobozslói Pap István könyörgése 1849. márcz. 15., 1 ólom emlékérem.

Gazda Béla (110/888.) 22 oklevél s kézirat.

Gazda Benedek (60/881.) 1 könyv.

Gazdasági Egyesülettől 1879-ben visszamaradt tárgyak, (153/881.) 26 parquett-minta, 1 faragott asztal Kézdi-Vásárhelyről, 1 kő tintatartó, 1 csiszolt lith. pala, 1 emléktábla, 5-féle minőségű szén a köpeczi bányából s kisebb faragvány.

Gencsy Endre (133/882.) 1 rézérem.

Gencsy István (94/882.) 1 francia forradalmi XXV. livres assignata.

Geréb Gizella k. a. (51/881.) 1 vas kávéőrlő.

Geréb István (68/882. d.) 1 torzalaku borjulás.

Geréb János (70/885.) csere utján 1 bronz csákány a besenyői leletből, (34/887.) 2 kisebb nyomtatvány, (57/887.) 1 hírlapi szám, (28/888. d.) 1 kézirat, 1 levél, (83/888.) 7 oklevél s kézirat, (105/888. e.) 1 kisebb nyomtatvány, oklevelek.

Gergely Ferencz (147/880.) 1 ezüst érem (római.)

- Gergely Katalin k. a. (37/882) levélbélyegek.
 Gidófalvy Géza (88/887. g.) a mihályfalvi leletből, 2 kő balta, 1 kő vésű, 2 agancs csákány, 1 agyag korong, 2 agyag hasáb, 6 cserép töredék.
 Gidófalvy Ilka k. a. (117/886. b.) 3 himzés, 7 érem.
 Gidófalvy Lajos (56/882.) 9 könyv, 1 ezüst s 1 bronz érem, 6 természetrajzi tárgy, 1 tisztii bojt 1848-ból.
 Gocz István (51/885.) 1 réz érem.
 Goldstein Jakab (60/886.) 1 ezüst érem.
 Gombási Károly (136/882.) 1 gipsz faragvány.
 Ifj. Gödri Ferencz (5/888.) cserc utján IV. Vlád czepehus oláh vajda (1456—62, 77—79.) ezüst érme, (39/888.) 1 pecsenyeforgató készülék vasból.
 Özv. Görög Károlyné (96/881.) 21 hírlapi szám 1848/9-ből, (100/883. c.) 1837-ki országgyűlési beszédek, (51/888. f.) hagyatékából a Bemtől emlékebe kapott zománczos arany karperecz.
 Grosz Gyuláné szül. Bertalan Ida (32/882.) 1 mamuth-csont, 1 könyv.
 Grünberger Adolf (77/882.) 1 négylábu csirke.
 Gyárfás Endre (149/880.) 2 ezüst érem.
 Gyárfás Győző (124/881.) 1 ezüst érem, (107/885.) 1 urna töredék a sepsi-szentgyörgyi eprestetői barbár telepről.
 Gyárfás Imre (154/880.) az 1878. párisi világkiállításakor nyert elismerő oklevél.
 Gyárfás Jenő (74/884.) 1 hírlapi szám.
 Gyárfás József (76/887.) 1 réz érem.
 Gyárfás Lajos főjegyző (59/886.) 1 ezüst érem.
 Gyárfás Lajosné, Zaboláról (103/881.) 2 porcellán-tányér.
 Gyárfás László (37/881.) 1 könyv.
 Gyárfás Mihály (14/889.) 1 köröző levél 1796.
 Gyárfás Mihályné (124/885. k) 1 himzett párnafej.
 Gyárfás Olivér (108/888.) 1 réz érem, 1 ékkő.
 Ifj. Gyárfás Samu (15/884.) 1 ezüst érem, (43/885.) 1 réz érem, (127/886.) 2 réz érem.
 Gyárfás Zsigmond (236/880.) 4 Kossuth-bankó.
 Gyergyó-ditró-szárhegyi nyomda (6/888.) 1 könyv.
 Gyertyánffy Gábor (176/882.) Németalföldi tallér 1640., (120/883.) 2 kovás pisztoly, (83/889. d.) 4 ezüst és 10 réz érem.
 Györbíró Lajos (117/886. ff.) 1 kigyó.
 B. Györffy Árpádné (21/879.) 3 ezüst érem.
 Györffy Lajos (116/886.) 1 könyv, (75/888.) 1 könyv, 1 arczkép.
 Gyulafehérvári tört. társ. (32/887.) 1 könyv.
 Gyulay Irma (313/880.) 1 ezüst kehely alj.
 Gyulay Lajos (41/879.) 2 okmány, (314/880.) 50 okmány, (49/881.) 112 okmány, (100/883. p.) 1 könyv, (105/888. d.) okmányok, ezekből 23 a XVI. századból.

Gyulay Lajos Maros-Vásárhely (53/883. c.) 2 czimer, (124/886. f.) 1 czimer.

Haar & Steiner párisi hangjegy keresk. (45/881.) 10 levélbélyeg.

Hadnagy Vincze (277/880.) 2 rézpénz.

B. Hágel Pál (27/884. k.) 2 régi olajfestmény az erdőszentgyörgyi kastélyból.

Hahló I. (47/884., 87/884., 32/885., 115/885., 11/886., 121/886., 49/887., 100/887., 59/888., 112/888.) Éremjegyzékek.

Haitzinger N. (75/882. aa.) 1 golyó.

Dr. Hajós Béla (124/885. g.) 1 lánczos buzogány, (36/886. x.) 1 római ezüst érem, (55/886.) 1 réz érem.

Halasiref. lyc. (141/881.) értesítő, (107/882.) u. a., (51/884.) u. a., (78/885.) u. a., (124/886. i.) u. a., (10/888. b.) u. a. (79/888. d.) u. a.

Halm és Goldmann (171/882., 52/883., 153/883., 48/884., 86/884.) antiquariusi könyvjegyzék.

Hamar József (26/881.) 1 réz érem.

Haraj község (122/883. g.) 1 nagy határkímérő faeke.

Harmath Domokos (70/884.) 2 könyv.

Harmath Jenő (45/887.) 1 őskori csont, (46/887.) csere utján 2 könyv.

Háromszékmege (100/880.) 1 magyar arany, 1 ezüst, 1 bronz és 1 réz emlékérem, 11 pecsétnyomó, 1 vasbunda, (142/880.) 1 füzet, (180/880.) 1 ezüst érem, 1 könyv, (4/884.) Szeged fölépítésének ezüst emlékérmé, (7/884.) 4 pecsétnyomó, (85/886.) a budapesti orsz. kiállítás alatt nyert bronz érem, (73/888.) Budavár visszafoglalása kétszázados évfordulójának bronz emlékérmé, (104/888.) 30 bronz tárgy a Zágon-metehegyi leletből, (109/888.) 3 kisebb nyomtatvány.

Háromszékmegei építészeti hivatal (1/879.) 2 ezüst érem, 1 vaspatkó, 1 pala pecsétnyomó.

Háromszékmegei Takarékpénztár (61/888.) 19 kisebb nyomtatvány.

Hartmann Hermann (4/887.) 1 ásvány.

Hary Gyula (107/886.) 2 ezüst érem.

Hauser Zsigmond (111/883.) 1 ezüst érem, (114/883.) 2 római köztársasági érem.

Hazafi Veray János (79/887.) 11 kisebb nyomtatvány, (86/888.) 1 füzet.

Hayth Ferenczné (41/883.) 1 régi aczélmetszet.

Dr. Heinsius M. (Bréma) (43/861.) 108 bélyeg.

Held N. főhadnagy (40/888.) 1 gém.

Helley Ágnes k. a. (21/882. l.) 1 cseppkő, 2 kagylókövület u. n. balatoni kecskeköröm.

Helley Jánosné sz. Balási Ágnes (21/882. k.) 8 szomorujelentés, (29/882. f.) 29 levél, 6 kisebb nyomtatvány, 1 polion-

Gergely Katalin k. a. (37/882) levélbélyegek.

Gidófalvy Géza (88/887. g.) a mihályfalvi leletből, 2 kő balta, 1 kő vésű, 2 agancs csákány, 1 agyag korong, 2 agyag hasáb, 6 cserép töredék.

Gidófalvi Ilka k. a. (117/886. b.) 3 himzés, 7 érem.

Gidófalvy Lajos (56/882.) 9 könyv, 1 ezüst s 1 bronz érem, 6 természettajzi tárgy, 1 tiszti bojt 1848-ból.

Gocz István (51/885.) 1 réz érem.

Goldstein Jakab (60/886.) 1 ezüst érem.

Gombási Károly (136/882.) 1 gipsz faragvány.

Ifj. Gödri Ferencz (5/888.) cseré utján IV. Vlád czepehus oláh vajda (1456—62, 77.—79.) ezüst érme, (39/888.) 1 peccsenyeforgató készülék vasból.

Özv. Görög Károlyné (96/881.) 21 hírlapi szám 1848/9-ből, (100/883. c.) 1837-ki országgyűlési beszédek, (51/888. f.) hagyatékából a Bemtől emlékebe kapott zománcozott arany karperecz.

Grosz Gyuláné szül. Bertalan Ida (32/882.) 1 mamuth-csont, 1 könyv.

Grünberger Adolf (77/882.) 1 négylábú csirke.

Gyárfás Endre (149/880.) 2 ezüst érem.

Gyárfás Győző (124/881.) 1 ezüst érem, (107/885.) 1 urna töredék a sepsi-szentgyörgyi eprestetői barbár telepről.

Gyárfás Imre (154/880.) az 1878. párisi világkiállításkor nyert elismerő oklevél.

Gyárfás Jenő (74/884.) 1 hírlapi szám.

Gyárfás József (76/887.) 1 réz érem.

Gyárfás Lajos főjegyző (59/886.) 1 ezüst érem.

Gyárfás Lajosné, Zaboláról (103/881.) 2 porcellán-tányér.

Gyárfás László (37/881.) 1 könyv.

Gyárfás Mihály (14/889.) 1 köröző levél 1796.

Gyárfás Mihályné (124/885. k) 1 himzett párnafej.

Gyárfás Olivér (108/888.) 1 réz érem, 1 ékkő.

Ifj. Gyárfás Samu (15/884.) 1 ezüst érem, (43/885.) 1 réz érem, (127/886.) 2 réz érem.

Gyárfás Zsigmond (236/880.) 4 Kossuth-bankó.

Gyergyó-ditró-szárhegyi nyomda (6/888.) 1 könyv.

Gyertyánffy Gábor (176/882.) Németalföldi tallér 1640., (120/883.) 2 kovás pisztoly, (83/889. d.) 4 ezüst és 10 réz érem.

Györbiró Lajos (117/886. ff.) 1 kigyó.

B. Győrffy Árpádné (21/879.) 3 ezüst érem.

Győrffy Lajos (116/886.) 1 könyv, (75/888.) 1 könyv, 1 arczkép.

Gyulafehérvári tört. társ. (32/887.) 1 könyv.

Gyulay Irma (313/880.) 1 ezüst kehely alj.

Gyulay Lajos (41/879.) 2 okmány, (314/880.) 50 okmány, (49/881.) 112 okmány, (100/883. p.) 1 könyv, (105/888. d.) okmányok, ezekből 23 a XVI. századból.

Gyulay Lajos Maros-Vásárhely (53/883. c.) 2 czimer, (124/886. f.) 1 czimer.

Haar & Steiner párisi hangjegy keresk. (45/881.) 10. levélbélyeg.

Hadnagy Vincze (277/880.) 2 rézpénz.

B. Hágel Pál (27/884. k.) 2 régi olajfestmény az erdőszentgyörgyi kastélyból.

Hahló I. (47/884., 87/884., 32/885., 115/885., 11/886., 121/886., 49/887., 100/887., 59/888., 112/888.) Eremjegyzékek.
Haitzinger N. (75/882. aa.) 1 golyó.

Dr. Hajós Béla (124/885. g.) 1 lánczos buzogány, (36/886. x.) 1 római ezüst érem, (55/886.) 1 réz érem.

Halasi ref. lyc. (141/881.) értesítő, (107/882.) u. a., (51/884.) u. a., (78/885.) u. a., (124/886. i.) u. a., (10/888. b.) u. a. (79/888. d.) u. a.

Halm és Goldmann (171/882., 52/883., 153/883., 48/884., 86/884.) antiquariusi könyvjegyzék.

Hamar József (26/881.) 1 réz érem.

Haraj község (122/883. g.) 1 nagy határkímérő faeke.

Harmath Domokos (70/884.) 2 könyv.

Harmath Jenő (45/887.) 1 őskori csont, (46/887.) csere utján 2 könyv.

Háromszékmegye (100/880.) 1 magyar arany, 1 ezüst, 1 bronz és 1 réz emlékérem, 11 pecsétnyomó, 1 vasbunda, (142/880.) 1 füzet, (180/880.) 1 ezüst érem, 1 könyv, (4/884.) Szeged fölépítésének ezüst emlékérmé, (7/884.) 4 pecsétnyomó, (85/886.) a budapesti orsz. kiállítás alatt nyert bronz érem, (73/888.) Budavár visszafoglalása kétszázados évfordulójának bronz emlékérmé, (104/888.) 30 bronz tárgy a Zágon-metehegyi leletből, (109/888.) 3 kisebb nyomtatvány.

Háromszékmegyei építészeti hivatal (1/879.) 2 ezüst érem, 1 vaspatkó, 1 pala pecsétnyomó.

Háromszékmegyei Takarékpénztár (61/888.) 19 kisebb nyomtatvány.

Hartmann Hermann (4/887.) 1 ásvány.

Hary Gyula (107/886.) 2 ezüst érem.

Hauser Zsigmond (111/883.) 1 ezüst érem, (114/883.) 2 római köztársasági érem.

Hazafi Veray János (79/887.) 11 kisebb nyomtatvány, (86/888.) 1 füzet.

Hayth Ferenczné (41/883.) 1 régi aczélmetszet.

Dr. Heinsius M. (Bréma) (43/861.) 108 bélyeg.

Held N. főhadnagy (40/888.) 1 gém.

Helley Ágnes k. a. (21/882. l.) 1 cseppkő, 2 kagylókövület u. n. balatoni kecskeköröm.

Helley Jánosné sz. Balási Ágnes (21/882. k.) 8 szomorujelentés, (29/882. f.) 29 levél, 6 kisebb nyomtatvány, 1 polion-

kép, (68/882. c.) 1 hírlapi szám az „Amicu Poporulu“ cz. lapból, (101,882. e.) 1 kézirat, 273 kötet és füzet könyv, 5 okmány, 7 gyászjelentés.

Henne Albert (105/881.) 1 könyv.

Henter Béla (145/885. b.) 1 könyv, (61/887.) 1 ezüst érem.

Henter Géza (87/880.) 11 okmány.

Henter Ilona k. a. (51/888. b.) Bethlen Gábor 1621-ki nemes levele a mozlim eredetű Teőreök Mihály, anyja s mostoha apja Berseni Benedek részére.

Herder J. altonai műkereskedő (44/881.) 32 bélyeg.

Herepey Sándor (4/886.) 2 hiuz, lőtték a mikó-ujfalusi erdőben, (88/888.) 1 vas sarkantyú a XVII. századból, lh. Arapatak.

Hetyey Gábor (27/884. d.) 1 római bronz érem.

Özv. Héya Andrásné (139/885.) 1 rézbuzogány, 1 koponya, 8 réz.érem.

Héya Géza (53/883. u.) 1 kereszt vörösrézből Petőfalváról.

Héya Mátyás (53/883. v.) 1 könyv.

Héya Mihály (111/886.) 2 könyv.

Hildebrand József (101/882. g.) 68 kötet könyv, 1 ezüst és 15 réz érem, (53/883. k.) 1 régi marosvásárhelyi bolt czimer vashól.

Hoffmann Oszkár (88/886.) 1 nagy szarvas agancs.

Homonnay Károly (117/886. n.) 2 ezüst érem.

Hoós János (310/880.) 1 könyv, (75/882. o.) 4 füzet, (122/883. c.) 1 fatükör, (97/888. d.) 2 hírlapi szám, (22/889. a.) 4 könyv, 1 zenemű, 1 kövesülés, (27/889. f.) 1 könyv, 1 zenemű.

Horváth Gyuláné b. Splényi Berta (265/880.) 1 szász korszó.

Horváth Ignác (133/883.) a martonfalvi római amphora.

Horváth Ignáczné (124/886. a.) a Teleken talált barbár csupor.

Horváth László főjegyző ur (51/879.) 1 pecsétnyomó, 240 pecsétlenyomat, (297/880.) 7 ritka hírlapi szám s a b. Rauber család könyveiből 3 kézirat, 350 könyv, 72 térkép, (83/889. b.) 1 régi fapipa.

Horváth Lászlóné b. Rauber Róza (296/880.) 13 ezüst és 5 réz érem, 1 Kossuth-bankó, 1 négylábu csirke, 1 himzett magyar női derék.

Id. Horváth Mihály (272/880.) 1 new-yorki pipa vanília-fából.

Ifj. Horváth Mihály (271/880.) Amerikai napernyő.

Hosszu Ilona k. a. (53/883. m.) 2 barbár csupor, 1 terracotta edény, 1 esont koresolya, 1 őskori agyag korong, 1 gagat karperecz, bronz- és vás-lánc darabjai.

Huszka József (16/883.) 3 bronz kosi részlet Homoród-Szent-Mártonról, 1 kőzet a Rikából, (53/886.) 1 himzés, (64/886.)

1 kályhacserép, (129/886.) 2 ezüst érem, (78/887.) 3 csiki kályha cserép.

Illyefalvi érem leletből (63/883.) 3 római köztársasági ezüst érem.

Ilosvay Lőrincz (87/881.) 2 ezüst érem.

Imecs Albert (50/881.) 1 patkószeg, (29/882. n.) 3 oklevél.

Imecs Amália k. a. (5/881.) 2 könyv.

Imecs Ilona k. a. (36/886. c.) 4 múlt századbéli naptár.

Imecs Jenőné (40/879.) 1 kétfejű rucza.

Imecsfalvi őstelepről (54/883.) 3 csésze alaku edénytöredék és cserépdarabok, (55/883.) obszidián szilánk.

Imreh Béla (15/881.) 2 könyv.

Imreh Benédek (298/880.) 1 lőportartó, 1 kép, (34/881.)

1 okmány.

Imreh Domokos (106/880.) 1 réz érem, (211/880.) 1 ősz állatsont, 1 mészke lerakódás, 4 réz érem, (31/881) 1 okmány, 1 réz érem, (8/882.) 1 ásvány, (16/882.) 1 vassalak, (33/882.) 1 ásvány, (39/882., 40/882.) 2 réz érem, (132/882.) 1 réz érem.

Imreh Ferencz (262/880.) 1 ezüst érem, (70/888.) 1 könyv.

Imreh Gizella (299/880.) 1 női derék, 1 római bronz s 5 osztrák réz érem.

Imre Györgyné (53/883. x.) 2 rézpenz, 1 ásvány, (132/885. a.) 1 könyv, (117/886.) cc.) 3 ezüst és 1 réz érem.

Imreh Károly (121/880.) 5 ezüst és 1 réz érem, (136/880.) 1 szarvasagancs részlet.

Imreh Katicza k. a. (124/885. l.) 8 könyv.

Imreh Lajos (75/880.) 1 ezüst érem.

Imreh László (136/883.) 1 réz érem.

Incze Balázska (224/880.) 1 réz érem.

Incze Béni (35/885.) 1 réz érem.

Incze Ferencz (50/888.) 2 réz érem.

Incze Györgyné (14/888.) porcellán kanna, üveg butykos, égett buza egy skatulyában.

Incze István mérnök (24/881.) 1 török okmány, 6 okmány, 38 könyv, 1 kisebb nyomtatvány, (56/881.) 185 könyv, (114/885.) 28 könyv.

Incze Kálmán (13/888.) Roccocco-stylű fali óra.

Incze Zsuzsanna (46/888.) 1 abrosz.

István József (144/880.) az aldobolyi népvándorlaskori kard.

Ivane Beloiu (2/879.) 2 réz érem.

Izsák Lajos (91/885.) Kulcsár György postillái. Bártfa. 1579. vagy 1597-ki kiadás.

Jabkovszky Mihály (99/887.) 1 ezüst érem.

Jakab Gyula (38/879.) 2 fekete bankó.

Jakab Gyuláné sz. Zathureczky Ilona (28/888. b.) 2 palesztinai vörösréz érem.

Jakab István (158/880.) 1 réz érem.

- Jakab Lajos (37/879.) 16 szabályrendelet; 11 okmány.
 Jakabos Ágoston (134/883.) 1 koszoru szalaggal Gábor Áron sirjáról.
 Jakabos Simonné (62/889.) 2 bécsi porcellán és 1 tulipánokkal diszitett üvegpopohár.
 Jakó László (9/879.) 1 kőcsákány, 5 ezüst érem, (100/888.) 1 kővésű, lh. Lisznyó.
 Jancsó Emánuel (66/881.) 1 könyv, 1 olajfestmény.
 Jancsó Gábor (37/886.) 3 könyv.
 Jancsó József (77/889. h.) 8 okmány.
 Néh. Jancsó Máté örökösei (120/882.) 19 kötet könyv, ebből 3 ú. m. Komáromi csipkés Gy. Igaz hit. Szeben. 1666. sz. Némethi M. Dominica. Kolozsvár. 1675. és Halotti Centuria. Uo. 1683, régi magyar.
 Ifj. Jancsó Mózes (49/879.) 2 ezüst, 2 réz s 1 ólom érem.
 Jáni József (105/880.) 1 réz érem.
 Özv. János Mihályné (42/883.) 1 székely tányér 1802. évszámmal.
 Jeney Ilona (303/880.) 35 rézmetszetű arckép.
 Jeney Lajos (124/885.) 1 vas fókó, 1 kővésülés.
 Jeney Zoltán (304/880.) 15 kép.
 Jobszty Gyula (86/881.) 1 obszidián nyilcsúcs.
 Jókai nyomda (56/884.) 1 könyv, (120/885.) 1 füzet, (7/886.) 8 könyv és füzet, (20/886.) 13 nyomtatvány, (4/888.) 1 füzet, (23/888.) 5 könyv.
 Joós András (73/889.) 1 ón emlékérem.
 Özv. Jóna Lajosné (53/883. o.) 1 régi legyező.
 Kádár Lajos (114/886.) 1 egészen kifejelett négy lábú csirke.
 Kalocsai érseki főgymn. (170/880.) értesítő.
 Kárácsek Ignác (100/883. b.) A 19-ik honvédpárancsnokság pecsétnyomója.
 Gr. Károlyi Tibor (145/883., 11/885., 13/887.) A Károlyi család oklevéltára, II., III., IV. kötet.
 Kassai főreáliskola (79/880.) értesítő, (163/880.) értesítő, (87/882.) u. a., (42/884.) u. a., (62/885.) u. a., (78/886.) u. a., (67/888.) u. a., (57/889.) u. a.
 Kassai gépészeti iskola (168/880.) értesítő, (97/883.) u. a., (54/885.) u. a.
 Kátó József (13/883.) 1 kötet könyv.
 Keckskeméti kegyesrendű főgymn. (58/889.) értesítő.
 Keglevits Dezső (60/880.) 138 levélbélyeg, (184/880.) 238 használt levélbélyeg.
 Kelemen Béni (291/880.) 2 kagyló-kövület.
 Kelemen Lajos (146/881.) 1 ezüst érem, róm. köztársasági, (67/885.) bodoki vörösréz csákány.
 Kelemen Lajosné sz. Zathureczky Berta (24/885.)

1 korondi porcellántányér, 1 székely cseréptányér, 4 bokáj, (23/889.) 2 zenemű.

Kelemen Margitka (30/885.) 2 könyv.

Keller Gézáné (19/887.) 1 hirlap, (23/887.) 1 régi csempe „Bedő Istvánnak“ és „Kálnoki fazakas“ fölirattal.

Képviselőház (6/883.) az 188¹/₄-iki irományok, jegyzőkönyvek és naplók 19 kötet, (17/883.) u. a. 3 kötet, (19/883.) u. a. 2 füzet, (31/883.) u. a. 3 kötet, 1 füzet, (38/883.) u. a. 3 füzet, (43/883.) 2 kötet, 1 füzet, (143/883.) 5 kötet, 2 füzet, (5/884.) 2 kötet, 1 füzet, (17/884.) 3 kötet, (26/884.) 3 kötet, (46/884.) 9 kötet könyv, (96/884.) 5 kötet, az 1884/7. jegyzőkönyvek, irományok és naplók : (93/884.) 2 kötet, 1 füzet, (14/885.) 9 kötet, (93/885.) 2 kötet, 1 füzet, (111/885.) 5 kötet, 1 füzet, (17/886.) 2 kötet 1 füzet, (25/886.) 3 kötet; 2 füzet, (34/886.) 2 kötet, 1 füzet, (42/886.) 2 kötet, 1 füzet, (58/886.) 2 kötet, 1 füzet, (99/886.) 3 kötet, 1 füzet, (130/886.) 2 kötet, 1 füzet, (8/887.) 2 kötet, 1 füzet, (20/887.) 3 kötet, 1 füzet, (26/887.) 4 kötet, 1 füzet, (48/887.) 2 kötet, 1 füzet, (55/887.) 3 kötet, 1 füzet, (81/887.) 1 kötet. Az 1887/92-ki irományok : (93/887.) 3 kötet, 1 füzet, (2/888.) 1 könyv, (7/888.) 3 füzet, (20/888.) 2 kötet, 1 füzet, (27/888.) 2 kötet, 1 füzet, (35/888.) 1 kötet, 2 füzet, (62/888.) 1 kötet, 2 füzet, (95/888.) 3 kötet, 1 füzet, (2/889.) 1 kötet, 2 füzet, (11/889.) 1 kötet, 2 füzet, (15/889.) 3 kötet, 1 füzet, (29/889.) 2 kötet, 1 füz., (49/889.) 3 kötet, 1 füz., (80/889.) 4 kötet, 3 füz.

Keresztszeghy E. (128/882. e.) Kölcsey Ferencz hajfűrtje.

Keresztyénfalvi egyesület (214/880.) 1 tűzálló anyag.

Kerner Péter (7/879.) 1 füzet.

Keszthelyi polg. fiúiskola (254/880.) értesítő.

Kézdi-vásárhelyi barbár-telepről (45/882.) 1 kengyelvas töredék, cserépdarabok, csontok, (51/882.) 1 római ezüst s 2 ujabbkori réz érem, 1 bronz karika, 1 vasszög, 1 csésze, 1 csupor, 2 agyagtárgy, cserépdarabok s állatcsontok.

Kézdi-vásárhelyi elemi népiskola (83/882.) 2 füzet, (89/883.) értesítő, (37/883.) u. a., (58/885.) u. a., (72/886.) u. a.

Király István (148/883.) 1 bankjegy-formulár, (59/884.) 1 okmány, (16/886.) 2 oklevél, (66/889.) 1 régi szinlap.

Kiss Albert (35/884.) 1 régi magyar mellény.

Kis Barabás (19/886.) 1 réz érem.

Kis Ilona k. a. (77/889. m.) 1 fapohár.

Kis János (73/884.) 1 gém.

Kiss Juliska k. a. (117/886. dd.) 1 ezüst érem, (28/887. c.) 1 ezüst érem, (88/887. i.) 2 ezüst érem.

Kis Sándor (88/883.) 1 könyv. (44/885.) 1 réz érem.

Kispál Sándor (206/880.) 1 ezüst pecsétgyűrű czimeres karneollal, 1 réz pecsétnyomó (Medgyesi rendőri bizottmány 1848.)

Kitler Johanna k. a. (75/882. f.) 2 porcellán, 1 gyöngyhímzés, (101/882. i.) 1 könyv, 1 kép.

Klein Béni (21/883.) 4 ezüst és 7 réz érem, (108/883.) 1 réz érem, (137/883.) 9 ezüst és 4 réz érem, (3/884.) 2 ezüst és 2 réz érem, (34/885.) 1 ezüst érem.

Klejn József (72/880.) 1 bronz, 1 réz érem, (80/880.) 1 ezüst s 1 réz érem, (137/880.) 1 réz érem, (133/885.) 1 réz érem, (136/885.) 1 réz érem, (8/886.) 1 vas mérleg, (18/886.) 1 réz érem, (24/886.) 1 réz érem, (57/886.) 2 réz érem, (112/886.) 1 réz és 2 római bronz érem, (131/886.) 1 réz érem, (35/887.) 1 réz érem, (71/887.) 1 réz érem, (82/887.) 1 ezüst érem, (58/888.) 1 ezüst érem.

Klimkó Ede (82/881.) 1 kövesülés, (29/882. g.) fahéj, (75/882. e.) 6 kövület.

Klimkó Endréné (16/881.) 1 taplóból készített virág-csokor.

Klünglein Netti. k. a. (60/882.) 3 ásvány.

Özv. Knöpfler Vilmosné (100/883. g.) 8 csiga, 1 czimer.

Kolozsvári rom. kath. gymn. önképzőköre (52/888.)

Emlékkönyv.

Komáromy Andor (62/884.) 1 füzet.

Komka Ervinné (31/882.) 1 timsóból jegecsezített kereszt.

Komollói Castrumból (103/885. c.) 4 tégladarab, 1 cserépdarab.

Koncz József (36/886. i.) 6 könyv.

Kónya Mariska k. a. (28/887. d.) 1 ezüst.

Koronka Béla (117/880.) Egy Maros-Vásárhelyt készült asztali óra.

Kósa Mózes (40/887.) 1 ezüst érem.

Kósa Sándor (56/880.) 2 okmány.

Kovács Andrásné (143/882. b.) Argirus históriájának egy mult századbeli kiadása.

Kovács Antal (81/886.) 1 növény.

Kovács Dénes (8/883.) 1 ezüst érem.

Kovács Ferencz maros-vásárhelyi apát-plebános (53/883. z.) 2 okmány, egyik Torjavásárhelyi Litterati Miklós papi bizonyítványa 1488-ból, (100/883. e.) 2 ásvány, (53/885.) 1 ezüst gyűrű, 1 fénykép, (36/886. u.) 1 füzet, (117/886. ee.) Csiky Domokos 1848/9-ki honvédszázados attilája és csákoja.

Kovács Gábor ügyvédsegéd (165/881.) 1 Magyaróson lelt mammuth-fog, (163/882.) 1 ólom emlék érem.

Kovács Gábor, szabó (8/884.) A sepsi-szentgyörgyi szabó-czéh 19 okmánya s 1 tuczat régi magyar kártya.

Kovács Ignác (79/881.) 1 sarkantyútaraj.

Kovács István (157/880.) 1 római ezüst érem.

Kovács János (47/882.) 1 római kancsó darabjai.

Kovács József (65/881.) 13 okmány.

Özv. Kovács Mátyásné (124/886. d.) 1 ónkorsó „Georgius Rehner 1730“ fölirattal, 1 óntányér.

- Kovács Mihály (62/880.) 1 könyv, 1 hírlap.
 Kovács Simon (11/882.) 1 ón emlékérem, 1 okmány.
 (144/882.) Csere utján Kossuth Iratai.
 Kovács Zsigmond (124/880.) 1 Kossuth-bankó, 1 réz érem.
 Kovács János (43/886.) 27 ezüst és 69 réz érem, közte Péter és Zsigmond dénára s egy középkori délszláv érem.
 Kozma Ilka k. a. (107/880.) 3 réz érem.
 Kozma Irén k. a. (117/886. hh.) 2 könyv.
 Kozma Károly (127/883.) 1 cseppkő az Aggteleki barlangból.
 Kökössy Gábor (50/885.) 3 réz érem, (106/886.) 1 réz érem, (49/888.) 1 ezüst érem.
 Kölönte Antal (21/889.) 21 ezüst érem.
 Könczey Anna és Irén k. a. (117/886. c.) 6 könyv.
 Könczey Domokos (64/880.) 1 könyv.
 Könczey Farkas (44/879.) 1 oláh lánlsa 1848-ból.
 Könczey László (131/880.) 1 réz érem.
 Könczey Miklósné (33/879.) 1 gyertyatartó, 1 sótartó, 4 könyv, 2 hírlap, (76/881.) 1 ónkanna, 1 térkép.
 Könczey Zoltánné (77/889. l.) 1 fénykép.
 Krémer Jenő (80/887.) Erdély 1849-ben Szebenben kiadott térképe.
 Ifj. Kristyóri János (150/881.) 5 érem és 1 tűzoltó-jelvény.
 Kupán Balázs (202/880.) 1 bronz érem.
 Kupferstich Ármin (17/889.) 2 csiga.
 Kupferstich József (135/885.) 1 ezüst érem, (21/886.) 1 réz érem, (24/887.) 4 régi török ezüst érem.
 Lányi Sándor (162/882. e.) Csigatörmelekkel kevert föld a nagy-baczoni patak mentéről, (53/883. n.) 1 röpirat 1849-ből.
 László Albert (140/883.) 1 réz érem.
 Latinovics Lászlóné sz. Jasztrabszky Irma (36/886. n.) 1 selyem menyasszonyi ruha a század elejéről.
 Lázár András dálnoki (127/882.) 3 bronz emlékérem, 1 fekete bankó.
 Lázár Benedek (217/880.) 1 ezüst érem, (88/886.) 1 szarvas agagcs.
 Lázár Ilonka k. a. (57/885.) 1 ezüst érem.
 Lázár Mihály (20/884.) 1 ezüst és 1 réz érem, 1 cseppkő, (32/884.) 1 cseppkő az almási barlangból, 2 fakövélet.
 Gr. Lázár Miklós (125/881) 1 füzet.
 Gr. Lázár Miklósné (81/889.) 1 könyv.
 Lázár Mór (52/886.) 2 arany himzés és 1 kehelytakaró.
 Lehrer Alfréd (281/880.) 1 réz érem, (13/881.) 2 réz érem, (125/883.) 1 réz érem, (134/885.) 1 ezüst érem, (47/886.) 1 ezüst érem, (44/887.) 1 csigakövélet Előpatokról, 1 agyaggolyó, 1 füzet.

Lehrer Henrik (253/880.) 1 ezüst érem, (293/880.) 1 réz érem, (139/882.) 1 ezüst érem, (99/883.) 1 kövesült fa, 1 ezüst és 3 réz érem.

Lehrer János (160/882.) 1 barna széndarab a sepsi-szentgyörgyi bányából csigákkal, (6/886.) 3 könyv, (22/888.) 1 könyv, (16/889.) 1 kisebb nyomtatvány, (82/889.) 1 kisebb nyomtatvány.

Lehrer Lenke k. a. (47/889.) 1 füzet.

Léhárt József (36/886. l.) Báthori Gábor 1610-ki primipilaris levele Pethw György részére.

Lengyel István (48/885.) 1 üveg pohár.

Lészai Ferenczné Kozma Ilona (286/880.) 1 könyv, 1 pár szarvasbőr keztyű, 1 himzett kendő, 3 himzett szalag, 1 himző olló, 1 ezüst karperecz, 1 faragvány, 1 porcellán kanna, 1 üveg pohár.

Linhart György (117/886. aa.) Gyopár a Bucsésdról.

Losonczy Dénes (28/879.) 1 toledói tőr, (94/880.) 1 ezüst érem, (123/881.) 1 fekete bankó, (152/881.) 1 római köztárs. ezüst érem.

Losonczi tanoda (156/880.) értesítő.

Lőcsei lyceum (174/880.) értesítő, (117/882.) u. a.

Lőrincz János (53/879.) 1848/9-ki 3-ad osztályu érdemjele s 80 drb hasonló kiosztatlan érdemjel, 14 réz érem, 39 könyv, közte 3 drb XVII. századbeli magyar, (67/880.) 1 könyv, (129/880.) 2 ezüst érem, (28/886.) 1 oláh skatulya.

Lőrincz János dálnoki (3/887.) 4 oklevél a XVI. századból.

Lózer Lajos (104/886.) 1 naptár.

Lukács Károly (154/881.) 2 réz érem.

Lugyartud. akadémia (29/882. d.) 1 füzet; (121/882.) 65 kötet könyv, (127/885.) 87 kötet könyv, (5/887.) 1 könyv, (17/887.) 4 füzet, (25/887.) 2 értekezés, (43/887.) u. a. 2 drb, (53/887.) u. a. 1 drb, (63/887.) 1 könyv, (67/887.) 1 értekezés, (89/887.) u. a. (91/887.) 3 értekezés, (3/888.) 1 értekezés, (16/888.) 1 értekezés, (24/888.) 1 könyv, (29/888.) 1 értekezés, (33/888.) 2 értekezés, (47/888.) 3 értekezés, (56/888.) 1 értekezés, (60/888.) 1 értekezés, (76/888.) 1 értekezés, (78/888.) 2 értekezés, (94/888.) 1 értekezés, (107/888.) 1 értekezés, (18/889.) 2 értekezés, (9/889.) 1 értekezés, (32/889.) 4 értekezés, (38/889.) 1 értekezés, (44/889.) 1 értekezés, (59/889.) 1 értekezés, (61/889.) 2 értekezés, (75/889.) 2 értekezés.

Magyarósról (104/885.) vassalak és vakolat-darabok.

Magyarósi György (26/888.) Torzállat.

Magyarósi Pál (9/888.) 1 ölv.

Ifj. Maksay József (63/880.) 5 ezüst érem.

Málik József (80/880.) 1 füzet, (128/883.) 1 római bronz érem és II. Constantiusnak az eprestetei barbár telepen talált billon érme, (152/883.) 3 nyomtatvány, (92/885.) 39 nyomtatvány, (51/886.) 3 könyv, (75/886.) 3 füzet, (118/886.) 5 könyv, (53/888.) 1 szomorú jelentés.

Málkin Lujza (69/880.) 1248 használt levélbélyeg, (114/880.) 675 használt levélbélyeg; (185/880.) 2358 levélbélyeg, (288/880.) 1002 használt levélbélyeg, (8/881.) 474 levélbélyeg, (110/881.) 940 levélbélyeg, (151/881.) könyvek és levélbélyegek.

Özv. Márk kapitányné (71/881.) 1 arczkép, 1 aranyozott ezüst gyűrű.

Márk Lidi és Rebi (113/888.) 2 ezüst és 7 réz érem.

Markaly István (75/882. p.) 1 sárgaréz jetton.

Markos Dénes (39/881.) 1 réz érem.

Maros-vásárhelyi ref. kollegium (92/888.) értesítő, (7/889.) 1 könyv.

Márton Ferencz (148/881.) Óskori tárgyak Tószegről (l. Antos J.)

Márton K. (72/888.) 1 füzet.

Márton Mariska k. a. (94/885. b.) 3 himzés, (117/886. p.) 1 himzés, 4 könyv.

Martini Jakab (99/880.) 1 római köztársasági érem.

Marzsó Lajosné (287/880.) 1 pár arannyal himzett papucs, 1 pár porcellánnyelű kés és villa.

Máthé József (23/881.) 2 könyv, (72/881.) 3 könyv, (75/882. s.) 1 könyv, (101/882. m.) 18 füzet, (53/883. s.) 8 réz érem.

Mátis István (77/889. g.) 6 okmány.

Medgyaszay Máté (53/882.) 1 bankjegyminta.

Meiszlinger Miksa (8/885.) 1 réz érem, (33/885.) 1 réz érem, (96/885.) 1 borjuembryo (105/886.) 1 hal, (33/887.) 1 lepke.

Mélik Bogdán (143/881.) 3 hirlap, 1 cserép, (2/881.) 1 hirlap, 9 réz érem, 4 Kossuth-bankó.

Mélik Lajos (238/880.) 2 réz érem.

Mihálcz József (117/886. r.) 1 vaskulcs a Bálványos várból.

Mikes Gyula (68/887.) 1 ditroit.

Mikó Miklós (7/882.) 1 könyv.

Mikovinyi Pál (25/889.) 1 körrendelet 1785.

Miksa Elek (244/880.) 1 olajfestmény.

Milecz Máli (249/880.) 1 könyv.

Minier Lajos (123/880.) 4 vaseszköz, 4 cserépkorsó.

Miskolczi Ferencz (Bukarest) (25/879.) 1 török puska.

Miskolczi György (41/888.) 1 dyrrhachiumi ezüst érem.

Özv. Molnár Andrásné (62/881.) 1 érczfazék „Unghv(ár)“ fölirattal.

Molnár Balázs (50/882.) 1 kőfejsze, 1 könyv.

Molnár István (260/880.) 4 fénykép.

Molnár József (113/886.) II. Rudolf császár tallera 1583.,

Báthory István lengyel király 3-as garasa és 7. réz érem.

Molnár Józsiás (46/882.) 1 római párkányos téгла.

Molnár Lajos (105/883.) 1 réz érem.

Móricz József (126/883. c.) 1 lipcei rézkereszt, (58/887.)

117 gyászjelentés.

- Móricz Károly (43/879.) 1 réz érem.
 Mühlmannn Richard (294/880.) 41 levélbélyeg.
 Müller Jánosné (77/889. n.) 2 római bronz érem.
 Nádory Béla (130/882.) 6 réz, ólom és bronz érem, 1 nargile.
 Nagy Andrásné (96/887.) 1 magyar női ingváll.
 Nagy Antal (177/880.) 1 agyag orsófej.
 Ifj. Nagy Áron (96/882.) 2 ezüst és 1 római bronz érem.
 Nagy Árpád (36/887.) 1 vércsetojás.
 Nagy-Bacsoni cserépvető (213/880.) 2 anyag, 2 téglá.
 Nagy Barnabás (80/885.) 1 őskori ezüst karikapénz, lh.
 Bessenyő, Hegyeshegy.
 Nagy Béláné (289/880.) 1 nagy ónkanna.
 Nagy Dánielné (117/886. w.) 1 könyv, 2 tejüveg korsó.
 Nagy Dénes (119/883.) 2 ezüst érem.
 Nagy Dénesné Sebesi Róza (117/886. f.) 1 női mellény,
 2 himzés.
 Nagy Eduárd (134/886.) 1 szarvas agancs.
 Nagy Elek (26/885.) 1 okmány.
 Nagy Ferencz killyéni unit. lelkész (74/885.) 21 réz érem.
 Nagy Gergely (104/885. b.) 2 agyagtapasz a komollói
 castrumból, 1 csempetőredék, (12/889.) cserépdarabok, állatcsont-
 tok, füstös szarukó szilánkok.
 Nagy Géza (sepsi-szentgyörgyi) (38/881.) 4 könyv.
 Nagy Géza múzeumőr (78/882, 142/882.) 11 pecsét lenyo-
 mat, kisebb nyomtatványok, (14/883.) 1 füzet, (154/883.) 3 könyv,
 67 kisebb nyomtatvány, (80/884.) 2 könyv, (105/884.) 22 kisebb
 nyomtatvány, (68/885.) 30 színlap, (146/885.) 22 kisebb nyom-
 tatvány, (1/886.) 3 kisebb nyomtatvány, (32/886.) 1 könyv, (75/887.)
 16 kisebb nyomtatvány, (104/887.) 21 kisebb nyomtatvány, (44/888.)
 2 füzet, (84/888.) 17 kisebb nyomtatvány, (116/888.) 4 okmány-
 másolat, 31 kisebb nyomtatvány, (39/889.) 2 kisebb nyomtatvány,
 (43/889.) 1 ezüst érem, (85/889.) 5 kézirat.
 Nagy Gyula főerdész (91/884.) 1 könyv, (70/886.) 2 olaj-
 festmény özv. Nagy Dánielné úrh. hagyatékából.
 Nagy Gyula mészáros (115/886.) 1 kis kőkalapács, lh.
 Órkő, 2 réz érem.
 Nagy József (112/882.) 1 cseréphordó 1805. évszámmal.
 Nagy Károly Hidvég, (73/885.) fűzfaág rózsaszerű képz.
 Nagy Károly ügyvéd (67/886.) bükfahasáb, benne puska-
 golyóval Szemerjáról, (101/886.) őskori cserépdarabok Al-Doboly-
 ból, (12/887.) 1 okmánymásolat.
 Nagy Kata (113/880.) 1250 használt levélbélyeg.
 Nagy Lajos (53/885.) 2 faragványos oszlopfej Al-Dobolyból.
 Nagy Márton (275/880.) 1 Kossuth-bankó.
 Nagy Mózesné (76/880.) 6 könyv.
 Nagy Ödön (81/880.) 2 ezüst s 2 réz érem, (235/880.) 6
 ezüst s 9 réz érem, 2 Kossuth-bankó.

- Nagy-Róczei polg. fiuisk. (63/889.) 1 értesítő.
 Nagy Sámuel kir. táblabíró (30/879.) nemzetőri kardkötő.
 Nagy Sámuelné (162/882. c.) 1 kínai csont tűtartó faragványokkal.
 Nagyszebeni ág. isk. (258/880.) értesítő, (166/881.) értesítő, (153/882.) u. a., (66/884.) 2 füzet, (116/885.) értesítő, (17/888.) u. a., (103/888.) u. a., (79/889.) u. a.
 Nagyszebeni árvaház (216/880.) értesítő.
 Ozv. Nagy Tamásné (27/884. n.) 1 kávésfindsa.
 Nagy Teréz (292/880.) 1 Komárom várbeli ritka 10 pengő-krajczáros czédula 1849-ből.
 Nemere kiadóhivatala l. Bernstein M.
 Nemes József (116/882. b.) 2 mammuth-fog a kobori határból.
 Nemes Sámuel (116/882. c.) mammuth forgó-csont a kobori határból.
 Neuhofer János (36/886. y.) Deák Ferencz tajték pipája, melyet 1840-ben gr. Széchenyi Istvántól kapott, hozzávaló díszei üvegszekerénnyel.
 Névtelen (218/880.) 2 himzés, (93/882.) 1 himzés.
 Ney Ferencz (47/879.) 37 füzet.
 Oltszemi Mikóvárból (105/885.) téglá- és vakolatdarabok.
 Opravill István (161/882.) 1 réz érem.
 Orbán Ferencz (135/883.) 1 réz érem, (29/884.) 3 réz érem.
 Orbán Károly (48/881.) 3 fekete bankó.
 Orbán Kelemen (112/880.) 3 ezüst érem.
 Orbay Mátyás (146/883., 147/883.) 3 könyv, 1 térkép, 6 réz érem és csere utján 4 kisebb nyomtatvány, (69/885.) 2 kis nyomtatvány.
 Ormos Zsigmond temesmegyei főisp. (23/879.) 1 bronz érem.
 Országos könyvkiállítás bizottság (49/882.) 1 könyv.
 Országos régészeti társulat (40/886.) Évkönyv.
 Örley Béla (100/883. m.) 2 hártýára irt oklevél, u. m.: Váradi Baranyi Mihály és neje okleveleinek I. Lipót által 1691-beli átíratá és Buzinkai György orvos magyar-igeni birtokrésztére, Mária Terézia 1761-ki adománylevele.
 Óseh Lajos (79/888. b.) 1 sárgaréz kegyérem.
 Pachmayer Ottó (100/883. r.) Tátrai gyopár.
 Pákéi ref. egyház (117/886. gg.) régi urasztala 1781. évszámmal.
 Pakucs Istvánné (80/882.) 1 korszó.
 Pál Tamás (57/888.) 1 ásvány.
 Pálffy Dániel (70/880.) 1 cseh pipa.
 Pálffy Samu (111/881.) 2 igen szép példány termés arany Verespatakról.
 Pánczél I. (77/889. i.) 1 kályhacserép.

Pánczél Noé né (98/887. d.) 2 ón tál.

Özv. Pap Andrásné (116/886. e.) 1 himzés.

Pap Ferencz (203/880.) 5 könyv, 4 füzet, 17 hirlapi szám, 4 szomorujelentés, 3 arckép, 1 honvédszázadosi igazolvány érdemjellel együtt, 1 tisztí kardszif, 1 pár sarkantyú, 2 faragvány és 1 női kézi táská josephstadti fogsága alatt készítve.

Pap Józsiás (151/883.) 9 hirlapi szám 1848-ból.

Pápai benczés gymn. (172/880.) értesítő, (88/884. e.) u. a. (132/885. d.) u. a. (124/886. k.) u. a. (52/887.) u. a. (79/888. e.) u. a.

Páskai Pál (109/881.) 1 barbár edény, 1 vakolatdarab.

Ifj. Peikert Alajos (117/886. o.) Természetrajzi gyűjtemény a torjai kénbarlangból.

Péter József (119/880.) 1 szarvasagancs, 1 réz érem.

Péterfi Sándor (162/881.) 2 füzet.

A Petőfi-szobor bizottsága (173/882.) 1 könyv.

Petke Lajos (179/882.) 1 ezüst érem.

Polgár Gyuláné sz. Aitner Ilka (91/886.) 1 római bronz érem.

Politikai Szemle kiadóhivatala (103/887.) A lap 1887. évi folyama,

Porkoláb György (100/883. d.) Stollberg W. Gy. talléra 1624. és 3 Kossuth-bankó.

Posony Ferenczné (74/882.) 3 ezüst érem, 1 késnyél.

Potsa Bertalan (103/884.) 1 gém.

Potsa Gyula (147/881.) 1 thasosi s 6 római köztársasági érem és egy bögrefenék, lh. Szentkatolna.

Potsa János (108/880.) 3 réz érem.

Néh. Potsa János volt székely huszárőrnagy örökösői, Potsa Mária, Izabella, Flóra és Gizella úrhölgyek (15/885.) 1 érdemkereszt, 1 csákó, hozzátartozó pléhdobozzal, 1 öv, 1 patrontás, 1 tarsoly hozzávaló 4 szíjjal.

Potsa József főispán ur (3/879.) 1 ezüst érem, 1 polion-kép, (24/879.) 2 bécsi porcellán, 1 magyar arany, 2 ezüst érem, 1 mozaik a székes-fehérvári bazilikából, 1 gödény, (27/879.) 9 kisebb nyomtatvány, 2 nagy szivar, (61/880.) 2 kézirat, 1 zöld szőnyeg, a s.-szentgyörgyi szövőszék első műve, (85/880.) 15 kisebb nyomtatvány, (179/880.) 1 füzet, (239/880.) 1 kézirat, 16 füzet, 25 szomorujelentés, (255/880.) 1 emlékszalag, a bikszádi utvonal megnyitása alkalmából, (114/881.) 3 szomorujelentés; (126/881.) 1 füzet, (130/881.) 3 szomorujelentés. (131/881.) 2 hirlapi szám, (156/881.) 1 madár, 1 könyv, (23/882.) 18 kisebb nyomtatvány, (57/882.) 1 füzet, 20 szomorujelentés, (141/882.) 22 kisebb nyomtatvány, (155/882.) 4 könyv, 6 kisebb nyomtatvány, (20/883.) 12 kötet s füzet, 14 hirlapi szám, 18 szomorujelentés, (14/884.) 58 gyászjelentés, (60/884.) 1 könyv, 21 szomorujelentés, (92/884.) 68 könyv, 12 szomorujelentés, 3 főrendiházi meghívó, (90/885.) 1

könyv, 42 kisebb nyomtatvány, (137/885.) 155 könyv, közte Ráby M. „Justizmord“ czimű emlékiratai, II. Rákóczi F. és Bethlen M. emlékiratainak 1739-ki francia kiadása, Wagner F., Palma K. Budai E. Ursinus Velius történeti művei, Kollár A. F., Berzeviczy Gergely, Kovachich M. Gy. művei. Pilgran Chronológiája, Telemakus Utazása Fenelontul Haller L. fordításában, a csik-somlyói Cancionale Catholicum 1719, Verbőczy Tripartitumának 1642-ki debreczeni kiadása, Horányi E. „Memoria Hungarorum scriptis editio notorum“ cz. műve stb. továbbá 3 kisebb nyomtatvány, (10/886.) 4 könyv és füzet, 15 szomorujelentés, (15/886.) 15 kisebb nyomtatvány, 5 tokban 437 arczkép, 6 kézirat, közte két XVII. századbéli napló részlet s egy passio töredék a jelen század elejéről, 354 okmány, közte egy 1520-ból Arapataki Demeter örökségéről s 1616-ból Bethlen Gábor oltalom levele Tatros város részére, (109/886.) 36 kisebb nyomtatvány, (37/887.) 19 kisebb nyomtatvány, (10/889.) 39 kisebb nyomtatvány, (42/889.) 23 kisebb nyomtatvány..

Potsa Mihály (65/884.) 1 lipcei rézkereszt, 30 köny.

Pütkösti Gergely (116/882. a.) 1 mammuth-oldalborda a kobori határból.

Pütkösti Gergelyné b. Apor Zsuzsánna (227/880.) 1 ezüst kávéskanal, 1 tejüveg, 20 aczélmetszet.

Pütkösti Lajos (2/883.) 1 kisebb nyomtatvány, (9/886.) osztrák 5 frtos háromszéki hamisítása.

Radányi József (67/882.) 1 kézirat.

Ráduly Mihály (12/879.) 1 okmány.

Ráduly Sándor (109/883.) 1 ezüst érem.

Rápolthy Mózes (119/882.) 2 könyv, (103/885. d.) 1 ezüstözött kehelyrészlet, (55/888.) bronz lándzsacsucs, tokos vésű és sarló a zágon-metehegyi leletből.

Raschendorfer Albert (19/885.) 1 réz érem.

Reiner Zsigmond (189/880.) 2 könyv, (192/880.) 3 ezüst, 2 bronz és 69 réz érem, (l. Zlamál a.) (4/889.) 1 könyv.

Remenyik Kálmán (63/882.) 1 ásvány, (35/886.) 1 okmány másolat, (125/886.) másodvirágzásu körte Arapatakról.

Dr. Répássy János (53/883. s.) 17 drb könyv, (86/885. c.) 29 drb könyv.

Révay Lajos (29/886.) 1 római bronz érem.

Rézer Gyula (25/888.) 1 ezüst érem.

Rézer Ignác (53/881.) 1 Kossuth-bankó.

Gr. Rhédey István (36/886. d.) Az 5-ik magyar hadosztály dandárparancsnokságának korona nélküli pecsétnyomója 1849-ből.

Riebel kapitány (96/888.) 1 réz érem.

Rikánbelői honvédegylet (132/883.) 43 okmány, az 1848/9-ben elesett hároinszéki honvédek névsora minden egyes község által hitelesen kiállítva, ehhez járul 13 drb más kézirat, u. m. pótlások a névsorhoz, átadás alkalmával tartott beszédek

Roediger Lajos (35/881.) 7 ezüst és 7 réz érem, (113/881.) 1 értekezés, (84/883.) 1 barlangi medvekoponya Aggtelekről, (123/886.) 39 ezüst és 107 réz és bronz érem.

Dr. Rómer Flóris Ferencz (1/882.) 12 füzet.

Rozsondai János (80/888.) 2 könyv.

Rudolf Vanda k. a. (97/881.) 1 könyv.

Rudolf Vilmos és Cziglierné szül. Rudolf Vanda (36/886. e.) néh. Dobolyi Sándor hagyatékából 303 darab könyv.

Rusz Mihály (20/889.) 2 majolika-virágtartó.

Ruzsa Mihály (69/888.) puskaagy.

Salamon Béla (95/886.) 1 réz érem.

Sambler Domokos (27/884. e.) 1 kézirat, Magyar Orvoskönyv 1677., 1 könyv, 31 oklevél.

Sambler Margit k. a. (27/884. f.) 1 régi bécsi porcellán-kanna.

Sándor Albert (14/881.) 1 pecsétnyomó.

Sándor Berta k. a. (257/880.) Napraforgó beléből készült kép.

Id. Sándor István (256/880.) 1 kokárda 1848-ból.

Sándor István (155/881.) 13 könyv, (28/884.) 1 kőcsákány és 1 kővésű Sepszi-Szentivánról, (129/885.) 1 középkori rézgyűrű, (31/887.) 2 könyv, egyik kolligatum mult századbeli ponyvairódmalmi művekkél, (97/887.) cserépdarabok Sepszi-Szent-Ivánról, (54/888.) cserépdarabok ugyanonnan.

Ifj. Sándor János (35/879.) 1 hirlap, (95/881.) 1 mamuth-lapoczká Haranglábról.

Sándor Jánosné (53/883. g.) 1 régi bécsi porcellántányér, (36/886. m.) 2 deési majolika-virágtartó.

Sándor Kálmán (268/880.) mult századbeli magyar hirlapi számok 10 drb, (307/880.) 2 könyv s 25 hirlapi szám, (19/881.) 27 hirlapi szám, (53/883. i.) 1 mellvért, 1 sisak, XVIII. századbeli magyar, 1 dsida, 1 zulu lándsa, 2 szomorujelentés, (132/885. c.) 5 könyv, közte Julius Caesar műveinek 1513-ki Aldius-féle kiadása, (98/887. c.) 1 könyv, (28/888. c.) 1 füzet, 35 szomorujelentés, (93/888.) 8 füzet.

Sándor Lászlóné b. Horváth Berta (302/880.) 1744-ki majolika-tál.

Sándor Mihály hagyatékából (97/888. c.) 1 fali óra festett számlappal.

Schiel József (63/886.) 1 régi zsebóra, 1 kép velencei üvegbe foglalva.

Schmidt Ede (182/880.) 1 bronz érem (római) s 1 mult századbeli rendelet, (36/884.) 1 torz borjufej.

Schmidt Ignác (11/879.) 1 ezüst érem.

Schul Sámuel (97/880.) 1 réz érem.

Schwarz Benjamin (4/883.) 2 ásvány.

Schwarz Frigyes (66/883.) szinlapok, (69/884.) 27 szinlap.

Gr. Schweinitz Gyula (215/880.) 42 ásvány.

Schwerer János (62/883.) 222 réz és bronz érem, közte 188 római.

Sebesi Ákos (148/880.) 1 ezüst emlékérem.

Seemann Antal (18/889.) 1 okmány.

Segesvári ág. gymn. (171/880.) értesítő, (128/881.) értesítő, (98/882.) u. a., (52/884.) u. a., (72/885.) u. a., (82/886.) u. a., (54/887.) u. a.

Semsey Tamás (83/884.) 1 állat csont.

Sényi Árpád (58/881.) 1 török korsó, (36/886. h.) kávésfindsa aljával, (22/889. c.) 4 osztága.

Sényi Sándor (95/880.) 1 ember koponya-részlet, (226/880.)

XVI. századbéli olasz kés és villa.

Sényi Sándorné (36/886. g.) 1 régi legyező.

Sepsi-szentgyörgyi adófelügyelőség (2/887.) 3 régi adózási lajstrom.

S.-Szentgyörgy-Eprestatói barbár telepről (131/883.) 1 római gyöngy, 1 csupor, 1 agyag diszítés, 1 orsó fej, 1 agyag korongrész, 1 vas kés, 1 állat fog furási kísérlettel, hullámvonalas és egyéb cserépdarabok, csont- és szénmaradványok, (112/885.) cserép- és vassalakdarabok.

Sepsi-szentgyörgyi járásbiróság (186/880.) embryo.

Sepsi-szentgyörgyi kaszinó (74/884.) 1 füzet, (111/888.) 1 hírlapi szám.

Sepsi-szentgyörgyi Mikó-tanoda (80/881.) 1 kétfejű bárány, (118/882.) 2 értesítő, (103/883.) értesítő, (9/884.) 1 kis nyomtatvány, (30/884.) u. a., (43/884.) értesítő, (75/885.) u. a., (83/886.) u. a., (59/887.) u. a., (81/888.) u. a., (35/889.) 9 könyv, közte Károli G. biblia fordításának 1612-ki oppenheimi kiadása, (55/889.) értesítő.

Sepsi-szentgyörgyi nőegylet (317/880.) néh. Görög István Mikó tan. igazgató ravatalára helyezett koszoru selyemszalagja.

Sepsi-Szentgyörgy-Órkő (59/882.) 4 cserépdarab, 1 kovaszilánk.

Sepsi-szentgyörgyi polg. fiuiskola (122/881.) értesítő, (97/882.) u. a., (104/883.) u. a., (31/884.) 1 kis nyomtatvány, (44/884.) értesítő, (76/885.) u. a., (90/886.) u. a., (74/887.) u. a., (77/888.) u. a., (54/889.) u. a.

Sepsi-szentgyörgyi polg. leányiskola (91/883.) névsor, (55/885.) u. a., (65/886.) u. a.

Sepsi-szentgyörgyi polg. fiuiskola telkén talált barbár tárgyak, (280/880.) 3 bögre, 2 csésze, 1 emberkoponya részlet,

Sepsi-szentgyörgyi tanári kar (71/889.) 1 kép.

Sepsi-szentgyörgyi városi kapitányság (180/882.) 1 Almásy-féle 2 frtos utalvány 1849-ből, 1 ezüst, 15 réz és 1 ólom érem, 2 hírlap, 1 kisebb nyomtatvány, 2 ásvány, levélbélyegek.

Séra István (284/880.) 1 könyv, (34/888.) 13 könyv és füzet, 16 kisebb nyomtatvány, 1 kézirat, 8 okmány.

Sikó Béla (66/882.) 1 bankjegy-minta.

Sikó János (57/881.) 1 kokusz-dió.

Simó Dénes (102/880.) 1 könyv, (82/882.) 1 füzet.

Simó Dénesné (154/882.) 3 himzés, 8 ezüst, 27 réz és 2 sárgaréz érem, (166/882.) 24 okmány, (36/883.) 40 oklevél, 6 könyv, 1 kézirat.

Simon Ferencz (160/880.) 1 ezüst érem.

Simon Sámuel (7/883.) 3 ezüst érem, 1 edény, 1 kinövéses faág.

Sinka József (30/883.) 3 Kossuth-bankó.

Sinka Mózes (134/880.) 2 réz érem, (28/882.) 3 réz érem, (34/882.) 1 agyagszobor, (25/884.) 1 fehér egér, (41/885.) 1 faragvány, (130/885.) 1 ezüst érem, (46/886.) 1 régi lópatkó s 1 bombarészlet, (132/886.) 1 ezüst érem, (60/887.) 1 ezüst érem, (40/889.) 1 nagy tyuktojás.

Sinka Mózika (97/885.) 1 réz érem, (131/885.) 1 sorsjegy, (135/886.) 1 réz érem, (65/887.) 1 ásvány, (95/887.) 1 réz érem.

Sinka Pista (85/885.) 2 réz érem, (66/887.) 1 ásvány.

Sipos Albert (29/881.) 1 vassarkantyú.

Sipos Gyula (27/884. c.) 1 urnatöredék Ákosfalváról.

Sipos Zoltán (19/889.) Trajanus ezüst érme.

Soltész Sámuel (106/881.) 5 csiga, (36/886. v.) 32 könyv, XVII. századbeli latin 'theologiai munkák.

Dr. Solymosi Lajos (149/881. b.) 1 füzet.

Statisztikai hivatal, országos, (98/885.) 1 könyv.

Sorbán Albert (139/880.) 1 réz érem.

Sümegh erdész ur (77/889. k.) Középkori kard; találták a Bodzán, Manicsel nevű hegykupba szurva.

Szabadkai főgymn. (123/882.) értesítő.

Szabó Albert (57/884.) 1 könyv, (79/884.) 1 könyv.

Szabó András (21/885.) cserép- és vassalak darabok a sepsi-szentgyörgy-eprestetei barbár telepről.

Szabó Dávidné (1/885.) 10 olajfestmény.

Szabó Eszter (31/879.) 7 himzés, 1 porcellán, 1 régi szinlap.

Szabó János (10/885.) 1 urna és urnatöredék Martonfalváról.

Szabó Vendel (21/887. d.) Szathmári András emlékkönyve 1665—1723. közti időből Utrechtből, Leydenből, Groningenből különböző emlékmondatokkal s a székely abc-vel.

Szacsva János (66/880.) 2 bronz s 1 ezüst érem, 1 ásvány, (52/882), 1 csésze töredék.

Szacsvay Gyula (82/888.) 2 füzet.

Szacsvay Miklósné (99/881.) 12 könyv, (77/889. d.) 1 ezüst érem.

Dr. Szádeczky Lajos (172/882.) 1 könyv.

Szakács Mózes (191/880.) 2 füzet, (3/885.) 2 könyv.

Dr. Szamek Fülöp (242/880.) 1 ezüst érem.

Szarka Elekné (88/887. m.) 1 himzés sárga selymen 1834-ből.

Dr. Szász István (115/881.) 3 szomorujelentés, (118/881.) 1 kisebb nyomtatvány, (38/884.) u. a., (98/884.) Csere útján Pesti Gábor bibliafordítása Bécs 1536. és egy 1848-ki fölhívás, (37/885.) 1 könyv, (99/885.) 2 könyv, (106/885.) 6 kovaszilánk, 2 cserépdarab, (77/886.) 2 kis nyomtatvány 1848-ból.

Szász Izsák (96/880.) 1 ezüst érem, (102/882.) 1 ezüst érem.

Szász Károly (5/886.) ötven dolláros Kossuth-bankjegy.

Szász Mózes (71/884.) 1 bagoly.

Szathmáry Elek (88/880.) 150 használt levélbélyeg.

Székely Elekné (75/882. k.) 1 himzett kötény fekete selyemből.

Székely Gergely (61/886.) Sepsiszék pecsétnyomója.

Székely-kereszturi tanítóképezde (85/887.) értesítő, (72/889.) u. a.

Székely Közművelődési egyesület (25/881.) 4 könyv, (95/884.) 2 könyv.

Székely Lászlóné (128/882. d.) 2 ezüst érem.

Székely Nemzet kiadóhivatala (9/883., 33/883., 45/883., 60/883., 81/883., 156/883.) a Székely Nemzet 1883-ik évfolyama, (100/884.) u. a. 1884. évf., (143/885.) u. a. 1885. évf., (137/886.) u. a. 1886. évf., (101/887.) u. a. 1887. évf., (114/888.) u. a. 1888. évf.

Sz.-udvarhelyi főreáliskola (103/882.) értesítő, (122/882.) u. a., (158/883.) u. a.)

Székely-udvarhelyi ref. egyház (36/881.) 1 füzet jegyzőkönyv.

Székely-udvarhelyi ref. kollegium (173/880.) értesítő, (137/881.) értesítő, (99/882.) u. a., (96/883.) u. a. (50/884.) u. a., (85/888.) u. a.

Székely-udvarhelyi r. kath. főgymn. (120/881.) értesítő.

Szentiványi Gyula (36/886. f.) 23 ezüst és 1 réz érem.

Szentiványi Ignác (159/880.) 1 ezüst érem.

Szentiványi Ignáczné sz. Zathureczky Mária (6/879.) 1 sajtó, (295/880.) 100 levélbélyeg, (74/881.) 1 hírlap, (75/882. l.) 1 himzés, (28/888. f.) 1 könyv, 1 kézirat: Kis Borosnyofalva törvényei 1727, 27 oklevél, (27/889. i.) 10 könyv, (51/889. b.) 11 könyv.

Szentiványi Kálmán (53/883. e.) 2 őszallatfog az almási barlangból, (100/883. h.) 1 könyv, Nádasdy, Zrinyi és Frangepán pörének ismertetése. Bécs 1671., (160/883.) Lépés-Loránd erdélyi alvajda 1427-ki oklevelének töredéke, (36/886. k.) Bornemisza Anna 1667-ki boéri levele Gorhun János részére.

Szentiványi Miklós (193/880.) 2 őskori edény, 1 orosz-lánfej diszítés vasból.

Szentiványi Opra Mihály (130/880.) 1 ezüst érem.

Szentiványi Zsigmond (129/883.) 1 sarkantyú, 1 kagyló, 3 ásvány.

B. Szentkereszty György (251/880.) Római lámpa és gipsz szobor Pompeiből, karlsbadi virágüledés.

B. Szentkereszty Györgyné (252/880.) 2 könyv, 1 címeres vasgyűrű, 1 márvány- és 1 fafaragvány, 1 medaillonkő benne növénynyel.

Szentkirályi Árpád (125/880.) 1 vas buzogány, (30/881.) 5 ezüst érem, 1 ós állatfog.

Szeremley Lajos (41/887.) 1 kisebb nyomtatvány.

Szeremley Lajosné sz. Móricz Ilona (264/880.) 1 kép.

Szigethi Miklós (285/880.) 1 füzet, (18/881.) Borosnyay László diszkardja.

Szilágyi Gyula (28/885.) 1 ló állkapocs, 1 fakövület, (118/885.) 1 feszület vasból, aranyozás nyomaival, (30/886.) 1848-iki honvédszurony, (15/887.) 1 ásvány a Büdösből.

Szilveszter Dénesné sz. Balogh Albina (29/885.) 27 ezüst és 40 réz érem.

Szinte László (107/883.) 3 kézirat, 1 nyomtatvány, 9 régi kályhacserép, közte egy XVII. századbeli, lovon ülő magyar vitézzel, egy 1776-ki, egyen a készítő neve: István Miklós.

Szolga Miklós (69/886.) 8 könyv, közte Melanchton F. Szent Pál leveleiről irt műve (Vittenberg 1556.) és „De non invocando Jesu Christo in precibus sacris Theses Fr. Davidis propositae Fausto Socino.“

Szolnok-Dobokaszerkesztősége (116/881., 132/881., 135/881., 139/881.) a Szolnok-Doboka 1881. jun—okt. számai, (3/882., 4/882., 13/882.) u. a. nov—decz. számai, (27/882., 36/882., 43/882., 62/882., 72/882., 84/882., 110/882., 126/882., 170/882.) Szolnok-Doboka 1882. évi folyama, (11/883., 34/883., 46/883., 61/883., 82/883., 157/883.) u. a. 1883. évi folyama, (102/884.) u. a. 1884 évf., (144/885.) u. a. 1885. évf., (138/886.) u. a. 1886. évf., (102/887.) u. a. 1887. évf., (115/888.) u. a. 1888. évf.

Szonda Mihály (22/885.) 1 torzállat, (77/889. b.) 1 kézirat, 1 kulcspuska, 1 üsthorog, 1 vízvezető cső karikával, 1 kódarab, 2 fejseze (vas), 1 vas lándsa- és 1 nyílcsucs, 1 lakat kulcscsal, 2 kulcstörődék, szarvasagancs, 3 kőeszköz, agyaghasáb, urna kovaszilánkokkal, urnadarabok, 2 agyagszűrő, agyag orsófejek, lh. Polyán.

Szotyori József (4, 887.) szárhegyi márvány.

Szörcey Dávid (200/880.) 2 ezüst és 15 réz érem.

Szörcey István (164/882.) 2 könyv, egyik Debreczeni Jánostól „Christianus Suspiciens. 1615.“, másik „Biblia Sacra“

Tremellius sat. latin fordításának 1639-ki amsterdami kiadása egykoru magyar naplójegyzetekkel.

Szörcey Jenő (122/883. d.) 1 lepke, (54/884. e.) 1 bronz emlékérem.

Szörcey Kálmán (42/879.) 1 handsár.

Szörcey N.-né (77/889. o.) 1 óratok, 1 kályhacserép.

Szörcey Vincze (229/880.) 1 réz tolltartó, mozaik, (278/880.) 1 réz érem, (81/881.) 210 okmány.

Szterényi József (24/884.) 30 okmány II. Rákóczi Ferenc korából, (49/884.) 3 könyv, (85/884.) 1 könyv.

Sztoján György (156/882.) 1 régi oláh nyomtatvány: „Molitevník. Gyulafehérvár. 1689. 4. r.“ és 1 latin kézirat: „Historia Ecclesiastica“ czímmel 1774-ből.

Sztupa Andorné (4/879.) 1 kereszt, 1 selyem kendő.

Szücs Mihály (30/882.) 1 lőportartó szaruból 1782. évszámmal, 1 kovás pisztoly, 3 könyv.

Tamó Lajosné (117/886. i.) 1 vas hamvvevő.

Tankó János (77/887.) osdolai kristály szemek.

Tartler Vilmos (6/889.) 1 lepke.

Tatai kath. algymn. (204/880.) értesítő.

Téglás Gábor (138/883.) 2 könyv, (108/885.) 1 edény-töredék.

Téglás József (36/888.) 1 bronz rög, 2 óntányér, (37/888.) csere utján 5 óntányér, 1 bélyeges ón, (65/889.) 1 ezüst érem.

Temesváry János (42/887.) 1 füzet.

Gr. Tholdalaghy Mari (20/879.) 2 ezüst s 1 réz érem.

Thomas Frigyes (15/882.) 1 füzet.

Thury Gergely (117/886. k.) 1 könyv, 5 kisebb nyomtatvány, 7 okmány, (98/888.) 2 könyv, u. m. Káldi bibliája (Bécs, 1626.) és Calvin Commentatiói a Genesis felett.

Thury Gergelyné (53/883. w.) 1 czimer hártján, 1 genealogiai tábla, 1 ezüst emlékérem, velencei üvegszálak, 1 porcelán parfümtartó, 1 karneol rézkeretben, 1 vadászkés, 1 olajfestmény, 1 tóralaku réz hajtú, 1 sárgaréz mérleg, 10 szomorujelentés, 1 karlsbadi lerakódás, (126/883. e.) 1 régi olajfestmény, (124/885. m.) 2 régi legyező, 3 nyomtatvány, (36/886. z.) Oklevelek.

Tittel Józsefné (97/886.) 1 kép 1720-ból.

Tompa Imre (74/889.) 1 réz érem, 1 bankjegyformulare.

Tompa István (53/884.) 1 ezüst érem.

Tompa Miklós szolgabíró úr (19/879.) 1 madár, (122/886.) egy Kovásznán lelt őskori csupor.

Id. Tordai Sámuelné sz. Nagy Mária (28/883.) 1 himzett törülköző vég.

Torma Zsófia (28/881.) 2 füzet s a tordosi és nándorvályi ősz telepről 2 kőbalta töredék, 10 kőék, 6 csonteszköz, 70 kovaszilánk, 200 cserépdarab, 17 állatcsont, továbbá 10 csigakövület s 210 kagyló.

Dr. Török Albert udvarhelymegyei alispán úr (175/882.)
Zsigmond magyar király aránya.

Dr. Turnovszky Mór (21/887. c.) 1 könyv.

Udvarhelymegye (181/880.) 1 kótarészlet Báthory András
miskönyvéből.

Ürmösi Béla (11/888.) 2 réz érem.

Vajda Ferencz (77/881.) 1 tömjéntartó teteje.

Vajda Lajos (84/880.) 1 okmány, 4 nyomtatvány 1848-ból.

Özv. Vajna Dénesné (117/886. z.) 1 kötetny.

Vajna Domokos (18/885.) 1 vaseszköz.

Vajna Elek (22/882.) 1 füzet.

Vajna Károlyné (188/880.) 1 könyv.

Vajna Sándor (12/882.) 3 könyv.

Özv. Vallancs Ferenczné (102/886.) 1 száz majolika-
korsó, 1 könyv.

Vallancs György (68/889.) 1 könyv.

Vallás- és közoktatásügyi miniszterium (13/884.) az
1881. nőiparkiallítás díszítései (26/886.) 3 könyv.

Vályi Elek (115/880.) 1 mammuth-fog.

Vályi Pál (102/881.) 1 füzet.

Vályi Pálné (308/880.) 10 ezüst érem, (132/885. b.) 1
könyv.

Váncsa György (18/883.) 1 középkori sodronyos ezüst
tűfej a vele talált Mátyás dénárjával, (87/886.) 1 rézpecsétnyomó,
(78/889.) a tihanyi sirleletből 1 himzett virágokkal díszített sző-
vettdarab s 1 rojt az I. Endre királynak vélt sirből, 2 sujtás és
1 zsinór Piski István várnagy sirjából.

Vas András (4/885.) 1 réz érem.

Néh. Vasady Gyula hagyatéka (117/881., 142/881.)

Képes Néplap egyes számai, (14/882.) 273 könyv, (19/882.) 1
füzet, (21/882. d.) 1 porcellángomb, 1 ezüst hajtű, 3 ón érem,
2 bankjegy minta, (29/882. c.) 1 csontkép, 19 kötet könyv, (48/882.
c.) 1 himzett kép 1699. (70/882.) 1 füzet, (75/882. u.) 1 könyv,
(100/882.) 1 füzet, (111/882.) 4 hírlapi szám, 1 meghívó, (159/882.)
1 füzet, (145/885. a.) 1 könyv.

Vásárhelyi Sámuel (19/884.) 1 réz érem, (84/885.) 1
könyv, (89/885.) 1 ezüst érem, (48/886.) 1 könyv, (13/889.) 1 érem
rossz ezüstműből.

Végh Endre (78/881.) 1 réz érem, 1 patkó, 1 Kossuth-
bankó.

Végh János (31/889.) 1 csiga.

B. Weigelsberg Edéné sz. Szily Stefánia (148/881.)
őskori tárgyak Tószegről (I. Antos J.)

Weinberger család (58/884.) 1 szomorujelentés.

Weiss Ignác (66/885.) 1 oklevél.

D. Veress Guláné (49/886.) I. Lipót 2 drb 1/4 aranya 1696.

Veres Mihály (17/882.) 1 csigakövélet.

Werner Magdolna (104/880.) 1 füzet.

Wertheim Móricz (7/887.) 1 ezüst érem, (12/888.) 1 mult századbeli ponyvairodalmi munka, (21/888.) 1 könyv, 30/888.) 1 sárgaréz érem.

Wilberg atheni műkereskedő (9/881.) 14 levélbélyeg.

Dr. Wissiák Antal (209/880.) Hügykő, tüvel.

Vitályos Áron (219/880.) 1 réz érem.

Vitályos György (282/880.) 1 réz érem, (11/881.) 1 ezüst érem, (135/882.) 1 réz érem.

Özv. Vitkai Ferenczné (124/885. i.) 13 könyv, 1 női ruha a század elejéről, 1 tuczat régi magyar kártya, (145/885. c.) 1 könyv.

Zádor Zoltán (18/879.) Tóth Endre színész sipkája.

Zafféry Károly (101/882. d.) 22 könyv.

Özv. Zajzon Áronné (81/884. c.) 1 könyv.

Zajzon Béla (51/887.) Csere utján egy filigránműves, ék-kövekkel kirakott ezüst gömb.

Zajzon Farkas (201/880.) 1 ezüst érem.

Zajzon Ferencz (86/880.) 1 könyv, (67/883.) 50 könyv, közte 10 régi magyar.

Zajzon Károly (64/883.) 1 ezüst érem.

Zajzon Sándor (5/882.) 1 könyv.

Zakariás Konstantin (111/880.) 1 ezüst és 8 réz érem.

Özv. Zamarárné sz. Ullerich Jozefa (88/884.) 1. könyv.

Zathureczky Albert (59/882. i.) kályhacserép, (21/887. h.) 1 kő csákányrészlet a mezőfalvi pusztáról, (28/887. e.) 1 lipcei bronz kereszt, 5 ezüst és 2 réz érem.

Özv. Zathureczky Ferenczné (117/886. v.) 7 himzés, 1 perzsa szőnyeg, 1 cserépfazék, 1 szalmakalap.

Zathureczky Gábor (309/880.) 1 ökörvesében talált kő, (94/885. c.) 1 faopál s 4 csigakövélet a Bucsésdről.

Özv. Zathureczky Gedeonné (75/882. v.) ifj. Wesselényi Miklós 2 levele.

Zathureczky Gyula (11/879.) 5 Kossuth-bankó, (162/882. b.) 1 régi láda 1766. évszámmal, (100/883. a., o.) 16 hirlap, 71 könyv, 11 szomorujelentés, egyes hirlapi számok és 1 kézirat, (36/886. w.) 1 ezüst érem, (28/887. h.) 75 szomorujelentés, (27/889. h.) 22 gyászjelentés.

Zathureczky Gyuláné. (75/882. h.) 1 réz érem, (88/887. n.) óncsésze.

Zathureczky Izabella k. a. (75/882. m.) 1 korondi porcellántányér.

Zathureczky Károly (36/879.) 2 könyv, 1 ezüst s 1 réz érem, (241/880.) 1 aranyozott réz hamvvevő, 20 térkép, 4 kötet könyv, 14 szomorujelentés, (266/880.) 1 bronz s 1 réz érem, (70/881.) 1 folyóirat, 1 könyv, (75/882. r.) 1 könyv, 8 térkép, 5 szomorujelentés, (53/883. a.) Beszterczen talált sodronying 4

darabja, a II. székely határőri gyalogezred vas pecsétnyomója, Székely-Kocsárdról 3 őskori cserép és kőmag, 12 szomorujelentés, 10 könyv, 1 kisebb nyomtatvány, 2 katonai térkép, 2 hírlap, 3 hírlapi szám, (100/883. n.) 1 porcellán virágtartó domboru és színzett virágokkal díszítve D'André Ferencz batizi gyárából. (27/884. m.) 1 ezüst érem, (51/888. d.) 5 szomorujelentés, (79/888. f.) 1 könyv s 1 hírlapi szám. Hagyatékából: (22/889. d.) 2 érdemjel, kinevezési oklevelei 10 db, 2 szomorujelentés, 1 fénykép, (24/889.) 3 római téglá a Legio XIII. C. bélyegével Apulumból, (27/889. g.) 6 könyv, 6 gázszejelentés, 6 okmány.

Zathureczky Miksa (29/882. h.) középkori rézgyűrű, (68/882. b.) 1 címér, (101/882. b.) 4 könyv, 1 vasgyűrű.

Zelenák Lili k. a. (21/882. sz.) Olvasó kereszttel.

Zérus (50/879.) 1 karabin 1848-ból, (279/880.) 28 rovar.

Zeyk Ilona k. a. (27/884. h.) ezüst hajtű 1694. évszámmal és Rhédai Panna fölirattal, 1 szemüveg tok.

Özv. Zeyk Sándorné (27/884. g.) Himzés minta „A. 1781. Kendeffi Susanna varta“ fölirattal.

Gr. Zichy Jenő (68/883.) 1 multszázadbéli ezüst zsebóra.

Zlamál Ágost (190/880.) 6 könyv, (192/880.) 3 ezüst, 2 bronz és 69 réz érem, (l. Reinerhs.), (24/889.) 1 római téglá Apulumból, (27/889. b.) 12 római padozattéglá az apulomi fürdőszobából.

Zoltáni László (10/884.) 1 papír pénz.

Zomora Dániel (117/886. x.) 1 láda, 1 sarkantyú taraj, 1 tömjéntartó fából, 1 székely fazár, 19 bokáj, (88/887. f.) 12 füzet, 2 kövesült mag, 3 cserépdarab az imecsfalvi őstelepről, (98/887. b.) 4 ásvány, (79/888. g.) 1 himzés.

Zsigmond József (24/883.) 1 kézirat, Gaál László nagyenyedi togátus bucsuzó beszéde 1801.

Zsigmond Károly (276/880.) 2 réz érem.

Ifj. Zsigmond Károly (21/885.) Cserépdarabok és vasalak a sepsi-szentgyörgyi eprestetei barbár telepről, (101/885.) 1 sarkantyú és részlet, 1 villa, (50/886.) 1 szűrő és cserépdarabok az eprestetei telepről, (71/886.) 2 cserépdarab hullámvonalas díszítéssel ugyanonnan, (84/886.) 2 koponya és 6 szárcsont a lebontott középkori bessenyei templomból.

33285

